

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Första kammaren.

Nr 47.

Lördagen den 11 juni e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets memorial:
nr 59, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitade biträden; och
nr 60, angående särskild ersättning åt tjänstemän hos utskottet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag för bekämpande av arbetslösheten samt lindrande av nöd jämte i ämnet väckta motioner. *Anslag för bekämpande av arbetslösheten m. m.*

I en till riksdagen den 20 maj 1921 avlåten proposition, nr 362, vilken överlämnats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:ts, under återopande av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att för bekämpande av arbetslösheten och lindrande av nöd i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunder anvisa, utöver det förut beviljade anslaget å 11 miljoner kronor, *dels* på tilläggsstat för år 1921 ett reservationsanslag å 23,5 miljoner kronor och *dels* på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, å 3 miljoner kronor.

I samband med förevarande proposition hade till statsutskottet jämväl överlämnats följande motioner, nämligen

nr 240 i första kammaren av herr *A. O. Frändén*, som hemställt, att riksdagen måtte besluta, att av det i Kungl. Maj:ts proposition nr 362 begärda anslaget 23,5 miljoner kronor för bekämpande av arbetslösheten och lindrande av nöd ett belopp av minst 8 miljoner kronor måtte ställas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för statsunderstödda vägbyggnader och vägförbättringar att av styrelsen handhas på samma sätt som stadgades för statsbidrag till väganläggningar och väg-

Anslag för
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)

förbättringar, bro- och hamnbyggnader samt upprensning av åar och farleder;

nr 373 i andra kammaren av herr *E. Johanson* i Stockholm m. fl., däri hemställts, att riksdagen måtte besluta,

dels att för bekämpande av arbetslösheten samt lindrande av nöd anvisa på tilläggsstat för år 1921 ett belopp av 31 miljoner kronor och på extra stat för år 1922 ett belopp av 5 miljoner kronor,

dels att dessa belopp beviljades som förslagsanslag, utan begränsningen "högst",

dels att någon nedsättning av hittills utgående nödhjälpslöner eller understödsbelopp ej för närvarande borde företagas,

dels ock att alla ofrivilligt arbetslösa likställdes och att någon indragning för vissa yrken av rätten till hjälp från det allmännas sida icke skulle äga rum, samt

nr 374 i andra kammaren av herrar *A. Lindgren* och *E. Lithander*, som hemställt, att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 362 ville besluta att meddela enahanda bemyndigande, som kunde komma att utfärdas rörande anordnande av nödhjälpsarbeten å Ostkustbanan, även beträffande anordnande av nödhjälpsarbeten å Dals—Västra Värmlands järnväg.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herrar Lindgrens och Lithanders i ämnet väckta motion II: 374 och med avslag å herr Frändéns samt herr Johansons i Stockholm m. fl. berörda motioner I: 240 och II: 373, måtte för bekämpande av arbetslösheten och lindrande av nöd i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 20 maj 1921 angivna grunder anvisa, utöver det förut beviljade anslaget å 11,000,000 kronor,

a) på tilläggsstat för år 1921 ett reservationsanslag av 23,500,000 kronor,

b) på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 3,000,000 kronor.

Reservationer hade avgivits

dels av herrar *O. U. B. Olsson*, *C. I. Asplund*, *J. Nilsson* i Malmö, *F. L. Lindqvist*, *A. Anderson* i Råstock, *O. H. Waldén*, *C. R. Jansson* i Falun och *L. J. Carlsson-Frosterud*, vilka ansett att utskottets yttrande och förslag bort hava den ändrade lydelse, reservationen utvisade, och att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition och herr Johansons i Stockholm m. fl:s motion II: 373 samt med bifall till den av herrar Lindgren och Lithander i ämnet väckta motionen II: 374 ävensom med avslag å herr Frändéns berörda motion I: 240, måtte för bekämpande av arbetslösheten och lindrande av nöd anvisa utöver det förut beviljade anslaget å 11 miljoner kronor

- a) på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag av 31 miljoner kronor; *Anslag för bekämpande av arbetslösheten m. m.*
- b) på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag av 5 miljoner kronor; *(Forts.)*
dels ock av herr J. Olofsson, vilken ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

"Av den i propositionen — — — sida äga rum.

Herr Frändén har i väckt motion hemställt att av arbetslöshetsanslaget — — — upprensning av åar och farleder.

Med hänsyn till de särskilt inom Norrland men även i andra trakter av landet föreliggande stora behoven av bättre vägförbindelser och av statsunderstöd för samma ändamål, vilka behov under rådande statsfinansiella läge icke i vanlig ordning kunnat tillgodoses i den utsträckning, som eljest varit önskelig, synes det utskottet skäligt, att av de betydande belopp, som nu skulle beviljas till bekämpande av arbetslösheten, en mindre del, vilken utskottet ansett kunna bestämmas till 4 miljoner kronor — att utgå från innevarande års anslag — ställes till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för att efter i huvudsak samma grunder som gälla beträffande allmänna väganlagen och andra liknande anslag och under samarbete med arbetslöshetskommissionen komma till användning för anläggning av nya vägar och andra dylika arbeten.

Under återopande av vad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herrar Lindgrens och Lithanders i ämnet väckta motion II: 374 och i anledning av herr Frändéns förenämnda motion I: 240 ävensom med avslag å herr Johansons i Stockholm m. fl. ovanberörda motion II: 373, må för bekämpande av arbetslösheten och lindrande av nöd i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna grunder

I) anvisa, utöver det förut beviljade anslaget å 11 miljoner kronor,

a) på tilläggsstat för år 1921 ett reservationsanslag av 23,5 miljoner kronor,

b) på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst 3 miljoner kronor,

II) medgiva att av ovannämnda på tilläggsstat anvisade anslag av 23,5 miljoner kronor ett belopp av 4 miljoner kronor må genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg och efter i huvudsak samma grunder, som gälla för användningen av motsvarande till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande redan förut ställda anslag, komma till användning för utförande av vägarbeten."

Herr A s p l u n d: Herr greve och talman! Som kammarens ledamöter behagade finna, är vid detta utlåtande fogad en reservation av utskottets socialdemokratiska ledamöter. Vi ha icke kunnat godkänna departementschefens nedsättning av det utav arbetslöshetskommissionen äskade beloppet på 31 miljoner kronor för år 1921 och 5 miljoner kronor för 1922 att användas för arbetslöshetens bekämpande. Och på grund

*Anslag för
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

av den stora utsträckning, som arbetslösheten har tagit och väntas ytterligare taga, ha vi även ansett, att arbetslöshetskommissionens framställning, att detta anslag måtte givas förslagsanslags natur, borde av riksdagen bifallas. I avseende på sättet för de nedprutningar, som departementschefen har företagit sig, så ha vi i två avseenden intagit en avvikande ställning.

Departementschefen har ansett sig kunna nedbringa bruttokostnaden per dag och nödhjälpsarbetare, från ett belopp, vilket av arbetslöshetskommissionen beräknats till 10 kronor, till ett belopp av 8:50 kronor. I denna kostnad innefattas emellertid icke blott själva arbetslönen utan även material- och administrationskostnader. Men då vi icke ha kunnat finna, att någon avsevärd sänkning av dessa senare kostnader kunnat utlovas, med undantag möjligen dock för den sänkning av marketenterikostnaderna, som departementschefen har ställt i utsikt, så ha vi funnit det klart, att sänkningen måste gå ut över lönerna, och vill man nu bibehålla den förut såsom lämplig ansedda differensen dels mellan dagsverkslönerna och ackordlönerna, och dels mellan dessa löner och understödet, så betyder departementschefens nedprutning i det närmaste även en sänkning av minimiarbetslönerna ifrån 5 kronor till 3:50.

Vid frågans föregående behandling här i kammaren den 27 maj hade jag för min del tillfälle att utveckla min syn på saken, att de dagsverkslöner, som då bestämdes, lågo ungefär vid svältgränsen. Reservanterna ha icke ansett sig nu kunna vidhålla sitt då gjorda yrkande om en höjning av maximigränsen för arbetslönerna, på grund av att riksdagen redan fattat beslut i frågan. Men då, som jag vid förra tillfället påvisade, de redan små dagsverksminimilönerna hålla sig i nivå med och delvis under existensgränsen, kunna vi omöjligt godkänna de av departementschefen föreslagna nedsättningarna. Vi ha således anslutit oss till den av herr Johanson i Stockholm m. fl. avgivna motionen, nr 373 i andra kammaren, och hans där gjorda yrkande, att ingen nedsättning av nu utgående understödsbelopp bör företagas.

Vidare har departementschefen här ansett sig kunna göra en inbesparing på det av arbetslöshetskommissionen begärda anslaget genom att avstänga byggnadsarbetare och vissa andra säsongarbetare från såväl nödhjälpsarbeten som direkta understöd.

Reservanterna ha med stöd därav, att arbetslöshetskommissionen icke ansett sig kunna förorda sådana åtgärder, som även enligt kommissionens uppfattning skulle kunna vara omöjliga att genomföra, ansett sig böra bestämt avråda från ett sådant, även ur andra sociala synpunkter mycket förhatligt ingripande från statens sida till arbetsgivarernas förmån i pågående arbetskonflikter utan hänsyn till vederbörande arbetslösas individuella hjälpbehov eller till löneläget i respektive hemorter.

Vad slutligen beträffar frågan om storleken och naturen av de ifrågasatta anslagen, så har departementschefen medgivit, att han icke kan

förneka möjligheten av att arbetslösheten kan komma att ytterligare växa i sådan grad, att förhållandena i övrigt kunna utveckla sig på ett sådant sätt, att därigenom det anslag, som nu beviljats, blir otillräckligt att fylla ens det mest trängande behovet intill början av nästa lagtima riksdag.

*Anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)*

Nu vill jag påminna om riksdagens beslut att helt avslå de tullsatser, som av regeringen ha ifrågasatts för att uppehålla industrien. Vidare har, om riksdagen kommer att följa första kammarens beslut ifråga om att anvisa anslag på 10 miljoner för nedsättning av järnvägstaxorna för sådana industrier, vilka icke utan en sådan nedsättning kunna fortsätta sitt arbete, så har därigenom första kammaren tagit på sitt ansvar en ytterligare ökad arbetslöshet, och i enlighet därmed anser jag det vara första kammarens plikt att lägga dessa inbesparade 10 miljoner till utökning av arbetslöshetsanslaget. För resten så är det endast på $\frac{1}{2}$ miljon, reservanterna skilja sig ifrån utskottet. I fråga om herr Olofssons i Digernäs reservation med förslag om att avsätta 4 miljoner av det beviljade anslaget till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande till användning för utförande av vägarbeten, ha vi lika litet som utskottets majoritet kunnat gå med på ett sådant avskiljande, då det ytterligare skulle inskränka de redan knappa medel, som stå till arbetslöshetskommissionens förfogande att användas på det sätt, som det bäst behöves utan hänsyn till vilka vägbyggnadsarbeten, som kunna komma att av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erhålla anslag.

Jag hemställer sålunda om bifall till den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr Frändén: Herr greve och talman! Med åberopande av motiveringen i min motion ber jag att få yrka bifall till den av herr Olofsson avgivna reservationen.

Herr förste vice talman: Jag skall till en början taga upp till bemötande den siste ärade talarens yrkande, det är ett yrkande som kom fram redan den gång, då vi tidigare behandlade frågan om anslag för bekämpande av arbetslösheten. Det har blivit framställt av en ärad motionär, att ett visst belopp av det anslag, som nu är fråga om, skulle ställas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för att komma till användning för utförandet av vägar. Man får då lov att ha klart för sig, vad det här gäller.

Det gäller här arbetslöshetens bekämpande i första rummet. Och då man icke uteslutande vill gå på arbetslöshetsunderstöd, så har man använt medlen på det sätt, att man har tänkt anordna s. k. nödhjälpsarbeten, som då skulle sysselsätta de arbetslösa. Det är ju på det sättet, att den arbetslöse är tvungen att vända sig till arbetsförmedlingen, och denna anvisar honom då ett arbete, som passar för honom. Då gäller det ju huvudsakligen sådana arbeten, varmed kunna göras det mesta ut ur det här anslaget, d. v. s. där arbetsprestationen är det större och materialkostnaden det mindre. Bland sådana arbeten äro även vägar-

Anslag för
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)

beten i stor omfattning. Nu är ju det hela så organiserat, att man måste centralisera arbetet hos en myndighet, nämligen arbetslöshetskommissionen, för att kunna få systemet genomfört i dess helhet. Arbetslöshetskommissionen går ju så till väga att den arbetar i samförstånd med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, så att när arbetslöshetskommissionen börjar ett sådant vägföretag, och kommissionen då är säker på att det är väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som har uppgjort förslaget till väganläggning, då är den också säker på att då kunna antaga det som det är. Den står i intim kontakt med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som naturligtvis å sin sida även måste ge kommissionen alla de upplysningar, som den behöver. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har ju också sagt, att den finner de anordningar, som nu gjorts, särskilt lämpliga, och att den för sin del icke anser sig ha den kvalifikation som behövs, när det är fråga om att med utgångspunkt från arbetslösheten vidtaga dessa arbeten.

Frågan har blivit så ingående dryftad inom den avdelning, som har förberedande behandlat den, att vi haft uppe den förnämste representanten för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen angående detta vägbyggande och rådfrågat honom angående de här arbetena och konfronterat honom med de ledande männen i arbetslöshetskommissionen. Och å båda sidor har man varit av den uppfattningen, att man icke bör splittra den här saken på tvenne myndigheter, utan det skulle vara arbetslöshetskommissionen, som skulle ha den centrala ledningen av detta, och som nu måste, när det är fråga om byggandet av vägar, på detta sätt ha det avgörande ordet.

Vad nu särskilt beträffar Norrland, som jag förmodar intresserar den ärade motionären, så har det ju hittills icke förelegat anledning för arbetslöshetskommissionen att vidtaga några vägarbeten där, men nu är meningen att utsträcka dem dit, och också i den mån, som man nu kan påräkna biträde av de distriktstjänstemän i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som äro stationerade i Norrland, använda dem, när det gäller.

Dessa tjänstemän göra ju alla de beräkningar, som behövas, och om de inte ha själva tillsynen över arbetet, beror det till stor del därpå, att de hellre föredraga att förtjäna på de beräkningar de göra än att ha själva tillsynen över saken.

Man har också sagt mig, att arbetslöshetskommissionen har icke så lätt att kunna skaffa lämpliga personer för denna tillsyn, och att den därför med största tillfredsställelse skulle mottaga de personer, som rekommenderas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och vilka tjänstgöra för dess räkning i vanliga fall. Jag förstår icke, varför man skulle splittra saken på det sättet att man å ena sidan ger ett större anslag till arbetslöshetskommissionen för byggandet av vägar, för att den skulle samarbeta med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och å andra sidan taga undan några miljoner som skulle *disponeras* av styrelsen under samarbete med arbetslöshetskommissionen.

Det blir ju på så sätt en splittring i själva centraliseringen i de här företagen, som icke är tjänlig för de syftemål, man vill ernå. Ej heller kan man anses åstadkomma mer än man skulle kunna göra på av propositionen föreslaget sätt, ifall man gick den väg, som anvisats av herr Frändén och som betonas i herr Olofssons reservation. Vi ha också som den förste ärade talaren sade, varit fullkomligt eniga i bägge alternativ med hänsyn till den frågan, och därom rådde ingen skiljaktighet uti utskottet.

*Anslag för
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

Däremot har ju majoriteten av utskottet icke kunnat anse sig gå med på arbetslöshetskommissionens ursprungliga förslag i andra avseenden utan funnit det lämpligt att följa Kungl. Maj:t i det avseendet.

Det är en reduktion gjord av det belopp, som blivit begärt av arbetslöshetskommissionen, och synpunkten är naturligtvis den, att Kungl. Maj:t finner, att med den växande nöd, som råder inom arbetsmarknaden, det är tvunget försöka hålla anslagen inom måttliga gränser och inom dessa söka åstadkomma det mesta möjliga. Därför har det gjorts en omräkning av Kungl. Maj:t, som har måst reducera totalbeloppen, utgående från en beräkning i runt tal av när det gäller nödhjulsarbeten ett från 10 kronor per person och dag till 8:50 kronor nedsatt belopp. Nu får man naturligtvis också i någon mån taga hänsyn till att själva arbetslöshetsunderstödet sättes i någon relation till arbetskostnaden.

Nu veta vi alla, att på många håll och kanter i landet ha arbetslönerna gått ned betydligt, och här är naturligtvis nödvändigt för arbetslöshetskommissionen att taga hänsyn till detta och differentiera med hänsyn till de olika platser, där man förlägger sin verksamhet. När man nu i reservationen säger det, att därigenom skulle arbetslönerna nedsättas från 5 kronor till 3:50 kronor, så är det verkligen, får jag fråga, den uppfattning som Kungl. Maj:t har haft. Kungl. Maj:t har naturligtvis icke räknat på det sättet, utan Kungl. Maj:t har gjort ett grovt överslag över det hela.

Reservanterna resonera på det här sättet, att eftersom arbetslönen hittills i allmänhet har varit 5 kronor för nödhjulsarbeten, så skulle man med en nedsättning på 1:50 kronor överallt drabba arbetslönerna, och då skulle man komma ned till 3:50 kronor. Men så lär verkligen icke förhållandet vara, ty dels är det på det sättet, att arbetslönen av 5 kronor är något, som betalas endast vid en arbetares början, men arbeten utföras ju i allmänhet under beting och på ackord. I det fallet är det tämligen olika belopp, man kan komma till. Det är naturligtvis beroende på hur laget arbetar, i vad mån det kan komma upp till en förtjänst utöver dagsavlöningen.

Jag tror, att man inte får dra konsekvensen så strikt, som den blivit dragen i reservanternas framställning.

Så är det en annan sak, att Kungl. Maj:t har begärt ett reservationsanslag och har föreslagit, pengarna skulle tagas ur rusdrycksmedelsfonden. Reservanterna föreslå, att man skall giva ett obegrän-

Anslag för bekämpande av arbetslösheten m. m.
(Forts.)

sat förslagsanslag. Gäller det en fond, får man se till, att man fixerar ett belopp, och jag tror, att de belopp, som Kungl. Maj:t har begärt, äro lämpliga och skäliga.

Med hänsyn till vad jag sålunda har sagt, så ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Greve Lagerbjelke: Herr greve och talman! Jag vill börja med att uttala den uppfattningen, att svenska statens arbetslöshetskommission har utfört sitt uppdrag på ett mycket förtjänstfullt sätt, och att de anslag som stått till dess förfogande kommit till bättre användning, än vad anslag för dylika ändamål har gjort i utlandet. Nu är det emellertid så, att inom landet råder, såsom den föregående talaren har sagt, en växande nöd. Efter min uppfattning och efter, vad jag tror, de flestas, som ha sysselsatt sig med vårt ekonomiska läge, så kommer denna nöd att ytterligare ökas i en fruktansvärd grad, och arbetslösheten kommer att taga en betydligt ökad omfattning särskilt i höst och i vinter.

Vi veta ju, att en stor del av industrien arbetar med, snart sagt, nödhjulsarbeten, den har varit i gång med förluster för sina arbetares skull. Detta kan inte pågå i längden, och icke heller får man fränse, att industrien har satt sitt hopp till åtskilliga lindringar från statens sida, vilka kommit på skam. Jag anser, att under dessa förhållanden är det fullständigt omöjligt att hålla på med samma system som hittills ifråga om nödhjulsarbeten och arbetslöshetsunderstöd.

Departementschefen har också varit inne å denna väg, då han framställde till övervägande den av arbetslöshetskommissionen redan antydda möjligheten att begränsa antalet hjälpberättigade arbetslösa efter vissa objektiva grunder före vidtagandet av den individuella behovsprövning, som ligger till grund för det offentliga hjälpförfarandet. Efter en närmare motivering påvisas av kommissionen, att i så fall främst borde ifrågakomma att utestänga byggnadsarbetarna och möjligen vissa andra säsongarbetarekategorier från såväl nödhjulsarbeten som direkta understöd, och ett sådant bemyndigande bör lämnas arbetslöshetskommissionen.

Jag vill för min del uttala den uppfattningen, att ett sådant uteslutande av byggnadsarbetarna är både nödvändigt och även av omständigheterna påkallat. Våra byggnadsarbetare måste nöja sig med avlöningsförmåner, som stå i rimligt förhållande till de arbetslöner, som eljest i regel utgå till vårt lands arbetare, och om de ville avhålla sig ifrån en hel del onödiga arbetskonflikter, så är det åtminstone min mening, att med det behov av bostadsproduktion, som råder i landet, inga byggnadsarbetare skulle, trots det svåra ekonomiska läget, behöva gå arbetslösa.

Jag vill här omnämna ett par förhållanden ifrån det län, jag här representerar, nämligen Stockholms län. Det finns ett länslasarett under uppförande vid Stocksund, i närheten av Stockholm. Murarehant-

langarna ha efter sista avräkningsnotorna haft en förtjänst av 10,85 kronor per timme. Nu är emellertid en konflikt där under uppsegling, dessa samma arbetare äro icke nöjda med de grunder, efter vilka betalningen utgår, utan fordra en ändring till sin förmån, enligt vilken deras timbetalning skall utgå med ett belopp av 13 kronor! Nu vet jag väl och erkänner villigt, att en sådan betalning som denna är undantag, men de vanliga förmånerna vid ackordsbetalning utgå dock efter ett prisläge, som samhället icke kan komma ut med. Den vanliga betalningen här i Stockholm vid ackord till byggnadsarbetare lär väl belöpa sig till minst 4 kronor i timmen, men i regel ökas den till 5 à 6 kronor.

Det är känt, att vid ett större skolbygge uti Brännkyrka, som utföres av Stockholms stad, har medelförtjänsten per timme för byggnadsarbetare varit 5,87 kronor. Nu har det visserligen varit en del arbeten, som där skola utföras efter timpenning av 2,20 à 2,25 kronor. Arbetarna ha emellertid nekat att utföra detta arbete efter denna timbetalning, utan ha fordrat ackord för varje särskilt tillfälle, så att de bekommit vanlig ackordsbetalning.

Det är vidare under uppförande ett länslasarett vid Hammarby, vid Väsby i Stockholms län. Där råder för närvarande blockad sedan slutet av februari månad av den anledningen, att direktionen där väl är villig att betala samma löneförmåner, som utgå efter det byggnadsavtal, som gäller här i Stockholm, dock med ett undantag, och det är angående den s. k. gångtiden. Här i Stockholm skall som bekant i vissa fall betalningen erläggas för beräknad tid, som åtgår att komma till och från bygget. Nu är det några arbetare, som ha en väg dit på 20 minuter; nu kräva de, att i betalning för denna gångtid skall betalas 4 kronor dit och 4 kronor för att komma tillbaka hem, sålunda 8 kronor om dagen. Detta synes, efter vad det förefaller mig, med skäl vara orimligt, då i alla fall arbetarna skola få efter nu angivna beräkningsgrund per ackord 4 à 5 kronor och därutöver per timme. Emellertid råder där nu blockad. Arbetarna själva uppgivas vara villiga att återgå till arbetet, men de få icke medgivande därtill av sin förtroendeman.

Det har uppgivits, att lotsstyrelsen skulle ha ett bygge här i Stockholm, där blockad råder. Det har uti pressen oemotsagt framkommit, att anledning till denna blockad skulle vara, att lotsstyrelsen icke vill betala retroaktiv avgift efter nu gällande byggnadsavtal.

Det synes mig vara ett synnerligen stort allmänt intresse, att det stora byggnadsavtalet blir ändrat så, att produktionen åter kan komma igång. Jag vill gärna medge, att det är mycket svårt, att när arbetsgivare och arbetare en gång ha träffat ett avtal, detta icke hålles under avtalstiden, som utgår den 1 april nästa år, men det synes mig dock även här ligga i arbetarnas intresse, att de få arbeta för en lägre förmån än att till så stor del gå arbetslösa; och det lärer väl vara ofrånkomligt, att, när det sista byggnadsarbetareavtalet slöts, detta skedde huvudsakligen av sociala skäl och även under påtryckning ifrån ganska högtstående håll.

*Anslag för
bekämpande
av arbetslösheten m. m.*
(Forts.)

*Anslag för
bekämpande
av arbetslösheten m. m.*
(Forts.)

Beträffande vidare den betalning, som har utgått vid nödhjälpsarbeten, har detta berörts av den siste talaren; jag får i allo instämma med vad han sagt.

Jag vill tillägga, att hos en del kommuner utgår nog fortfarande genom kommunernas bidrag en betalning som är ganska oskäligen. En person, för vilken jag har förtroende, har meddelat, att i ett grannsamhälle i Stockholm — jag kan gärna säga, att det är Sundbyberg — utföres för närvarande nödhjälpsarbete bestående i att rensa bort ogräs mellan gatstenarna. För detta arbete betalas för närvarande efter denna persons uppgift 1:60 kronor i timmen. Det är ju ett högt pris, vida högre än det, som eljest i allmänhet betalas till grovarbetare, och detta blir därigenom ett direkt hinder för dessas anställande vid arbeten inom det enskilda näringslivet. Dessutom hindrar en sådan betalning det sänkande av den allmänna prisnivån för en del arbetare, vilket väl dock lär vara nödvändigt för att näringslivet skall kunna hållas i gång.

Jag vill här till sist framhålla, att, då arbetslöshetsunderstödet ändå icke skall utgå i det fall, där "ett lämpligt arbete" anvisas och den arbetslöse icke vill antaga det, så bör detta uttryck "lämpligt arbete" tolkas på ett sådant sätt, att en tillfällig blockad kan anses göra arbetet till "icke lämpligt" sådant.

Jag vill gärna medgiva att det kan vara svårt, grannlaga och många gånger omöjligt att bestämt avgöra för arbetslöshetskommissionen, om ett arbete är blockerat med rätt eller ej. Men under de ofantligt svåra tider, som nu råda, får man nog se till, att blockader så litet som möjligt förekomma, och att de arbeten som stå till buds verkligen komma till användande.

Jag får, herr greve och talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr O l o f s s o n: Herr talman! Då jag har den uppfattningen, att allt vad kristids- och nödhjälpskommissioner heter utföra ett alldeles för dyrbart arbete, och i många fall bringa till ett rent slöseri med statens medel, ber jag att i korthet få yrka bifall till min reservation, som i någon mån åtminstone skulle kunna hejda det slöseri med pengar, som jag tror eljest komme att ske.

Herr N i l s s o n, J o h a n, i Malmö: Herr talman, mina herrar! Arbetslöshetskommissionens uppgift är ju att utbetala understöd och igångsätta arbete för att lindra den nöd, som uppstått nu under kristiden. Man kan dock knappast värja sig för den uppfattningen, att kommissionen i vissa fall gör mera för att frångå arbetslösa understöd än förhjälpa dem till att få sådant. Vidare förefaller det mig, att arbetslöshetskommissionen icke lägger den neutralitet i dagen, då det gäller konflikter mellan arbetare och arbetsgivare, som en statens institution bör göra. Jag anser det därtill vara alldeles oriktigt, att kommissionen t. ex. tar bort understödet för ett visst helt facks arbetare därför, att en liten grupp inom facket ifråga är i konflikt. Kommissionen hand-

lade enligt min mening oriktigt i samband med den nyligen avslutade betkonflikten nere i Skåne. Jag har för övrigt aldrig sett en konflikt, där alla parter ha så enigt sammanfört okloka gärningar som i den. Arbetarne handlade i viss mån oklokt, det medgives, men slutligen kom socialstyrelsen och handlade ännu oklokare, i det att den lade sig i konflikten i det ögonblick, då den annars hade varit lätt att bringa ur världen genom en överenskommelse. Då ingrep nämligen styrelsen och förklarade utan vidare, att här förelåg ett avtalsbrott. Det förefaller mig som om den saken var alltför dunkel och alltså alltför svårt att göra ett bestämt uttalande därom. Jag vill visst ej anföra några detaljer i det sammanhanget, men jag tror, att det skulle hava varit klokt för arbetsfreden och för båda dessa parter förmånligt, om socialstyrelsen hade hållit sig borta ännu några dagar.

Ja, jag har med detta, herr talman, icke velat på något sätt bidra till att här få den långa debatt, som man haft om denna sak inne i andra kammaren. Jag har endast velat uttala den förhoppningen, att arbetslöshetskommissionen måtte iakttaga den neutralitet då det gäller arbetskonflikter, som är värdig en statens institution, och att den måtte, men mera mjukt, tillämpa, eller kanske, om jag får använda det uttrycket, mera *rättvist* tillämpa de bestämmelser, som finnas just för bedrivandet av den verksamhet, som kommissionen har.

Greve Lagerbjelke yttrade nyss om ett avtal, att det var mindre lämpligt. Det skulle ligga i arbetarnas intresse, om det avtalet bleve upphävt. Därmed kunde man få ett arbete igång. Det kunna vi ju här kanske tycka allesammans. Vi tyckte det säkerligen också 1914, då det gällde att bevilja dyrtidstillägg. Priserna stego oavbrutet. Arbetarna anhöllo om dyrtidstillägg, men arbetsgivareföreningarna i landet — Svenska arbetsgivareföreningen också, och herr von Sydow kan kanske bekräfta det — kastade ut ett cirkulär av innehåll, att här är avtal gällande och de skola gälla intill den tid då de kunna uppsägas. Förr än den tiden har gått, skulle ej alls några förhöjningar komma ifråga. Här ha vi nu ett liknande förhållande. Arbetarne blevo den gången, 1914 och de närmast följande åren, hårt pressade. De fingo nöja sig med den lilla inkomst de hade, oaktat inkomsterna stego i svindlande hast på arbetsgivaresidan. De fingo nöja sig med att vara bundna av avtalen, de fingo ingen förhöjning. Nu se vi ett motsatt förhållande. Nu ha arbetarne träffat ett avtal, som ej är ställt på så lång tid som det avtal, som gällde 1914, och nu fordra de, att man skall hålla fast därvid, att avtalet alltså följes. Man kan ju från andra sidan önska, att avtalen bli ändrade, men man bör dock ej förvåna sig, om arbetarne vilja följa det avtal, som är ställt på till och med kortare tid än det, som gällde 1914. Ja, med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet Elmquist: Herr greve och talman, mina her-
rar! Med anledning av det påpekande, som här är gjort av herr Jo-

*Anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.*
(Forts.)

*Anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)*

han Nilsson i Malmö, att det var olämpligt, att arbetslöshetskommissionen ingrep på sätt som skedde i betkonflikten, ber jag att få giva en redogörelse för denna fråga. Jag ber då att från början få förklara, att jag väl har följt med densamma och att, enligt min bestämda uppfattning, kommissionen har handlat fullt riktigt. Och jag är övertygad om, att om herr Johan Nilsson vill taga reda på eller låta mig lämna honom en redogörelse för alla detaljer — som här skulle föra mig för långt — så skall det ej heller för honom råda någon tvekan. Jag vill här blott i korthet meddela, att det till fullo konstaterats av kommissionen, att det inför vederbörande förlikningsman hade träffats ett definitivt avtal mellan parterna i konflikten under former, som ej lämnade någon tvekan övrig ifråga därom, att det verkligen var ett definitivt avtal. Det offentliggjordes också såväl genom annons som även genom en redaktionell artikel i "Lantarbetaren", att avtal var träffat och att blockaden var hävd. Några dagar därefter uppstod emellertid bland arbetarne på sina håll missnöje med det träffade avtalet. Man samman kallade ett möte och konstaterade, att arbetarnes underhandlingsdelegerade överträtt sin befogenhet, att det följaktligen endast träffats ett preliminärt avtal, och så gick man till att begära nya underhandlingar. Förlikningsmannen förhörde sig om möjligheterna och fick från arbetsgivarne definitivt förklaring om, att några nya förhandlingar ej kunde förekomma, och man hänvisade till det träffade avtalet. Från arbetarnes håll proklamerades emellertid ånyo blockad.

Jag ber att få säga, att det förvånar mig, att man från ansvarigt arbetarehåll, där man med all iver och med en berömvärd iver håller på respekt för ingångna avtal, kunnat göra erinringar mot kommissionens uppträdande i detta fall. Det var enligt min uppfattning ingenting annat än riktigt från kommissionens sida att handla som den gjorde, nämligen att meddela, att det här var fråga om en avtalsstridig konflikt. Här var alltså ett arbete, till vilket därtill lämpliga arbetare borde hänvisas, och i konsekvens därmed borde de arbetare, som vägrade att taga emot sådant arbete, vägras understöd. Jag har som sagt den alldeles bestämda uppfattningen, att med den respekt, som man från arbetarehåll har för ingångna avtal, man ej nu bör hava någon erinran att göra mot kommissionens uppträdande i förevarande fall.

Då här av en föregående talare gjorts en antydning om, att det sista avtalet inom byggnadsfacket skulle ha träffats efter påtryckning från, som jag tror orden föll sig, nog så högtstående håll, och då jag har anledning att misstänka, att det var mig, som han åsyftade, så vill jag säga, att jag visserligen på ett tidigare stadium haft med dessa förhandlingar att göra, men jag vill bestämt förklara, att någon sådan påtryckning, som han talade om, ej förekommit. Jag beklagar lika högt som den ärade talaren, att ett sådant avtal kom till stånd, som skedde.

Till sist vill jag i likhet med den ärade motionären samt reservanten, som äskat, att en del av anslaget skulle fränskiljas för att avses till ordinarie arbeten hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, samt i anslutning

till vad herr förste vice talmannen här yttrat, påpeka, att anslaget ju på sådant sätt ej komme till den användning, som med detsamma åsyftas. Jag föreställer mig, att de ärade herrarne dock kunna känna sig lugnade med avseende å det ändamål, som de vilja ha tillgodosett, om jag lämnar dem den upplysningen, att på grund därav, att nödhjälpsarbeten i ökad omfattning nu måste igångsättas, man delar upp statsarbetena så, att de arbeten, som skola utföras i Norrland, anförtros åt en särskild avdelning för *Norrlands statsarbeten*, varom också Kungl. Maj:t beslöt i senaste konseljen, vilken avdelning skall förläggas till Umeå under ordförandeskap av landshövding Schotte. Den närmaste ledningen kommer att utövas av en erfaren väg- och vattenbyggnadsingenjör.

Vad till sist den farhågan beträffar, som uttalades om att denna arbetslöshetskommission "liksom övriga kristidskommissioner" skulle ha slösat med statens medel, och att dessa skulle kunna komma till bättre användning, så tror jag för min del att det talet och den farhågan innehåller betydlig överdrift. Jag tror mig kunna påstå, att arbetslöshetskommissionens och skogssällskapets användning av dessa medel till nödhjälpsarbeten icke har visat något slöseri, utan att tvärtom de medlen i regel blivit synnerligen väl använda.

Herr Frändén: Herr greve och talman! Endast ett par ord. Herr vice talmannen sade till mig, att det gällde att sätta sig in i vad frågan gällde. Ja, det har jag sökt att göra, och jag finner det icke vara någon olycka i, att man anslår några tiotal miljoner till nödhjälpsarbeten, men vad jag anser vara riktigt, det är, att man skall fordra, att ett verkligt produktivt arbete utföres för miljonerna. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr von Sydow: Herr greve och talman, mina herrar! Det har yttrats här några ord om arbetsgivareföreningens ståndpunkt till det kollektiva avtalet, särskilt under de mycket vanskliga förhållanden, som ägde rum under kriget och vid krigets början. Då vill jag säga herrarne, att när världskriget bröt ut i mitten av 1914, så blev det en plötslig depression inom den industriella verksamheten. Den blev emellertid, som vi veta, ganska kortvarig, men när den inträdde, hade man stora farhågor för, att den skulle bli ganska långvarig och ganska svår. Då uppstod frågan om, hur man skulle förfara med de kollektiva avtalen, och huruvida de löner, som voro fastställda genom avtal under andra förhållanden, också skulle gälla under krisen. Då måste vi upptaga denna sak till avgörande och hade ett sammanträde inför statens arbetslöshetskommission mellan arbetsgivarnes och arbetarnes ledare, och där förklarades på arbetsgivarhåll, att de avtal, som voro ingångna, skulle gälla. Ifall de ingåtts under andra förutsättningar vore detta en sak för sig, men eftersom de voro ovillkorligt ingångna och skriftligen befästade av organisationerna, så skulle dessa också stå för dem. Den principen höllo vi också på, och jag vill säga, att det var

*Anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)*

*Anslag för
bekämpande
av arbetslösheten m. m.*
(Forts.)

ganska mycken gensaga från en del av våra medlemmar, som på det viset blevo tvungna att betala högre löner än de behövt göra eljest. Men vi måste enligt min tanke göra det av principiella skäl, för att trygga kollektivavtalets helgd. Men sedermera blev det andra förhållanden, och under den långa kristiden kom det gång på gång anspråk från arbetarehåll, att man skulle giva dem högre löner än man hade utfäst i avtalen. Situationen hade alltså vänt sig till det motsatta. Det blev fråga om högre löner i stället för lägre. Under hela kristiden medgävo vi på grund av förhållandena trots de avtalsfästade lönerna högst väsentliga höjningar av dessa löner. Det ansågo vi vara nödvändigt, och det gjorde vi.

I slutet av 1920 kom byggnadsavtalet till stånd. Detta kom till stånd under särskilda förhållanden. Det var alldeles klart för oss på arbetsgivar sidan, att de löner, som voro föreslagna av statens förlikningskommission, tillsatt av de mest erfarne män i den branschen, dock voro för höga, och att de skulle i högsta grad betunga byggnadsverksamheten och därigenom vara till skada för allmänheten. Men på grund av striden hade byggnadsverksamheten i stort sett legat nere under ett halvt år, och från allmänhetens sida var det den allra kraftigaste press på oss, att vi ej skulle hindra, att byggnadsverksamheten åter kom i gång, så att folk kunde få tak över huvudet, som ej hade det. Under denna situation, och ehuru vi förstodo, att det skulle vara i stort sett till skada att gå med på avtalet, så ansågo vi oss i alla fall böra göra det därför, att det ej skulle kunna sägas, att det var arbetsgivarne, som satte sig emot det förslag, som statens förlikningskommission hade framlagt, och därigenom togo ansvaret för bostadsbristen på sig. På grund därav godkändes avtalet. Hade man då haft en föreställning om, huru saken sedan skulle utveckla sig, så hade avtalet ej alls blivit godkänt på arbetsgivaresidan. Som bekant utvecklade sig förhållandena snart därefter, att dessa löner, som fastställdes i enlighet med kommissionens förslag, verkade fullkomligt prohibitivt på byggnadsverksamheten. De verkade därefter, att i själva verket byggnadsverksamheten låg nere lika mycket efter stridens slut som när lockouten gällde. Då har naturligtvis den frågan uppstått: skola i detta fall och med hänsyn till dessa förhållanden arbetarne gå samma väg, som arbetsgivarne gjorde under krisen, nämligen att, trots att de ha ett avtal, medgiva, att de däri fastställda lönerna efter de förändrade förhållandena jämkas och ändras? Vi kunna ej formellt sett framställa något krav härför och ha ej heller gjort det, men jag tror, att det vore mycket riktigare, om arbetarne själva insåge, att dessa fullkomligt prohibitiva löner äro till skada för dem och hela samhället, och själva ville vara med om en jämkning i lönerna. Det vore det riktiga, och jag hoppas, att det skall ske. Jag har efter herr statsrådets yttrande den förhoppningen, att man inom regeringen tar under överbägande, ifall det ej vore klokt att inleda några förhandlingar, som kunde lända till det resultat, att man får byggnadsverksamheten åter igång. Ty det säger

jag herrarne, att så länge lönerna äro som de äro i byggnadsavtalet, så länge kommer det ej att bli någon egentlig privat byggnadsverksamhet här i landet.

*Anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)*

Herr Olofsson: Jag yttrade i mitt förra anförande, att kommissionerna i många fall rent av slösa med statens medel, men det ville herr statsrådet ej gå in på. Jag vidhåller dock mitt påstående i alla fall. Jag sade, att slöseriet den gången skedde inom bränslekommissionen, och jag kan nu säga, att det sker även inom nödhjälpskommissionen, när man t. ex. tar arbetskraft från en fabrik till jordbruket eller man tar en textilarbetare och sätter honom till grovarbete. Tror man, att man då får valuta för de pengar, han skall ha för sitt arbete? Det är här jag menar, att slöseri förekommer. Man har ju i bränslekommissionen tagit in den ena pojkspolingen efter den andra och givit dem avlöningar, som de ej alls gjort rätt för. Jag håller alltså på riktigheten av mitt påstående.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman, mina herrar! Statsrådet uttalade sin förvåning över, att jag erinrat om den sak, som föranlett hans bemötande. Jag vill emellertid säga, att jag redan från början uttalade, att på den punkten hade fyra parter sammanfört en hel del okloka gärningar, som voro till och med ovanligt okloka. Jag tog sålunda ej arbetarne fria för de fel, de ha begått i det sammanhanget, men parterna ha felat allesammans. Jag vill därför ännu en gång säga, att socialstyrelsens ingripande i det ögonblicket som skedde var högst olämpligt. Om det ej hade skett, hade konflikten utan tvivel varit ur världen.

Jag vill passa på tillfället och uttala mitt klander över, att socialstyrelsen uraktlåtitt att infordra utlåtande från sin förlikningsman i en dylik fråga. Hade så varit fallet, är jag övertygad om, att han hade varnat för ett ingripande just vid det tillfället.

Herr von Sydow uttalade en viss förhoppning om, att man borde ändra ett visst avtal därför, att då komme det av honom nämnda arbetet igång. Jag har ej anledning att gå in på den frågan. Givetvis har jag för min personliga del ej något emot, att denna förändring sker, men jag vill dock säga, att man ej bör förvåna sig över, att arbetareparten ej vill vara med om en förändring, som den andra parten icke ville vara med om när världskriget inträffade. Det förefaller mig som herr von Sydow begär mera av den andra parten än av den part, som han själv representerar.

Herr von Sydow: Ett par ord, herr greve och talman! Det är alldeles motsatsen mot vad en ärad talare yttrade om arbetsgivarnes lönepolitik under kriget. Vid världskrigets början framställdes från en del arbetsgivare starka krav på, att arbetsgivareföreningen skulle verka för att lönerna bleve nedsatta under de avtalade. Detta sade vi nej till

*Anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)*

och höllo på, att avtalen skulle gälla, och lönerna vara så, som de blivit bestämda i avtalen. Men sedan, när situationen vände, så var det arbetarne, som begärde höjning av lönerna. Då hade förhållandena blivit sådana, att vi tyckte, att trots att vi hade avtal, så var det billigt att gå med på höjning i lönenivån. Och vid detta förhållande tyckes mig, att en viss reciprocitet skall gälla, så att nu, när förhållandena äro sådana, att de lönesatser, som fastställdes för byggnadsindustrien i november förra året, äro för höga för att kunna tillämpas, arbetarne också böra ställa sig på den principiella ståndpunkt, som vi förut gjort, alltså gå med på, att lönerna minskas, liksom vi medgävo, att de ökades.

Herr Lindley: Herr talman! Jag skall be att gent emot herr von Sydows framställning av läget vid världskrigets början få säga, att det ju då visserligen blev en allmän stagnation på arbetsmarknaden, och sjöfarten låg ju exempelvis alldeles stilla. Vid en sammankomst mellan arbetare och arbetsgivare diskuterades, huruvida man skulle gå med på en allmän lönereduktion för att kunna få arbetet i gång. Det blev ju icke av, och man enades om att låta saken vara som förut. Men, märk väl, det var arbetarna, som på grund av denna stagnation blevo den lidande parten och fingo svälta sig fram under den perioden. När sedan frakterna stego, vad gjorde då redarna för att hjälpa dem som fingo svälta? Vid en bolagsstämma i ett bolag, där jag hade aktier, försökte jag få igenom ett förslag att lägga undan åtminstone en liten slant för dem. Men nej, det fanns inte minsta möjlighet att få någon förståelse för ett sådant krav på den sidan!

Sedermera blev naturligtvis läget helt annorlunda, när levnadskostnaderna stego med 10, 15 % i taget. Då blev ju hela den grundval, på vilken vi gjort upp avtalen, fullständigt undanryckt. Man hade gjort upp sitt avtal om viss lön för att kunna existera på densamma. Man räknade med levnadskostnadernas storlek, när man gjorde upp avtalet med arbetsgivarna, och då grunden förrycktes genom levnadskostnadernas stegring, blev hela avtalet värdelöst, därför att arbetarna icke kunde existera på sina löner. Arbetarna vädjade då till arbetsgivarna om att få förhöjningar, trots att avtalen voro gällande. I första början sade man nej, men senare lämnade man en del familjebidrag, och småningom fingo arbetarna några få procents tillägg, som dock icke alls svarade mot stegringen i levnadskostnaderna.

Men hur är förhållandet nu? Herr von Sydow anser, att precis samma eftergift skall göras i detta fall, så att arbetarna nu skola slå ned sina löner, liksom arbetsgivarna då höjde allmänna dyrtidstillägget. Men det är en väsentlig skillnad här, som man glömmer. Levnadskostnaderna ha inte alls gått ned i motsvarande grad. De ha gått ned från 265 till 249 i socialstyrelsens index, men arbetsgivarna äro icke nöjda med en sänkning motsvarande levnadskostnadernas fall, utan de vilja gå betydligt längre för att få möjlighet att driva sin verksamhet och förtjäna något på densamma. Jag får säga, att detta är den stora

skillnaden mellan arbetarnas ståndpunkt under världskriget och arbetsgivarernas i närvarande stund. Man bör ändå iakttaga en liten smula rättvisa vid bedömandet av dessa föreliggande fakta.

Nu vill jag icke försvara exempelvis byggnadsarbetarnas löner, som man anser äro för höga. Jag erkänner villigt, att det är ett fack, som kanske mer än något annat kunnat tillgodose sina löneanspråk, och de äro ganska ovilliga att nedsätta dessa anspråk i närvarande stund, framför allt då man kan påvisa, att levnadskostnaderna icke sjunkit. Å andra sidan är det ett faktum, som alla äro villiga att erkänna, att just detta förhållande hindrar byggnadsverksamheten från att komma i gång. Men man förfar sannerligen icke rättvist mot andra arbetare, som icke fått sina lönevillkor förbättrade i samma grad, ty om man har några möjligheter, far man ganska hårdhänt fram, när det gäller att nedsätta deras löner.

Jag anser, att man bör försöka vara så rättvis som möjligt, och är alldeles övertygad om att, ifall arbetarna kunde spåra en större rättvisa på arbetsgivaresidan, skulle de säkerligen icke så envist motsätta sig en reglering nedåt av lönerna till den nivå, som kan anses skälig.

Herr von Sydow: Jag skall be, herr greve och talman, att få livligt instämma i den del av herr Lindleys yttrande, där han sade, att man skall vara rättvis på båda sidor. Det tycker jag är i högsta grad tilltalande, och jag hoppas att man skall tillämpa den principen.

Emellertid, då herr Lindley, så vitt jag förstod, riktade ett tämligen skarpt angrepp mot mig för redareföreningens hållning gentemot sjömännen, så förvånade det mig i någon mån, ty herr Lindley vet mycket väl, att jag icke har ledningen av redarföreningen om hand, den handlar oberoende av mig. Men jag vill också säga, att då herr Lindley yttrade sig så bittert om redarföreningen, för att man inte skulle tagit någon hänsyn till arbetarnas krav på löneförhöjning, föreföll det mig ändå vara litet oriktigt; det föreföll mig som ett avsteg från den av herr Lindley proklamerade principen. Efter vad jag hört var det vanligt före kriget, att sjömannens hyra var ungefär 75 kronor i månaden, och nu är den 300 kronor i månaden eller däromkring. Jag tycker att detta ändå är en viss höjning, och jag tycker, att dessa obarmhäftiga redare därmed i någon mån tagit hänsyn till levnadskostnadernas höjning, det måste jag säga herr Lindley!

Vad nu beträffar de förhållanden, som herr Lindley och jag närmast haft att syssla med tillsammans, nämligen frågan om lönerna för stuveriarbetarna i hamnarna — en fråga, beträffande vilken herr Lindley och jag i fjorton år haft ett tråget samarbete och ofta blivit osams men ofta kommit överens — så kan herr Lindley själv icke säga annat än att dessa arbetare i själva verket fått en löneförhöjning, som väl motsvarar levnadskostnadernas stegring. Jag vill icke säga, att deras inkomster i proportion till levnadskostnadernas stegring på alla håll äro desamma som före kriget, men detta har berott därpå, att på grund

Anslag för bekämpande av arbetslösheten m. m. (Forts.) av den allmänna stagnationen i sjöfarten de haft långt mindre arbete än före kriget. Men lönerna, det vet herr Lindley, hava stigit väl i proportion mot levnadskostnadernas höjning.

Jag vågar också säga, att över huvud taget tror jag icke på det påståendet, att arbetslönerna för de organiserade industriarbetarna icke skulle hava stigit i proportion mot levnadskostnaderna. Jag tror snarare, att de, som man också ser av socialstyrelsens beräkningar, väl hava kommit därhän. Men det är alldeles klart, att vi nu äro vid den punkten, där det måste ske ett sänkande av dem — det kan inte hjälpas — därför att näringarna icke kunna existera, ifall de skola hava samma utgifter för löner och annat, som bestämdes på prisens allra högsta toppunkt. Dessa omkostnader måste gå ned. Jag tror, att detta icke allenast för arbetsgivarna, utan också för arbetarna är fullkomligt nödvändigt, och jag vågar säga, att jag hoppas och tror, att herr Lindley en gång skall kunna ena sig med mig om den principen.

Herr talmannen: Jag har icke velat avbryta de sista talarna, ty det har ju varit mycket intressanta saker, som de behandlat, och kammaren har också lyssnat till dem med stor uppmärksamhet; men jag ber att få fästa uppmärksamheten på att allt detta hör dock bra litet till det ämne, som vi här avhandla, nämligen ytterligare anslag för bekämpande av arbetslösheten.

Herr Svensson, Carl Emil: Herr talman, mina herrar! Det är ju möjligt, att de få ord, som jag kommer att säga, också kunna karaktäriseras som icke hörande till själva saken.

Emellertid begärde jag ordet med anledning av det anförande, som här hölls av greve Lagerbjelke. Greve Lagerbjelke hade åtskilliga exempel att andraga på fullständigt orimliga löner inom byggnadsindustrien. Om jag icke missuppfattade honom, meddelade han, att vid något visst bygge murerihantlangare hade förtjänat ända till över tio kronor per timme och sedermera icke varit belåtna med detta, utan gjort strejk. Jag vill icke på minsta sätt betvivla riktigheten av de uppgifter, som greve Lagerbjelke lämnat, men jag vill för min del inlägga en gensaga mot en annan sak. Jag tyckte, att han försökte generalisera detta, så att de exempel han nämnde skulle vara typiska för förhållandena inom byggnadsindustrien. Jag deltar i en utredning angående arbetsförhållandena inom byggnadsindustrien sedan några månader tillbaka. Denna utredning är icke färdig, men jag anser mig vara oförhindrad att säga, att vi kunna konstatera på ett mycket omfattande material, att inom byggnadsindustrien det intill den allra sista tiden generellt taget har varit löneinkomster för där anställda arbetare, som hava understigit vad industriarbetare i allmänhet hava haft i årsinkomst. Det skall visa sig, när den utredningen blir färdig, att talet om att byggnadsarbetare sitta med statsrådslöner hör till det slags dogmer, som på visst håll gärna tros, men som sakna varje berättigat underlag. Det är detta jag har velat säga såsom en protest mot försöken att generalisera ett eller annat

sådant fall, som här har blivit nämnt och vars förekomst på ett eller annat håll jag icke vill förneka.

Jag vill tillägga med anledning av vad som yttrades av herr von Sydow, att jag tror, att anledningen till att det inom byggnadsindustrien, särskilt här i Stockholm, har uppstått ett kaotiskt förhållande, som är synnerligen beklagligt, torde vara att söka i arbetsgivarnas hårdnackade vägran att under de första krigsåren taga någon hänsyn till de stegrade levnadskostnaderna och arbetarnas krav på förändrade löneförhållanden. Man intog en hållning, som i själva verket medförde, att de avtalsmässiga förhållandena på detta område sprängdes, och det blev detta kaos, som arbetsgivarna och herr von Sydow sedan icke kunde bemästra. Det hade kanske varit riktigt att förfara på det sätt, som herr von Sydow här har sagt, att man i allmänhet gjorde, nämligen att erkänna det berättigade i att de gamla avtalen icke kunde hållas och försöka modifiera dem efter tidsförhållandena. Men det gjorde man icke, och då gick det levande livet sin egen väg, och avtalet blev en död bokstav, som man trampade under fötterna.

*Anslag för
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

Herr Lindley: Jag har, herr talman, bara ett par små anmärkningar att göra.

Den första är ett litet svar till herr von Sydow angående sjöfolkets stora löner. Men det har ju sina "randiga skäl och rutiga orsaker". Det berodde ju helt enkelt på att sjöfolket måste få en extra ersättning för den oerhörda risk, som de löpte under världskriget, torpederings- och minrisk. När sedermera sjöfarten fortsatte, var det helt naturligt, att lönerna bibehölls, och man har icke reducerat dem. Nu har ju minriskens försvunnit, det erkännes villigt, och redarna försöka åstadkomma en reduktion av lönerna. Dessa sammanhånga emellertid med ett annat fenomen än vad vi förut talat om.

Å andra sidan ber jag att få peka på en annan liten omständighet — icke så liten för resten, utan tvärtom ganska stor och värd att ägna en smula uppmärksamhet. Det har från statsmyndigheternas sida vidtagits åtgärder för att avstänga arbetarna nere i Skåne från att komma i åtnjutande av arbetslöshetsunderstöd på grund av den konflikt, som råder vid lantbruket, d. v. s. alla arbetare som man anser böra skickas dit, avstängas från möjligheten att erhålla sådana understöd. Alltså vill man där försöka upprätthålla det s. k. avtalets helgd. Nu vet jag icke, hur det har tillgått vid avtalets träffande. Efter vad jag kan förstå har man på arbetaresidan haft förhandlare, som icke förstått sin sak riktigt ordentligt, vilka träffat ett avtal, oförsiktigt nog, utan att ens hava vetskap om huruvida arbetarna ville sluta sig upp kring den uppgörelse, som de träffat. Det är en oförsiktighet, som de nog icke komma att göra sig skyldiga till igen. Å andra sidan kanske detta kan vara till skada för lantbruket i framtiden, därför att vederbörande komma att vara rädda för att träffa uppgörelse, rädda för att ikläda sig risken av att sätta in sin personliga auktoritet på att försöka få medlemmarna att

Anslag för bekämpande av arbetslösheten m. m.
(Forts.)

anlägga en förständig synpunkt på lönefrågorna. Jag tror verkligen, att om man lägger så stor vikt vid detta, åstadkommer man en skada för framtiden, som kanske kan drabba det svenska lantbruket hårdare än om man nu förfar mindre hårdhänt vid utdelningen av arbetslöshetsunderstöd.

I det sistnämnda fallet vill man öva påtryckning för att upprätthålla avtalet. Men här talar man å andra sidan om att åtgärder bära vidtagas för att utestänga byggnadsarbetarna från att komma i åtnjutande av arbetslöshetsunderstöd och därigenom förmå dem att frångå sitt avtal. Detta är väl, må jag säga, två motsättningar, som äro så pass stora, att man sannerligen bör uppmärksamma dem.

Greve Lagerbjelke: En talare på Sörmlandsbanken har emot mig riktat en bestämd protest av den anledningen, att jag genom att anföra ett exempel på överdrivna löneförmåner till byggnadsarbetare i enskilda fall skulle haft för avsikt att generalisera dessa överdrivna löner och därmed framkalla den föreställningen, att byggnadsarbetarna i allmänhet skulle hava alldeles oskäligt betalt. Denna protest har han sedermera till yttermera visso upprepat. Jag vill då säga, att jag har mycket svårt att förstå anledningen till hans uppträdande, då jag uttryckligen förklarar, att jag med dessa exempel icke hade för avsikt att på något sätt generalisera — jag använde det uttrycket — dessa exempel, och jag uttalade bestämt i det sammanhanget, att byggnadsarbetarnas löner i allmänhet ingalunda uppgingo till dessa belopp, utan tvärtom med tillämpning av nu gällande ackordsavtal stego till fyra, fem kronor och något däröver.

Jag finner sålunda, att herr Svenssons uttalande endast kan bero på att han icke hörde, vad jag sade.

Herr von Sydow: Herr greve och talman! I anledning av herr Svenssons yttrande ber jag att få säga, att jag instämmer med greve Lagerbjelke. Det kan icke förnekas, och det har icke heller herr Svensson förnekat, att det finnes exempel på sådana oerhört uppdrivna och orimliga löner för icke yrkeskunniga arbetare, som greve Lagerbjelke dragit fram. Men naturligtvis får man därav icke draga den slutsatsen, att byggnadsarbetarna i allmänhet, hantlangare och mureriarbetare, sitta med 12, 15 å 20,000 kronors inkomst om året. Det göra de icke. De hava över huvud taget, såsom herr Svensson ganska riktigt framhöll, icke högre inkomster än vad industriarbetarna hava. Men varför ha de icke det? Jo, det är på grund av det oförnuftiga avtalet. Ifall man kommer till ett avtal med löner, som äro sådana, att verksamheten avstannar, är detta avtal till skada för arbetarna i stället för till nytta. Finge de arbeta fullt hela året om, skulle de hava kolossala förtjänster, men det kunna de icke få, därför att byggnadsverksamheten avstannar, och så blir deras arbetsförtjänst icke överlägsen en arbetares inom industrien, som arbetar året om.

Herr Svensson sade också några ord om att det var arbetsgivarna, som i början av kriget skulle hava vållat oreda på arbetsmarknaden inom byggnadsfacket särskilt här i Stockholm. Jag ber då att få erinra om vad herr Svensson mycket väl vet, att i början av kriget denna industri ännu icke var organiserad inom svenska arbetsgivarföreningen, så att jag icke av egen erfarenhet kan säga, hur förhållandena då voro och vad anledningen var till de kaotiska förhållanden, som onekligen då uppstodo. Men nu har man kommit till en bättre ordning, nu är denna verksamhet organiserad inom de stora organisationerna, landsorganisationen på arbetarnas sida och svenska arbetsgivarföreningen på arbetsgiversidan, och då skola vi å ömse sidor sträva efter att de kaotiska förhållandena skola upphöra, så att vi åter få ordning inom denna viktiga näringsgren, och det första steget därtill är, att man genom en frivillig överenskommelse får en rimlig lönenivå, så att verksamheten åter kan komma i gång.

*Anslag för
bekämpande
av arbetslösheten m. m.*
(Forts.)

Herr Pålsson: Det är underligt, så olika betraktelsesätt man från socialdemokratiskt håll måste anlägga på sådana företeelser som betarbetstvisterna i Skåne. Herrar Johan Nilsson och Lindley hava här talat mycket lent om arbetarnas skuld i detta fall. Här finns dock ingen annan skuld än betarbetarnas. Det var de och inga andra, som voro de avtalsbrytande. Det är då märkvärdigt, att man skall komma med de hårdaste orden mot dem, som uppträtt gentemot dem, nämligen arbetslöshetskommissionen och som Johan Nilsson sade, även socialstyrelsen, och de lena mot avtalsbrytarna. Men det märkvärdigaste är, att en förebråelse från herr Johan Nilssons sida drabbade även betodlarna i Skåne. Dessa hava, därom kan ej tvivel råda, i denna fråga uppträtt fullkomligt korrekt. De hava, som numera brukligt är, underhandlat med arbetarna genom sina förtroendemän. Arbetarna hade sina förtroendemän och betodlarna sina. Dessa förhandlade med varandra och träffade en överenskommelse om ett arbetspris för säsongen. De skildes sedan åt och tillkännagåvo var för sig, att man var överens och att konflikten var löst. Man kan väl då icke göra någon anmärkning mot betodlarna i detta fall, och jag är ganska säker på att om det kunde anställas någon omröstning på grund av denna sak, skulle ett förtroendevotum ges åt såväl arbetslöshetskommissionen som socialstyrelsen för vad de gjort i denna fråga.

Det är ju att beklaga, att arbetslönerna vid nödhjulsarbetena icke kunna hållas uppe så högt som de varit. Herr Johan Nilsson får betänka, att staten icke är så rik som Malmö stad, som ända tills dato betalat arbetarna vid nödhjulsarbetena med 1 krona 60 öre i timmen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, dels på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt,

*Anslag för
bekämpande
av arbetslösheten m. m.*
(Forts.)

dels på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Asplund m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, dels ock på godkännande av herr Olofssons vid utlåtandet fogade reservation; och förklarade herr talmannen sig finna den första propositionen, vilken uppreparades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av herr Asplunds m. fl. reservation, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 204, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Asplund m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 45.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förhöjning i vissa fall av de tilläggstullar, som skola utgå vid förtullning från frihamn och frilager m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. den
kvantitet
spritdrycker,
som får ut-
minuterat
för kalender-
månad.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets memorial nr 52, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om utskottets betänkande nr 42 i anledning av väckta motioner angående minskning av den maximikvantitet spritdrycker, som får utminuterat för kalendermånad.

Detta memorial lydde sålunda:

"I anledning av de likalydande motionerna nr 123 i första kammaren av herrar K. A. Nilson och Björkman, samt nr 194 i andra kammaren av herr Jonsson i Hökhult jämte tolv andra ledamöter av kammaren, hade bevillningsutskottet i avgivet betänkande nr 42 hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna besluta, att 48 § i kungl. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skulle erhålla följande förändrade lydelse:

'Spritdrycker må ej till någon utminuterat i större myckenhet än två liter i kalendermånaden.

Efter därom skriftligen gjord framställning äger dock bolag, om särskilda skäl föreligga, medgiva köpare rätt att för visst tillfälle inköpa större myckenhet än sålunda stadgats.' *Ang. den kvantitet spritdrycker, som får utminuterat för kalendermånad.*

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har första kammaren avslagit utskottets hemställan, varemot andra kammaren bifallit för utskottet i nämnda betänkande hemställt. (Forts.)

Då de olika meningar, i vilka kamrarna sålunda stannat, icke kunna sammanjämkas, och frågan icke heller kan bliva föremål för gemensam omröstning, har densamma, enligt utskottets mening, för denna riksdag förfallit, vilket utskottet härmed får för riksdagen anmäla."

Herr *K. A. Nilson* hade anmält reservation mot motiveringen.

Herr *Nilson, Karl August*: Jag har vid detta utlåtande anmält min reservation icke för att framställa något särskilt yrkande, men för att anföra en avvikande mening mot utskottets kategoriska uttalande, att föreliggande fråga icke kan upptagas till sammanjämkning. Jag kan icke finna, att här föreligger ett sådant fall, då kamrarnas olika meningar omöjligen kunna bli föremål för sammanjämkning. Väl kan jag förstå, att utskottet i ett fall som detta icke kan hava skyldighet till sammanjämkning, men jag tror för visso, att utskottet skulle kunna haft anledning till en sådan sammanjämkning, och jag kan icke av grundlagen finna, att ett sådant förfarande som att utskottet föreslagit en sammanjämkning skulle hava varit grundlagsstridigt. Emellertid har jag också för min del förstått, att en sammanjämkning i denna fråga för närvarande icke skulle hava godkänts av första kammaren. Jag har dock velat anmäla min reservation mot ett så bestämt uttalande för att vid kommande liknande tillfällen detta uttalande icke skall kvarstå utan gensaga från något håll och sålunda bliva prejudicerande.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning lades det förevarande memorialet till handlingarna.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 53, i anledning av väckta motioner om tullrestitution eller befrielse från tullavgift vid återutförsel av vissa fartygsmaterialier och skeppsförnödenheter; samt

nr 54, angående ändrad lydelse av § 19 mom. 1 i förordningen om frihamn den 15 november 1907.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo samt företogs punkt- och momentvis till avgörande bevillningsutskottets betänkande nr 55, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m., dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen samma dag angående beviljning av fast egendom samt av inkomst m. m., samt väckt motion angående ändrade bestämmelser om taxering för barns inkomst.

Ändringar i
förordningen
om inkomst-
och förmö-
genhetsskatt.

Punkten 1 a).

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 213 måtte antaga det i betänkandet återgivna förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt med den avvikelse, att de i 7 § 3:0 c) 1) förekommande orden "möjligen liden" utginge.

Reservation hade avgivits av herr *Sandler*, mot viss del av motiveringen.

Herr *Sandler*: Herr talman! Vid detta betänkande finnes fogad en reservation av mig mot viss del av motiveringen. Jag har intet att erinra ifråga om utskottets hemställan, som avser ett förtydligande av bestämmelserna rörande beskattning av realisationsvinst. I utskottets utlåtande förekommer emellertid ett uttalande, som jag för min del icke har ansett mig kunna biträda. Det heter nämligen på sid. 18 i utskottsbetänkandet — sedan utskottet anfört, att utskottet i sak icke har något att erinra mot vad av Kungl. Maj:t föreslagits — på följande sätt: "De föreslagna bestämmelserna synas på ett klargörande sätt framhäva lagens mening." Så fortsättes det: "Då de, såsom redan påpekats, fränsett viss detalj, icke innebära någon saklig förändring utan allenast ett förtydligande av hithörande författningar, bör därav, enligt utskottets mening, följa, att bestämmelserna utan vidare få återverkande kraft i så måtto, att de bliva att beakta vid varje efter deras promulgerande följande rättstillämpning." Detta uttalande, vilket, om riksdagen gör det till sitt, skulle innebära, att riksdagen giver kammarrätten och regeringsrätten en lektion i hur lagen skall tillämpas, har jag för min del icke velat biträda. Jag vågar icke säga, vilken räckvidd utskottet har åsyftat att giva åt detta uttalande. Jag vågar däremot betvivla, att ett sådant uttalande kan hava någon förbindande kraft ifråga om rättstillämpningen på området, och jag finner det vara olämpligt att genom ett sådant uttalande binda vederbörande överinstanser vid någon annan tolkning av den gällande lagen än den som framgår av lagen själv. För min del måste jag därför påyrka, att denna del av utskottets yttrande måtte uteslutas. Därest riksdagen vill göra ett uttalande angående den tidpunkt, då en rättsregel skall vinna tillämpning, sker det ju genom

tiden för bestämmelsens ikraftträdande. Att på detta sätt införa några uttalanden från riksdagens sida om återverkande kraft av de förändringar, som man genomför i skattelagstiftningen, tror jag för min del, att man bör akta sig för. Jag tillåter mig därför yrka, att den av mig upplästa meningen på sid. 18 i betänkandet, börjande med orden "Då de, såsom redan påpekats" och slutande med ordet "rättstillämpning" måtte utgå ur motiveringen.

Ändringar i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt.
(Forts.)

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman! Orsaken till att denna punkt intagits i motiveringen är den, att det för närvarande i kammarrätten ligger åtskilliga mål, som hänföra sig till ifrågavarande bestämmelser angående beskattning av s. k. realisationsvinst. Enligt inkomstskatteförordningens mening skulle ju en sådan realisationsvinst beskattas på ett särskilt sätt, därest realisationen ägt rum för kortare tid än fem år, sedan egendomen förvärvats. Nu har man emellertid under kriget inom regeringsrätten kommit att tolka denna bestämmelse så vidsträckt, att man upptagit till beskattning såsom realisationsvinst även den försäkringssumma, som utbetalats på grund av att en båt torpederats eller eljest gått under. Nu är det med hänsyn till regeringsrättens prejudikat ovisst, hur dessa mål, som nu vila i kammarrätten, egentligen skola komma att behandlas. Jag vill erinra om att det gäller avsevärda summor, åtminstone för de enskilda och de företag, som det här gäller. Då man således icke vet, huruvida kammarrätten och framför allt regeringsrätten, som givit dessa prejudikat, vid nämnda måls avgörande komma att tillämpa samma tolkning av den gamla lagen, efter vilken överklagandet skett, eller tillämpa den nya lagen — ty det är en sak, som man icke kan skriva ut i lagen — hava vi inom utskottet med motiveringen i denna punkt avsett att giva stöd åt den tolkning, som riksdagen en gång avsett med stadgandet, när realisationsvinstbeskattningen infördes. Det är ur denna synpunkt, som denna punkt i motiveringen tillkommit, och jag kan därför icke finna det vara önskvärt eller lyckligt, att man stryker den.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Herr Trygger: Jag ber att i allo få instämma med den siste ärade talaren. Innan regeringsrätten kom med de utslag, som här åberopats, tror jag icke, att det fanns någon människa, som tänkte på möjligheten av en sådan tolkning som den, vilken gjort sig gällande inom regeringsrätten. Riksdagen själv har, innan dessa utslag gavs, uttryckligen uttalat, att enligt riksdagens uppfattning den tolkning, som nu här fastslås, vore den riktiga. Vid sådant förhållande får jag säga, att enligt min åsikt förefaller det synnerligen lämpligt, att man än en gång tydligt och klart uttalar, vad man menar, så att det icke blir nya svårigheter, särskilt med avseende på de mål, som för närvarande äro under handläggning. Ty det är väl ingen som anser, att man — då här är

lertid en punkt, där jag tror, att det kunde vara skäl att göra ett påpekande. För att icke taga upp tiden längre än som är absolut nödvändigt skall jag be att få läsa upp direkt ur Kungl. Maj:ts proposition och ur utskottets utlåtande de punkter, som jag avser.

*Ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)*

Det gäller de särskilda anvisningarna till ledning vid taxeringen. I slutet av 3 § i Kungl. Maj:ts proposition står på följande sätt: "Därest olika skattskyldiga ägt, innehaft eller brukat samma fastighet under olika delar av nästföregående år, skall avdraget fördelas mellan de skattskyldiga i förhållande till den tid, en var av dem ägt, innehaft eller brukat fastigheten. Har ägaren av en jordbruksfastighet själv brukat en del av fastigheten och haft återstoden utarrenderad samt hava särskilda taxeringsvärden icke varit åsatta de skilda brukningsdelarna, får fastighetens taxeringsvärde uppdelas på brukningsdelarna och avdraget fördelas mellan ägaren och arrendatorn i förhållande till de därvid erhållna värdena." Mot denna formulering och mot Kungl. Maj:ts motivering för densamma har utskottet riktat en kritik. I stället för detta stadgande har utskottet föreslagit, att ordalydelsen skulle bli den som återfinnes på sidan 29 i bevillningsutskottets betänkande — det gäller alltså fortfarande 3 § i dessa anvisningar: "Därest olika skattskyldiga ägt, innehaft eller brukat samma fastighet under olika delar av nästföregående år, skall avdraget tillkomma den som för det året påförts eller bort påföras de efter taxeringsvärdet utgående kommunalutskylderna för fastigheten. Detsamma skall gälla, där ägaren av en jordbruksfastighet själv brukat en del av fastigheten och haft återstoden utarrenderad, eller fastigheten eljest varit delad mellan olika brukare, samt särskilda taxeringsvärden icke varit åsatta de skilda brukningsdelarna."

Jag vill nu för min del gärna erkänna, att den kritik, som utskottet har riktat mot den av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelsen, har varit ganska berättigad i vad det gäller jordbruksfastigheter. Jag tror däremot icke, att den är lika berättigad, när det gäller andra fastigheter. I sådana fall kommer, därest utskottets anvisningar följas, en dubbelbeskattning av betydande art till stånd, vilken säkerligen 1920 års riksdag icke hade tänkt sig, då kommunalskattereformen genomfördes. Då man vet, att taxeringssumman av andra fastigheter än jordbruksfastigheter här i riket uppgår till 7 miljarder och taxeringssumman av jordbruksfastigheter till 5,6 miljarder, måste man erkänna, att en paragraf, som endast kan tillämpas för jordbruksfastigheter, men som för andra fastigheter visar stora nackdelar, icke gärna bör antagas av riksdagen.

Jag skulle kunna lämna ett exempel, som anförts för mig, om hur den av utskottet föreslagna formuleringen skulle verka för stadsfastigheter. Vi antaga, att en stadsfastighet är taxerad till 400,000 kronor och för enkelhetens skull att den är ograverad samt ger en nettohyresavkastning av 24,000 kronor. Vidare antaga vi, att debiteringslängden är klar den 28 december och att kommunalskatten utgår efter 8 procent. Om nu fastigheten hela året är i samma persons hand, men säljes den

Ändringar i beviljningsförelagningen.
(Forts.)

I januari, blir skatten följande: först skatt i förhållande till taxeringsvärdet, 8 procent på 20,000 kronor, som gör 1,600 kronor; vidare 8 procent på den inkomst, som överstiger 20,000 kronor, d. v. s. 4,000 kronor, vilket blir 320 kronor. Hela skatten blir alltså 1,920 kronor, vilket motsvarar 8 procent på den verkliga inkomsten, 24,000 kronor. Nu kunna vi för enkelhetens skull i stället antaga, att fastigheten säljes den 1 december — exemplet är ju något litet extremt. Köparen upptages då som skattskyldig för fastigheten. Han får alltså betala skatt för 20,000 kronor, d. v. s. 1,600 kronor. Hans inkomst av hyror för en månad är 2,000 kronor, men denna inkomst blir fri från skatt på grund av avdraget om 20,000 kronor. Säljaren åter har haft 22,000 kronors inkomst, men får intet avdrag och betalar därför skatt för hela inkomsten med 1,760 kronor. Sammanlagt betalas alltså skatt för fastigheten med 3,360 kronor, vilket motsvarar 8 procent på 42,000 kronor, vilket återigen utgör 10,5 procent på taxeringsvärdet. På samma inkomst blir alltså skatten i ena fallet 1,920 kronor och i andra fallet 3,360 kronor, beroende endast på om fastigheten säljes en månad tidigare eller senare.

Med anledning av detta, som jag icke kan beteckna annat än som ett missförhållande, undrar jag, om det icke vore klokt av kammaren att förfara på samma sätt som andra kammaren redan gjort och taga bort hela denna passus ur anvisningarna. Sker detta, hade jag tänkt mig, att jag skulle remittera denna mycket invecklade fråga — jag erkänner gärna, att Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt är långt ifrån tillfredsställande, om jag också samtidigt håller på att utskottets förslag icke heller är tillfredsställande — jag skulle, säger jag, vilja remittera denna fråga till kommunalskattekommittén, som sedan borde kunna under hösten komma in med yttrande i ärendet, varefter frågan borde kunna föreläggas riksdagen i början av nästa år. Följden borde kunna bli den, att de ifrågakarande bestämmelserna skulle kunna komma att tillämpas vid 1922 års taxering, det vill med andra ord säga, att detta icke komme att medföra något verkligt uppskov med tillämpningen av bestämmelserna, medan man i varje fall bör kunna få en något bättre utredning. Man bör åtminstone få möjlighet att se, om det icke kan åstadkommas någonting lyckligare än vad Kungl. Maj:t och utskottet nu hava föreslagit.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman, mina herrar! I likhet med vad herr statsrådet antydde skall jag erkänna, att denna proposition både har varit synnerligen svårtydlig och föranlett mycket bekymmer och besvär inom avdelningen och utskottet. De föreslagna bestämmelserna i vad de gällde avdragsrätten vid jordbruksfastighet ansåg sig emellertid utskottet icke kunna förorda, och därför ansåg utskottet att det konsekvent riktigaste vore, att de personer, som betala kommunalskatt för fastigheten, också finge åtnjuta här ifrågakarande avdrag.

För min del kan jag säga, att jag icke har någonting att invända

mot att denna del strykes ur anvisningarna, under förhoppning att tidigt under riksdagen nästa år skall kunna framläggas ett förslag, som löser denna fråga på ett bättre sätt än det nu föreliggande förslaget. Jag vill dock framhålla, att det är ganska många olägenheter, som följa med dessa ständiga förändringar såväl i taxeringsförordningarna som ifråga om kommunalbeskattningen. Det hade varit önskvärt, om man hade kunnat ordna alla dessa saker, som återstodo efter fjolårets kommunalskattebeslut, på en gång. Då så icke synes kunna bliva fallet, få människorna dragas med dessa besvärligheter att varje år få nya författningar ifråga om deklaration och taxeringsförfarandet i övrigt. Det är att livligt beklaga, att så skulle bli fallet. Men det tycks vara så, att efter det provisoriska beslut i kommunalskattefrågan, som riksdagen i fjol fattade, får man dragas med dessa svårigheter år efter år.

Jag har således för min del intet att erinra mot herr statsrådets förslag, utan ber, herr talman, att få yrka, att ifrågavarande punkt utgår ur anvisningarna.

Herr S a n d l e r: Herr talman! Jag skall icke heller motsätta mig detta yrkande. Det är tämligen likgiltigt, vad kammaren beslutar i denna punkt, sedan andra kammaren vidtagit en strykning. Jag föreställer mig, att ingen kan tänka sig, att man här skulle försöka åstadkomma en sammanjämkning, som eventuellt ännu mera skulle trassla in bestämmelserna. Jag tror emellertid, att den kan vara nödvändig att säga ett par ord, så att kammarens ledamöter få en liten kännedom om vad som här händer. Anledningen till det förslag, som här föreligger, är ju den, att så fort man gick att tillämpa kommunalskattebeslutet i fjol, fann man, att taxeringsmyndigheterna icke visste, huru de skulle bära sig åt, om olika skatteskyldige ägt, innehaft eller brukat samma fastighet under olika delar av näst föregående år. För att råda bot på detta missförhållande framlade Kungl. Maj:t ett förslag, som behandlats av bevillningsutskottet. Majoriteten, så när som på en enda ledamot, har kommit till en annan uppfattning än Kungl. Maj:t beträffande formuleringen av bestämmelserna. Nu skulle slutresultatet bliva, att man helt och håller stryker denna bestämmelse, som man ansett nödvändig, därför att taxeringsmyndigheterna icke veta, huru de skulle bära sig åt i detta avseende. Jag är fullständigt ense med statsrådet om, att den av utskottet föreslagna formuleringen icke medför full rättvisa, och jag är livligt övertygad om, att man skulle kunna plocka fram sådana exempel, där det kan visas, att den medför obilliga verkningar, liksom jag å andra sidan är lika övertygad om att man kan påvisa obilliga verkningar av det förslag, som framlagts från Kungl. Maj:ts sida helt enkelt av det skälet, att det är så beskaffat med hela detta avdrags-system, att det visar sig vid varje prövning till den grad svårt att få det lagt så, att man kan genomföra vad som ursprungligen var avsett med detsamma. Man har alltså alltid att välja emellan en orättvisa och en annan orättvisa. Jag har tidigare tillåtit mig påpeka, hurusom det i fråga

*Ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)*

*Ändringar i
bevillnings-
förordningen.*
(Forts.)

om förhållandet mellan ägare och arrendator är enahanda förhållande. Under vissa förhållanden utfaller det så, att den arrenderade jorden är hårdare skattetyngd än den icke utarrenderade och under andra förhållanden tvärtom. Nu har utskottet på denna punkt försökt få reda i tillämpningen genom föreskriften, att det under alla förhållanden skall vara arrendatorn, som får rättighet att göra avdrag för de sex procenten, därför att det är han, som betalar kommunalutskylderna. Bevillningsutskottet har gått på den linje, som är föreslagen i utskottsutlåtandet, därför att man ansåg sig böra fullfölja den tanke, som riksdagen redan godkänt genom att också här ställa sig på den ståndpunkten, att det vore naturligt och rimligast, att den, som betalar utskylderna, tillerkännes avdragsrätt och att denna rätt icke uppdelas mellan olika personer, då det är endast en, som betalar utskylderna. Om detta kan man resonera fram och tillbaka länge och väl.

Det har hemställts från statsrådets sida, att man skulle gå den vägen att lämna frågan olöst och vänta på ett nytt förslag till nästa riksdag. Ja, det finns ju ingenting annat att göra, som läget är efter andra kammarens beslut, men jag beklagar för min del detta förhållande. Jag vill säga, att jag skulle hava föredragit Kungl. Maj:ts förslag framför en sådan lösning, som innebär, att man först nästa riksdag har att motse ett nytt förslag, avsett att träda i tillämpning under nästkommande år. Ty det är att märka, att de skattskyldiga, som skola verkställa deklARATIONERNA, skola ju verkställa dem före den första mars. De äro oförhindrade att göra det när som helst under februari månad. De böra ju då veta, hur det skall vara med avdragsrättens tillämpning. Kommer det då ett nytt riksdagsbeslut med nya bestämmelser i detta fall, befarar jag nytt trassel och ny oreda, så att jag måste säga, att även om jag tycker, att bevillningsutskottets lösning är bättre än Kungl. Maj:ts, så hade en lösning vid denna riksdag, vilken som helst, varit att föredraga framför ingen lösning alls och ett uppskov till nästa riksdag.

Till slut vill jag endast säga, då herr statsrådet meddelade, att den tanken är uppe att sända detta ärende till den nyss tillsatta kommunalskattekommittén, att jag kan tänka mig, att det kan vara för densamma nyttigt att på detta sätt göra bekantskap med beskaffenheten av det kommunalskattesystem, som för närvarande provisoriskt tillämpas. Men jag skulle vilja tillägga och i all vördsamhet uttala den förhoppningen, att den nu tillsatta kommunalskattekommittén måtte få ägna sin huvudsakliga tid, som jag dock tror blir ganska hårt anlitad, åt att få uppdraga riktlinjerna för det nya kommunalskattesystemet och att i så liten utsträckning som möjligt kommittén måtte belastas med det reparationsarbete av fjolårets riksdagsbeslut, som må kunna befinnas erforderligt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare, i enlighet med herr *Gustaf Nils-*

sons yrkande, på bifall till utskottets hemställan med den ändring i bilaga 2, att den del, som å sid. 29 i det tryckta betänkandet började med orden "Därest olika skattskyldiga" och slutade med "de skilda brukningsdelarna", utelämnades; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

*Ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)*

Punkten 2 b).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2 c).

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 31 och nr 213 måtte antaga det i den vid betänkandet fogade bilaga 2 upptagna förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen samma dag om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

*Ändringar i
taxerings-
förordningen.*

Vid denna punkt hade reservation anförts av herr Olsson i Kullenbergstorp, som, med instämmande av herrar Wohlin och Ahlmans Olof Olsson, yrkat, att andra stycket av 20 § i taxeringsförordningen skulle utgå.

Herr Wohlin: Herr talman! Vid denna punkt finnes en reservation, till vilken jag anslutit mig och som jag ber att få tillstyrka. I det förslag till ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering, som är intaget i utskottets betänkande, föreslås vissa bötesstraff för den, som lämnar oriktiga meddelanden mot bättre vetande och därigenom föranleder antingen frihet från taxering eller alltför låg taxering. Mot denna punkt är ingenting att säga, men i efterföljande stycke föreslås vissa bötesstraff i sådana fall, då den oriktiga uppgiften icke lämnats mot bättre vetande utan då den, som lämnat meddelandet, vid dess avgivande gjort sig skyldig till "grov vårdslöshet". Nyss har herr finansministern med rätta pekat på en punkt i skattelagstiftningen, som är synnerligen invecklad, och jag tror, att var och en som har kännedom om, hur vårt skattesystem utvecklats efter fjolårets beslut i kommunalskattefrågan, måste säga sig, att det är utomordentligt tillkrånglat, ja, så beskaffat, att t. o. m. åtskilliga av bevillningsutskottets ledamöter icke skulle vara i stånd att på ett fullt korrekt sätt deklarerera efter alla dessa olika författningar, som delvis upphäva varandra och delvis ändra vad som tidigare stadgats. Det kan icke vara för mycket begärt, att de skattskyldiga här i landet åtminstone icke skola behöva straffas i sådana fall, där de icke förstätt att rätt tolka dessa tillkrånglade bestämmelser. Jag ber alltså att få hemställa, att, i enlighet med vad som i reservationen anförts, andra stycket i 20 § av det ifrågavarande författningsförslaget måtte utgå.

*Ändringar i
taxerings-
förelösnings-
förordningen.*
(Forts.)

Herr Nilsson, Gustaf, i Kristianstad: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt. Den bestämmelse, som den föregående ärade talaren ville hava struken, är tillkommen med hänsyn till att det i många fall faktiskt förekommer deklARATIONER, som äro oriktigt uppgjorda på den grund, att vederbörande göra ett försök att undandraga sig skatt. Om det lyckas, är det ju över huvud taget alltid något att vinna. När vi i fjol behandlade kommunalskattefrågan, betonades från dem, som voro med om provisoriet, att man icke borde för hårt bedöma den oriktiga beskattningen. Man borde i stället ordna saken så, att man mera effektivt skulle tillhålla deklaranterna, så att vederbörandes verkliga inkomst i alla fall bleve deklarerad. Detta förslag är ju tillkommet i syfte att få fram riktiga deklARATIONER. Bestämmelsen utgör ett hot mot vederbörande att deklarerera riktigt och icke visa grov vårdslöshet vid deklARATIONERNAS avgivande. Det förefaller mig som om det vore riktigt att även riksdagen godkände den lilla skärpning, som det här är fråga om. Jag vill erinra om att risken för felaktigheter här icke är stor, ty det är domstolarna, som komma att avkunna utslagen, om vederbörande visat grov vårdslöshet eller icke, och de straff, som kunna följa, äro endast böter, högst två gånger det undandragna skattebeloppet. Under sådana förhållanden är det sörjt för att inga orättvisor komma att begås vid tillämpningen av detta moment.

Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wohlin: Man "undandraget" icke några skattebelopp, om man deklarerar riktigt på grund av oförmåga att rätt tolka ett invecklat skatteformulär.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Trygger: För min del kan jag icke instämma med herr Wohlin, utan jag anser, att vad som av utskottet föreslagits är riktigare. Visserligen är det så, som herr Nilsson sade, att straffet endast är böter. Detta är dock icke någon obetydlighet, ty att över huvud taget bliva dömd i en sådan fråga är en mycket allvarlig sak, även om böterna skulle stanna vid fem kronor. Det är således av stor vikt, att ingen oförvitlig person blir utsatt för att bliva fälld i ett dylikt mål. Men å andra sidan är grov vårdslöshet dock någonting, som står på gränsen till ett handlande mot bättre vetande. Ofta är det synnerligen svårt att få bevisning för att en person handlat mot bättre vetande, men däremot kan man bevisa, att han handlat med grov vårdslöshet. Men i åtskilliga av dessa fall är det nog så, att det har varit mot bättre vetande, som handlingen skett. Man bör väl kunna fordra av en medborgare, att han i beskattningssaker icke gör sig skyldig till grov vårdslöshet. Det står för mycket på spel för staten, om man ser genom fingrarna med ett handlings sätt, som kan karaktäriseras på det sättet.

För min del kan jag följaktligen icke finna annat än att det förslag, som utskottet har framställt, är väl grundat.

Herr Wohlin: Då riksdagsmajoriteten i följande fattade sitt beslut i kommunalskattefrågan, gjorde den sig skyldig till en viss vårdslöshet, och det är konsekvenserna av detta beslut, som vi nu se i dessa invecklade författningar. Jag kan icke finna annat än att det är oriktigt att straffa dem, som lämna en uppgift, icke mot bättre vetande, utan därför att de icke kunna tolka och icke förstå att toika dessa invecklade bestämmelser.

*Ändringar i
taxerings-
förordningen.
(Forts.)*

Herr Trygger: Det som herr Wohlin sade skulle väl vara riktigt mot oss, som voro i majoriteten vid beslutets fattande, men jag vill säga herr Wohlin att ingen domstol kommer att tolka uttrycket "grov vårdslöshet" på det sätt, som herr Wohlin gjort gent emot oss. Därom kan man vara övertygad.

Herr Wohlin: Herr Trygger är icke ojävisk domare, ty han är part i målet.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter enligt föreliggande yrkande gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölles.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension, dels ock rörande vissa framställningar angående det civila pensionsväsendet;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med bestämmelser för ordinarie diplomatiska och konsulära tjänstemän i fråga om rätt till pension;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för arméns och marinens personal m. m., i vad den avser pensionsförhållanden; samt

nr 69, i anledning av väckt motion angående tillfälligt understöd åt vaktmästaren J. N. Nilssons änka.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Lönereglering vid riksdagens verk. Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskotets utlåtande nr 70, angående reglering av avlöningsförhållanden m. m. vid riksdagens verk.

Punkten 1.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte beträffande befattningshavare vid riksdagens verk

a) godkänna det vid utlåtandet fogade förslag (bil. 1) till avlöningsreglemente för befattningshavare vid riksdagens verk jämte vid sagda reglemente fogad tjänsteförteckning;

b) godkänna det vid utlåtandet fogade förslag (bil. 2) till särskilda bestämmelser angående tillämpning av avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk;

c) godkänna det vid utlåtandet fogade förslag (bil. 3) till bestämmelser i fråga om rätt till pension för ordinarie tjänstemän vid riksdagens verk.

d) medgiva, att från och med år 1922 avlöningen till expeditiionssekreterarna vid justitie- och militieombudsmansexpeditionerna, benämnda byråchefer, finge utgå med samma belopp och efter enahanda grunder, som enligt omförmälda avlöningsreglemente gällde för befattningshavare i 20:de lönegraden;

e) medgiva, att delegerade, som omförmäldes i 34 § av avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk, finge, i huvudsaklig överensstämmelse med de av löneregleringskommittén i dess betänkande angående reglering av löneförhållanden m. m. vid riksdagens verk angivna grunder, utfärda nödiga bestämmelser i fråga om övergång på ny stat för de tjänstemän, å vilka avlöningsreglementet skulle äga tillämpning;

f) besluta, att där tjänsteman, å vilken det föreslagna avlöningsreglementet skulle äga tillämpning, enligt dittills gällande avlöningsbestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen — såväl i stat upptagen av januari månad 1922 till honom utbetalas ett belopp, motsvarande vad tjänstemannen skulle hava i den befattning, han vid utgången av år 1921 innehade, i förskott uppburit för januari månad 1922, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande, vilket belopp för tjänsteman, som utöver kontant avlöning åtnjöt fri bostad jämte bränsle och belysning, men enligt de föreslagna nya bestämmelserna för framtiden ej skulle åtnjuta dylik förmån, borde ökas med värdet, enligt vederbörande myndighets uppskattning, av denna förmån för en månad;

g) medgiva att kostnaderna för senast berörda övergångsanordning finge bestridas av de i vederbörande stater föreslagna anslagsposterna till avlöning åt ordinarie tjänstemän;

h) medgiva, att kostnaderna för de förmåner, som omförmäldes i 7, 25, 26, 27, 28 och 31 §§ av förslaget till avlöningsreglemente, finge

bestridas i enlighet med de grunder, löneregleringskommittén i sitt förut omförmälda betänkande angivit;

i) medgiva, att, därest delegerade, som omförmäldes i 34 § av avlösningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk, så funne erforderligt, den i berörda reglemente omförmälda lönenämnden finge träda i verksamhet redan under år 1921; och

j) fastställa stater för vederbörande verk i överensstämmelse med vid utlåtandet fogade förslag (bil. 4).

Lönereglering vid riksdagens verk.
(Forts.)

I en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Vindahl* anfört:

”Då enligt min mening övertygande skäl icke anförts för en avvikelse från löneregleringskommitténs förslag angående uppdelning av nuvarande andra gradens tjänster på 13:e och 14:e lönegraderna, har jag icke kunnat biträda utskottets förslag utan inom utskottet yrkat bifall till kommitténs förslag oförändrat.”

Herr *Vindahl*: Herr talman, mina herrar! Då jag icke kunnat dela utskotts majoritetens mening i en enda punkt i det föreliggande utlåtandet, anhåller jag att få säga ett par ord. Det rör sig nämligen om den vid punkten A fogade bilagan 1 och den vid reglementet fogade tjänsteförteckningen. Det gäller andra gradens tjänstemän i riksbanken, som av utskottet blivit placerade i 14:de lönegraden. Löneregleringskommittén, som tidigare utarbetat förslaget till denna lönereglering, har efter ingående granskning funnit anledning uppdelna denna tjänstegrad på två lönegrader och grupperat en del i den 13:de och en del i den 14:de lönegraden. Skillnaden i detta är ju den, att den 13:de lönegradens begynnelselön är 6,420 kronor, då den 14:de lönegradens motsvarande lönebelopp däremot är 6,816 kronor. Andra gradens tjänstemän i riksbanken ha däremot en begynnelselön av 3,200 kronor i lön och 1,600 kronor i tjänstgöringspengar, således tillhoppa 4,800 kronor plus tillfälligt lönetillägg. Det är givetvis ytterst svårt för utskottet att kunna bilda sig en verkligt noggrann uppfattning om placeringen och vad som skall vara det lämpligaste, men såvitt jag förstår ha icke på något sätt kunnat anföras några särskilda skäl, varför man skulle hava anledning frångå det av löneregleringskommittén gjorda förslaget. Jag stöder min uppfattning så mycket hellre därpå, som i löneregleringskommitténs arbete deltagit den andre deputerade i riksbanken, som handhar värden av dess huvudkontor. Det förefaller mig som om han skulle vara fullt inne i arbetets art och dess olika uppgifter, så att han skulle vara mäktig att bedöma, i vilken grupp de olika tjänstemännen böra placeras. Då han, som själv passerat graderna i riksbanken, har kommit till den uppfattningen, att en uppdelning lämpligen bör och kan ske, har jag icke funnit, att sådana skäl förebragts, att man har anledning att frångå detta förslag.

Jag skall följaktligen, herr talman, be att få yrka, att i tjänsteförteckningen följande förändringar måtte vidtagas: att för riksbankens

Lönereglering vid riksdagens verk.
(Forts.)

huvudkontor må uppföras i stället för föreslagna 50 tjänstemän i 14:de lönegraden 25 tjänstemän i 14:de och 25 i 13:de lönegraden; för avdelningskontoret i Göteborg i stället för föreslagna 8 tjänstemän i 14:de lönegraden 5 tjänstemän i 14:de och 3 i 13:de lönegraden; och för avdelningskontoret i Malmö i stället för föreslagna 7 tjänstemän i 14:de lönegraden 5 tjänstemän i 14:de och 2 tjänstemän i 13:de lönegraden; samt beträffande riksgäldskontoret att de i 14:de lönegraden uppförda 2 revisorerna måtte uppföras i 13:de lönegraden. — Detta angående placeringen i de olika lönegraderna.

Därtill skall jag be att få påpeka, att i bilagan 3 på sidan 41 i § 14 ett korrekturfel har insmugit sig i det att den hänvisning, som göres till 35 §, i stället skall vara till § 37. 35 §, som det hänvisas till, avser deputerade i riksbanken, men § 37 avser reglementets tillämplighet m. m., och den senare paragrafen avses tydligen med den hänvisning, som är gjord i 14 §, fastän den där är felaktig, vadan rättelse däri påyrkas.

Herr Gustafsson: Herr vice talman! I detta utlåtande har bankoutsrottet försökt den löneprincipen att i de olika fallen komma till bästa möjliga resultat. Vi hava haft en framställning från riksgäldsfullmäktige och löneförslag från lönerogleringskommittén, som vi försökt att så grundligt som möjligt sätta oss in uti. Då det här är fråga om löneroglering för riksdagens egna tjänstemän, så hava vi efter bästa förmåga försökt att göra de små ändringar, som vi gjort. De hava varit mycket små men välbefogade, och jag tror därför, att kamraren kan med mycket lugn bifalla utskottets förslag i här föreliggande punkt, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Då jag haft tillfälle att deltaga i detta ärendes förberedande behandling, anhåller jag att med några ord få klarlägga de olikheter, som föreligga i det från bankoutsrottet komma utlåtandet gentemot det förslag, som lönerogleringskommittén i denna lönefråga framlagt.

Jag ber då först att allmänt och principiellt få säga, att man tidigare både inom verken och inom riksdagen nog haft den uppfattningen, att när det gällde befattningshavare hos riksdagen, borde dessa, fränsett själva befattningarnas egen betydelse, stå något högre än befattningshavare i allmänhet. Uttryck åt en sådan uppfattning kan man återfinna både i kommittéutlåtanden, utskottsuttalanden och riksdagsbeslut. När jag för min del hade att i år deltaga i behandlingen av detta lönerogleringsärende, kunde jag icke finna, att man numera borde med skäl hävda en sådan mening. När man börjar löneroglera efter enhetliga principer, förefaller det mig, som om denna enhetlighet bör göra sig gällande ej blott beträffande statens befattningshavare inbördes utan jämväl beträffande riksdagens befattningshavare. Jag betraktar dem nämligen alla såsom statstjänare. För övrigt vill jag säga, att jag tror, att det är riktigt och lämpligt, att befattningshavarna känna, att löne-

regleringsfrågorna handhas på det sätt, att även den mest avlägsna befattningshavare — den som icke får tillfälle att konferera med utskottsledamöter eller andra riksdagsledamöter, utan som har sin gärning förlagd långt bort — får sin tjänst och sin uppgift bedömda med samma opartiskhet och samma oväld och sina intressen tillvaratagna på samma sätt som de, som kunna direkt påverka riksdagsmännen, på sätt riksdagens egna verks tjänstemän göra.

I detta avseende kan man säga, att löneregleringskommitténs förslag i år något avvek från tidigare ståndpunkter. Dock erkänner givetvis kommittén, att i den mån befattningarna i riksdagens verk i och för sig på grund av sin egen betydelse böra högre värdesättas, skall och bör naturligtvis en dylik värdesättning också ske. Redan denna allmänna utgångspunkt innebär nog, att man kanske i bankoutskottet och löneregleringskommittén haft i någon mån olika utgångspunkter vid bedömandet av denna lönefråga.

För övrigt vill jag säga, att då jag nu går in på de detaljförändringar, som utskottet åstadkommit i sitt förslag, jag haft svårt att på någon punkt finna fullgoda skäl för de företagna förändringarna. Jag skall så kort som möjligt beröra dessa förändringar.

Den första förändringen är den, som den föregående ärade talarberörde. Däri har utskottet återfört i en och samma lönegrupp ett antal befattningshavare, som kommittén vid behandlingen av ärendet fann skäligt och lämpligt att uppdelade på två lönegrader. Tidigare var det ju så, att man i hela statsförvaltningen rörde sig egentligen endast med ett par, tre tjänstemannagrupper. Det nya lönesystem, som införts för statsförvaltningen i allmänhet, är ju däremot konstruerat på det sättet, att inom detsamma finnes inrymd en mängd lönegrader och löneklasser, varigenom givetvis en differentiering av tjänstemännen kan ske på ett helt annat sätt än tidigare. Då så är fallet, har man också inom löneregleringskommittén funnit sig böra tillvarataga det nya systemets möjligheter och med objektivt bedömande av befattningarna sökt inpassa de olika befattningshavarna i de lönegrader, som motsvara deras ställning. Att gent emot det förfaringsätt, som man här har iakttagit, åberopa den omständigheten, att vederbörande tidigare varit införd i en annan lönegrupp, kan, såvitt jag förstår, icke tillmätas giltighet. Det är uppenbart, att när man åstadkommer ett nytt lönesystem, bör detta systems egenskaper tillämpas på varje befattningsgrupp, oberoende av dess tidigare ställning.

När det då gäller att bedöma den grupp av befattningshavare, som det här är fråga om — ett 50-tal befattningshavare — fann löneregleringskommittén för sin del, att en uppdelning dessa befattningshavare emellan med skäl kunde ske. Det fanns uppenbarligen mellan dessa befattningshavare så stora olikheter, att om man gick från den viktigaste och mest betydelsefulla av dem ned till den lättaste, så var det ett så stort avstånd, att det kunde vara skäl att inpassa dem i två olika lönegrupper. När man kommer till mittlinjen, så är det svårt att säga var

Lönereglering vid riksdagens verk.
(Forts.)

Lönereglering vid riksdagens verk.
(Forts.)

skillnaden skall gå, men i detta arbete hade kommittén vid sin prövning bistånd av dem, som i detta avseende hade tillfälle att göra de mest noggranna undersökningar och vara mest förtrogna med detaljerna i de olika avseenden, som kunde tänkas. Såsom följd därav framkom från kommittén ett förslag, att dessa befattningshavare skulle uppdelas på två olika lönegrader, den 13:de och den 14:de lönegraden.

Vad skulle detta komma att innebära? Jo, utskottet använder uttryckssättet att säga, att därigenom vissa nu jämställda befattningshavare skulle "få vidkännas en relativ löneminskning". För den med uttryckssättet litet mera ovane läsaren måste det naturligtvis kvarlämna den uppfattningen, att här skulle tillfogas den ena gruppen en verklig orätt. Så är givetvis icke fallet. Det förhåller sig nämligen i själva verket så, att vid ifrågavarande lönereglering skulle de till 13:de lönegraden hänfödda befattningshavarna, vilka förut samtliga haft en begynnelselön av 4,800 kronor och dessutom på senare år 800 kronor i provisoriskt lönetillägg, sålunda sammanlagt 5,600 kronor, i begynnelselön få 6,420 kronor, och i slutlön, som för närvarande utgår för samtliga med 6,600 kronor, skulle — förutom dyrtidstillägg naturligtvis — de erhålla 7,668 kronor, sålunda en ökning av 1,068 kronor, under det att de, som skulle flyttas upp i 14:de lönegraden, skulle komma upp i slutlön till 8,124 kronor, d. v. s. erhålla en ökning av 1,524 kronor. Det är den praktiska betydelsen och innebörden av den lönereglering som sker.

Nu säger utskottet, att utskottet har den uppfattningen, att en verklig "godtycklighet" gjorts gällande i detta avseende. Jag ber att få fråga, varpå utskottet grundar denna sin uppfattning. Har utskottet på ett mera ingående sätt än löneregleringskommittén försökt bilda sin sin uppfattning, och ha mera initierade krafter stått till utskottets förfogande vid bedömandet av denna sak? Jag tror, att man på denna fråga kan svara nej. Det går naturligtvis inte an, att i ett dylikt fall enskilda utskottsledamöter resonera med intresserade tjänstemän och därigenom försöka skapa sig en uppfattning och enbart därpå bygga sitt votum. Jag vågar således göra gällande, herr talman, att om man på denna punkt vill bedöma saken rättvist och riktigt och om man vill tillgodogöra sig det nya systemets egenskaper, skall man här icke följa bankoutskottet utan löneregleringskommittén.

Jag kommer nu över till nästa punkt, i vilken vissa avvikelser skett. Det gäller endast en befattningshavare, en sekreterare. Denne sekreterare har av löneregleringskommittén placerats i 16:de lönegraden. Utskottet har för sin del sagt, att emot den placeringen har utskottet ingenting att erinra. Själva tjänsten förefaller det mig alltså, som om man jämväl efter utskottets mening i kommittén hade värdesatt riktigt. Men nu föreslår utskottet, att den nuvarande innehavaren skall få avlöning i enlighet med 17 lönegraden. Vad skulle skälet vara till detta? Jo, man säger, att det är en befattningshavare, som länge innehaft sin befattning. Ja, så länge kan det icke vara, då befattningen skapades i

sitt nuvarande skick år 1917. Hur skulle det förresten bli, om man först skulle värdesätta befattningarna över hela linjen och föra dem till en viss lönegrupp, motsvarande en viss löneställning, men sedan säga: denne befattningshavare skola vi i alla fall låta erhålla lön efter en annan lönegrupp? Det skulle urarta till det rena kaos och naturligtvis en rent subjektiv värdering av lönesättningen. Till denna punkt, som jag senare under b) i klämman kommer att framlägga särskilt yrkande om, skall jag be att få återkomma.

Lönereglering vid riksdagens verk.
(Forts.)

Vidare har utskottet skilt sig från löneregleringskommittén beträffande ett par bankokommissarier, som löneregleringskommittén ansett sig böra skilja från övriga grupper och placera i 18:de lönegruppen, under det utskottet placerat dem i 20:de. På denna punkt rådde, det medger jag, stor tveksamhet inom kommittén, och det kan anföras skäl både för det ena och det andra förfaringssättet. Jag skall emellertid på denna punkt, särskilt med hänsyn till nödvändigheten av att koncentrera sig, icke driva kommitténs mening, fastän jag tror, att man för dess förslag kan anföra fullgoda skäl.

Så har utskottet uppfört ett större antal kvinnliga biträden på ordinarie stat än kommittén för sin del medtagit. Kommittén uppförde för riksbankens vidkommande 10 nya kvinnliga ordinarie befattningar, utskottet lägger i detta avseende till ytterligare 5 nya. För riksgäldskontoret hade kommittén föreslagit 6 och utskottet lägger till ytterligare 3. Ja, man kan naturligtvis säga, att jämväl det kvarstående antalet extra är tillräckligt stort för att motivera en dylik uppflyttning, och det är en sak, som man kan hysa både den ena och den andra uppfattningen om. Jag skall emellertid icke heller i denna punkt göra annat yrkande än det, som utskottet nu slutligen stannat vid. Jag tror emellertid, att om man här förföre med samma betänksamhet som i andra fall på detta område, hade även på denna punkt kommitténs förslag bort förefalla välgrundat. Men så kommer utskottet och säger, att dessa böra betecknas såsom kontorsbiträden. Det är, såvitt jag förstår, ett fullkomligt misstag. Det kan inte vara fråga om annat än skrivbiträden och jag hör också, att man från utskottets sida i andra kammaren försökt rätta till saken och framställt förslag om rättelse, fastän andra kammaren icke följt utskottet i övrigt utan anslutit sig till löneregleringskommittén i de väsentliga punkterna av denna fråga.

Jag kommer slutligen till en annan sak, som icke är så betydelsefull, men om vilken jag måste säga ett par tre ord. Det är så, att löneregleringskommittén ansåg, att fullmakterna i riksbanken borde utbytas mot konstitutorial. Utskottet säger nu, att det vill icke utskottet vara med om, utan föreslår, att man alltjämt skall bibehålla fullmakterna för dessa befattningshavare. Det förhåller sig med den saken så, att man vill behålla en form, ett namn, ty det sakliga innehållet i den handling, som man betecknar som fullmakt, motsvaras icke av verkliga förhållandet. En fullmakt är ju beträffande tjänstemän en handling, som innebär, att tjänstemannen icke kan skiljas från sin tjänst utan dom och rann-

Lönereglering vid riksdagens verk.
(Forts.)

sakning, under det konstitutorial ju är en handling, enligt vilken en tjänsteman på administrativ väg kan skiljas från sin befattning. Nu är det så, att för tjänstemännen i riksbanken gälla särbestämmelser, som gå längre än konstitutorial i allmänhet gå, en bestämmelse som säger, att tjänsteman i riksbanken kan "på grund av fel eller försummelse i tjänsten eller ovärdigt uppträdande i det allmänna levernet av fullmäktige skiljas från tjänsten". Det går således där lättare att skilja en tjänsteman från tjänsten, än fallet brukar vara, då det gäller tjänstemän, försedda med konstitutorial. Men oaktat detta vill utskottet vidhålla beteckningen fullmakt, fastän dessa tjänstemäns ställning icke är de befullmäktigades utan de med konstitutorial försedd. Jag skall icke driva min mening på den punkten eller göra något yrkande, utan har endast velat visa, att utskottet i detta fall icke haft något verkligt skäl för sitt ståndpunktstagande.

Ifråga om ett litet personligt tillägg har man också avvikit från kommittén. Det gäller en funktionär, som tidigare haft sig tillerkänt ett personligt lönetillägg. Han får nu genom löneregleringen en ökning i lönen från 2,050 till 3,060 kr. Det personliga tillägget är 100 kr. Nu är det ju så, att när man lönereglerar och ökar lönen, brukar det personliga lönetillägget bortfalla, och så förför kommittén också. Men utskottet avviker, såvitt jag förstår, utan något verkligt skäl, därifrån. Jag skall inte tvista om saken, men vill bara säga, att förfaringssättet skiljer sig från vad som i allmänhet användes, och vad som kommer att inträffa, om man följer utskottet, är endast, att man sedan kommer att åberopa slikt förfaringssätt i en mängd andra fall, vilket kommer att vålla skrivelser och svårigheter.

Ifråga slutligen om pensionsåldern har man också avvikit, och det är den sista punkt jag skall yttra mig om. Det återstår visserligen andra smärre punkter, men dem skall jag icke ingå på. Vad pensionsåldern beträffar föreslår löneregleringskommittén, att man skall som pensionsgräns sätta 67 år, en gräns som i allmänhet gäller inom de centrala verken. Men utskottet föreslår en pensionsålder av 65 år. Jag måste fråga mig: finns det i detta avseende någon anledning att skilja mellan tjänstemännen i riksbanken och riksgäldskontoret å ena sidan och tjänstemännen i de centrala verken i allmänhet å den andra? Om det är så, att chefen i ett verk, av vilken det kräves, att han är vid full vigör och kan taga initiativ i olika avseenden och tillbörligen leda sitt verk, kan sitta kvar till 67 år, varför skall då en befattningshavare i riksbanken ha en pensionsålder av 65 år? Jag har den uppfattningen, att vad som kräves — och kräves i mycket stor utsträckning — av befattningshavare i riksbanken — vid högre ålder är noggrannhet och pålitlighet. Dessa äro de där särskilt erforderliga egenskaperna, och det är ju egenskaper, som man brukar återfinna särskilt hos äldre befattningshavare. Men den rörlighet och initiativförmåga, som man å andra håll måste kräva av befattningshavare, som få sitta kvar till 67 år, exempelvis vid chefsposter, tror jag icke äro så erforderliga för befattnings-

havare i riksbanken. Det vore lätt att på denna punkt åstadkomma ändring — det ginge genom att endast ändra några siffror, men då man icke gjort det i andra kammaren, skall jag icke här yrka på någon ändring. Jag vill dock göra gällande, att sakskalet för utskottets förslag i den punkten äro ytterst svaga, om ens några.

Såsom resultat av vad jag nu anfört vill jag således instämma i det yrkande beträffande tjänstefördelningen, som framlades av herr Vindahl, men jag vill dessutom beträffande det under punkt b) i klämman fogade förslaget till särskilda bestämmelser yrka, att det under I: 4 gjorda undantaget för andre bankosekreteraren Törnebladh måtte utgå, och att i sammanhang därmed också strykes motiveringen för denna särskilda bestämmelse, vilken motivering återfinnes å sid. 4 och 5. Därmed kommer, såvitt jag förstår, beslutet i denna punkt att sammanfalla med det beslut, som andra kammaren har fattat, om man därtill lägger, att de nyuppförda, av utskottet så kallade kontorsbiträdena bli betecknade såsom skrivbiträden.

Jag anhåller således, herr vice talman, att få yrka bifall till vad jag här nu anfört i nyss berörda punkter.

Herr Wigforss: Herr talman, mina herrar! Jag antar, att kammaren har en lika stark känsla som jag av hur farligt det är att ge sig in i en debatt om lönerogleringar med herr Ekman, och detta icke blott därför att herr Ekman kan lägga in i meningsbytet sin oerhörda auktoritet såsom medlem av lönerogleringskommittén, utan också därför att han förfogar över en så oerhörd säkerhet på, att lönerogleringskommittén lyckats placera in varje människa just i hennes riktiga fack. Jag kan för min del icke vara säker därpå, och jag tror icke heller, att bankoutskottet, då det försökt göra vissa ändringar, varit lika säker på att man träffat just det rätta som herr Ekman. Men herr Ekman kan vara säker på, att bankoutskottet, när det gjorde dessa förändringar, gjorde dem i en mycket stark känsla av, att det skulle få kämpa en mycket hård strid för att få igenom dem, och jag får säga, att min personliga ställning var också densamma. Jag hyser nästan oblandad beundran för lönerogleringskommitténs förmåga att även när det gäller ett relativt litet antal befattningshavare, såsom i riksbanken, lyckas fylla ut nästan vartenda ett av dessa 20 hål med ett visst antal av tjänstemän. Det är ju ett av de starka argument, som herr Ekman använt, att när man har både 13:de och 14:de lönegraderna, varför skall man då i all världen icke begagna sig av dem, och det har lönerogleringskommittén gjort på ett så utmärkt matematiskt sätt, att de 50 tjänstemän det gäller ha klippts mitt itu i förhållande till sin olika utbildning, tjänstgöring m. m., så att 25 av dem kommit i 13:de lönegraden och 25 i 14:de lönegraden. Det ser ut som något slags matematisk rättvisa, men man kan ha anledning att misstänka, att den icke motsvarar den verkliga rättvisan. Detta har givit bankoutskottet anledning att se efter, om det funnits några reala skäl för lönerogleringskommitténs förslag i den punkten, och man har icke blott velat rätta sig efter kommitténs — det

Löneroglering vid riksdagens verk.
(Forts.)

Lönereglering vid riksdagens verk.
(Forts.)

erkänner jag öppet — stora, på erfarenhet grundade auktoritet. Trots det att herr Ekman betvivlat, att bankoutskottet gjort några försök att få fram realskäl, så ha vi verkligen gjort det. Jag skall tala om bara de två skäl, som bestämt mig och som jag tror även bestämt andra inom utskottet. Vi ta ett sådant fall som det med ett antal kassörer i riksbanken, av vilka hälften sitta i växlingskassan och hälften i huvudkassan. Nu ha alla sakkunniga, som vi frågat och som känna till bankkassörs-göromål och riksbankskassörernas göromål, förklarar, att det minst eftersträvansvärda, det obehagligaste och riskablaste är att sitta vid växlingskassan, under det det mera eftersträvansvärda är att sitta däruppe. Men löneregleringskommittén föreslår, att just de, som ha de största riskerna, skola placeras i 13:de lönegraden, under det att de, som sitta på mera angenäma och eftersträvansvärda poster, skola få komma i 14:de. När flera av bankoutskottets ledamöter, som ha erfarenhet, kunnat bestyrka detta, gingo vi vidare och vände oss till dem, som närmast ha ansvaret för, hur dessa olika grader skola placeras, alltså till avdelningscheferna i riksbanken, till bankokommissarierna, och fingo från dem ett uttalande, som jag här kan läsa upp några rader av. De säga där: "Vi tillåta oss uttala såsom vår bestämda övertygelse, att en dylik uppdelning" (av riksbankens 2:a grad) "ej kan vara till riksbankens gagn. En inbördes gradering av tjänsterna i dessa grader är enligt vår mening så svår att rättvist genomföra, att den alltid måste förefalla godtycklig och byggd på en subjektiv värdesättning, varför den även måste leda till ständig missbelåtenhet." Jag tror, att det är den verkliga praktiska erfarenheten, som här talar, och icke den matematiska rättvisa, som placerar 25 tjänstemän i den ena och 25 i den andra lönegruppen. Och härom rör sig hela striden, ty man får lägga märke till, att lönereglerarna förneka icke, att uppdelningen av dessa tjänstemän i 13:de och 14:de lönegrupperna faktiskt innebär en sänkning av de gamla 2:a-gradstjänstemännens ställning. Detta erkännes och därom rör sig icke striden, utan frågan är bara, om det finns tillräcklig anledning att flytta ner jämnt hälften av dessa i 13:de lönegraden, i stället för att placera dem i 14:de, dit de enligt löneregleringskommittén skulle höra, om man följde den gamla ordningen. Löneregleringskommittén tycker, att det skall vara så som den föreslagit, men bankoutskottet har försökt skaffa in upplysningar och funnit, att det icke är tillräckliga skäl att frångå den gamla placeringen, och därför kommit till den slutsatsen, att man icke behövt skilja på dessa befattningshavare, då det icke finns direkt anledning därtill. Detta har jag velat säga och jag tror, att alla praktiska skäl tala för att gå på bankoutskottets linje. Jag tror därför, att kammaren, trots det att andra kammaren med någon majoritet gått för löneregleringskommitténs förslag, gör rätt i att i detta fall ge tjänstemännen den, jag vill gärna säga, rättvisan att icke skilja på dem, som tidigare icke varit skilda, isynnerhet som detta i ekonomiskt avseende praktiskt taget icke betyder något.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr Gustafsson: Sedan den föregående ärade talaren bemött herr Ekman, skall jag inskränka mig till att yttra mig angående ett par punkter. Herr Ekman har yttrat, att det icke fanns skäl för utskottet att göra någon ändring beträffande den fördelning av tjänstemännen till 13:de och 14:de lönegraderna, som löne regleringskommittén verkställt, och herr Ekman anser, att utskottets ändringsbeslut varit godtyckligt. Jag skall be att få läsa upp vad kommittén själv säger i motiveringen till sitt förslag om denna delning efter den skala som kommittén har uppgjort: "Men vid den närmare gradering av olika tjänster, vartill den nya löneplanen lämnar tillfälle, har kommittén ansett, att vissa av ifrågavarande befattningar, med hänsyn till arbetets beskaffenhet och därmed förenat tjänsteansvar, vid en fullt rättvis bedömning böra kunna vidkännas någon relativ minskning i avseende på sin löneställning och har kommittén därför stannat vid förslag att placera dessa befattningar i 13:de lönegraden. Därigenom skulle de jämnställas med de befattningar inom de centrala ämbetsverken, som förut tillhört den s. k. normalgraden, notarier, aktuarier, kassörer, revisorer, registratorer m. fl., för vilka i allmänhet fordras större kompetens än för antagande av tjänsteman i riksbanken och i riksgäldskontoret." Där erkänner kommittén således tydligt, att denna placering av de 25 i 13:de lönegraden varit ett försök att få en minskning i de högre tjänstegraderna.

Löne reglering vid riksdagens verk.
(Forts.)

I övrigt hänvisar jag till vad den föregående ärade talaren sade och skall endast be att få nämna något som motivering för vår förändring med avseende på sekreterareplatserna. Herr Ekman sade, att vi i början yttrat, att vi icke hade något emot, att sekreteraren placerades i 16:de graden, men att vi i alla fall placerat honom i 17:de. Men herr Ekman torde observera, att samtidigt som kommittén nu satt honom i 16:de lönegraden har den degraderat honom med avseende på hans titel. För bankoutskottet har det varit en angelägenhet att låta honom behålla den titel han en gång fått och till vilken han på grund av sina juridiska examina är berättigad, varför han av den anledningen måst flyttas upp i 17:de lönegraden. Beträffande de tjänstemän, som vi velat bibehålla med fullmakt, har herr Ekman sagt, att vår åtgärd är högst omotiverad, då det i alla fall finns reglementariska föreskrifter, att fullmäktige ha rätt att förflytta eller förändra tjänstemännen i deras ställning. Nej, herr Ekman, så enkelt är icke detta system. Jag tror icke, att herr Ekman trängt så mycket in i detta system med riksbankens göromål och satt sig in i de olika befattningarna, att han vill ge sig in i öppen tvist om dem. Det finns annars det skälet, att denna befattning är av den natur, att dess innehavare i viss mån kan anses vara en domare över sina överordnade, och därför skall jag be att få yrka, att placeringen fortfarande blir sådan som bankoutskottet föreslagit den, så att vederbörande får sitta med fullmakt, vilket verkligen är motiverat i detta fall. Vidare har herr Ekman sagt, att den av bankoutskottet föreslagna pensionsåldern är för låg och velat ha en pensionsålder av 67 år såsom vid verken

Lönereglering vid riksdagens verk.
(Forts.)

i övrigt. Ja, men, herr Ekman, i bankerna i övrigt ha de mycket kortare tjänstetid än vid riksdagens verk och pensionsåldern är vanligen 60 år. Vi ha icke velat gå dit utan stannat vid 65 år. Om herr Ekman ger akt på detta, torde han för övrigt finna, att rätt är medgiven fullmäktige i varje särskilt fall besluta om pensionsåldern, och finns det en tjänsteman, som lämpar sig och är kvalificerad, kan han få sitta kvar till 70 år, så att det är ingen absolut nödvändighet att gå vid 65 år. Anse fullmäktige, att han är lämplig, så har bankoutskottet i detta fall lämnat möjlighet för fullmäktige att själva kunna döma och besluta i denna fråga, och jag tror, att riksdagen här gjorde klokt i att följa bankoutskottets förslag.

Vidare har herr Ekman sagt, att det är absolut nödvändigt att se till, att sedan vi fått en ny lönereglering för de olika andra verken, vi få likhet mellan dessa verk och riksdagens egna verk. Ja, så långt det är möjligt, är jag med därom, men jag tror mig, såsom den föregående ärade talaren, icke säga för mycket, om jag säger, att vi icke överallt i riksdagen äro så säkra på att den långkatekes, som är tillskapad av 1902 års lönekommitté i fråga om löneskalor med ett 20-tal olika lönegrader, är så lätt eller nödvändig att tillämpa ifrån början. Vi kunna komma dit med tiden. Men jag tror, att herr Ekman själv kanske måste medge, att han icke precis är fullkomlig. Vi hade ett sådant fall för ej länge sedan, löneregleringen för vårt försvarsväsen, då jag tror att även själva statsutskottet fick i någon mån se, att i de arbeten, som både herr Ekman och kommitterade i övrigt mycket väl äro inne i, till och med för dem insmugit sig vissa små fel, som genom andras påpekande fingo rättas.

Jag tror, att i detta fall bankoutskottet efter grundlig prövning verkligen gjort sitt bästa, och att kammaren med lugn tillförsikt i detta fall kan bifalla bankoutskottets förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr greve och talman! Till herr Wigforss vill jag säga, att om herr Wigforss hade studerat detta ärende litet närmare, så skulle han hava kommit underfund med att det icke är 50 platser i förutvarande andra graden, som fördelats lika på 13:de och 14:de lönegraderna, utan att av de 25 platserna i den undre gruppen 19 platser kommit från förutvarande andra graden och 6 uppflyttats ifrån den lägre första graden. Hur ställer det sig då med de lönebelopp, som man där föreslår å ömse sidor? Det är så, att deras nuvarande löneställning är 4,000 kronor och med två ålderstillägg sammanlagt 5,000 kronor. För 4,000-kronorsmännen ansåg kommittén, att en begynnelselön av 6,420 kronor, d. v. s. en ökning av 2,420 kronor, och en slutlön av 7,688 kronor, d. v. s. en ökning på 2,688 kronor, vore tillräckliga, men utskottet anser, att därför kräves en ökning i begynnelselönen av 2,815 kronor och i slutlönen av 3,824 kronor. Det gäller här befattningar, som hittills ha skötts även av tjänstemän i lägre grad. Det är

sålunda 19 av de förutvarande tjänstemännen i andra graden, som efter prövning från fall till fall ansetts böra sättas i lägre löneklass, och 6, som skulle flyttas upp från första graden. På det sättet blev det 25.

*Lönereglering vid riksdagens verk.
(Forts.)*

Jag vill bara säga ett par ord till, nämligen till herr Gustafsson. Han frågade, när det gällde fullmakterna: om jag visste, hurudana göromålen voro i riksbanken. Det har icke ett spår att göra med frågan, huruvida tjänstemännen skola hava fullmakt eller konstitutorial. Därvid är fråga om *på vilket sätt* tjänstemännen böra *fästas* vid det verk och den befattning, som de inneha, och det är ju så, att riksbankstjänstemännens anställning icke är någon fullmaktsanställning, därför att det, som förut anförts, finns en del bestämmelser, som göra, att sakinnehållet i en fullmakt icke kan tillämpas på dem.

Herr Gustafsson sade slutligen, att det lönesystem, som kommittén utarbetat, icke är lätt att tillämpa. Men bankoutskottet förordar ju tillämpning av systemet också på dessa tjänstemän, liksom det förut förordats till införande för lönegrupp efter lönegrupp. När man sålunda förordar tillämpning av detsamma, så skall man väl utnyttja det så långt som möjligt är i överensstämmelse med systemets egen innebörd och icke på ett annat sätt, så att det blir felaktigt tillämpat. Det kan omöjligt vara lämpligt att förfara på det sättet.

Jag tillåter mig alltså, herr vice talman, att hemställa om bifall till det yrkande, som jag tidigare framställt.

Herr Julin: Herr talman, mina herrar! När riksbankens löne-reglering var uppe senast, år 1914, så sattes riksbankens tjänstemäns avlöning i viss relation till den avlöning, som tillerkändes de centrala ämbetsverken, och då ordnade man det, efter noggranna undersökningar, på det sättet, att riksbankens andragsgradstjänstemän placerades i ett löneläge, som låg emellan de centrala ämbetsverkens första och andra lönegrad. Nu förhåller det sig så att i riksbanken har man fyra löne-grader. Den första lönegraden omfattar nykomlingarna, de som skola läras upp, den andra omfattar de utlärdade, de som skola komma till användning på de mera krävande platserna, och den tredje och den fjärde lönegraden är då cheferna. Om vi tänka på riksbanken här i Stockholm, där vi hava det största antalet riksbankstjänstemän, där alla äro samlade på ett enda stort kontor, och där riksbankens löpande arbete utföres av tjänstemän i andra lönegraden, så se vi, att arbetet är rätt skiftande, däri får jag giva herr Ekman rätt, men det är alldeles klart, att det icke är så ordnat, att en och samma tjänsteman alltid sitter på en och samma plats i ett stort kontor. Det är lätt att inse, att på ett stort kontor ideligen omflyttningar måste ske. Ena dagen kan tjänstemannen få utföra ett sådant arbete, som herr Ekman utan tvekan vill medge vara mycket kvalificerat, och den andra dagen kan han få för-rätta mindre kvalificerade göromål, men så måste det vara på ett stort kontor. Icke ens en professor kan syssla med den högre matematiken

Lönereglering vid riksdagens verk. (Forts.) jämnt, även han måste någon gång syssla med elementen. Nu är det alldeles klart, att om man skulle tillmötesgå herr Vindhals yrkande, i vilket herr Ekman instämt, så blir det så, att vederbörande chefer för att få använda sin personal på kontoret bliva nödsakade att se till, att det utdelas formliga förordnanden till dem, som flyttas till mera kvalificerade göromål, under det att det nu går så enkelt till, att en chef säger till en tjänsteman: gå och sköt det där göromålet. Det är alldeles givet, att man måste taga hänsyn till sådana omständigheter, och när herr Wigforss till stöd för sin mening, som är densamma som min, åberopade en auktoritet, tror jag, att den auktoriteten är väl så god, som den herr Vindhall åberopade. När herr Ekman gjorde sig litet lustig över, att man talade om en relativ löneförbättring — jag minns icke, hur orden föllo, men det var relationen, som han skämtade över — så undvek han att nämna några siffror, som skulle klargöra, vad man egentligen skulle mena med det uttrycket. Det är naturligtvis så, att om man vid den sista löneregleringen vid de centrala ämbetsverken har flyttat en del gamla första gradens tjänstemän in i 13:de och 14:de lönegraderna, kan man icke rimligtvis begära, att riksbankens andra lönegrad, som helt och hållet ligger ovanför centrala ämbetsverkens förutvarande första gradstjänst, skall komma i 13:de. De skola i stället komma någonstans ovanför denna grad, och det är en rätt blygsam begäran, att de skola komma i 14:de lönegraden. Vad relativiteten angår, framgår den enklast, om man ser efter, huru mycket i procent de centrala ämbetsverkens tjänstemäns avlöningar ökas, när de från första graden flyttas upp till 13:de och 14:de lönegraden. Det är cirka 22 %. Huru mycket ökas riksbankens tjänstemäns avlöning, när de flyttas från andra graden in i 14:de? Om vi taga Malmö, blir det icke mer än 5,3 %, och om vi hålla oss till Stockholm, som vi böra taga till jämförelse med de centrala ämbetsverken, är det 12,6 %. Jag tror, att siffrorna äro alldeles tillräckligt tydliga för att angiva, vad man vill säga.

Tiden är långt framskriden, och ehuru det kunde vara mycket mera att tillägga i denna sak, skall jag sluta med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ö h n g r e n: Herr Ekman har försvarat sitt skötebarn löne-regleringskommittén, men jag hoppas, att denna kammare åtminstone icke tager intryck av sådana åtgärder, som skilja olika lönegrader åt, t. ex. en kassör i en växelkassa från en kassör i huvudkassan, ehuru de hava likartade göromål sig tilldelade och sannolikt stundom måste ersätta varandra.

Jag ber, herr vice talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag, då det i alla avseenden genom intyg av cheferna själva bestyrkts, att göromålen äro likartade. Det får sålunda icke på något sätt komma i fråga en alldeles oberättigad skilsmässa i olika lönegrader, som ovillkorligen skulle väcka en del misstämningar inom själva tjänstemannakåren och med så gott som ingen ekonomisk skillnad.

Herr Bäckström: Som kammaren kan finna i betänkandet, sid. 47 och 48, finnes där bankofullmäktiges yttrande i föreliggande fråga infört, så att kammaren lätt kan se, att fullmäktige hava varit på samma linje som lönereglingskommittén i de bägge punkter, som det nu är tal om.

Lönereglering vid riksdagens verk.
(Forts.)

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag skall endast be att få uttala den personliga uppfattningen, att växelkassorna borde kunna skötas av kvinnliga befattningshavare.

Till herr Wigforss vill jag på hans yttrande, att det ju icke gäller några större belopp, säga, att den av utskottet föreslagna ökningen plus dyrtidstillägg dock rör sig på mer än 500 kr. per styck för 25 tjänstemän, och det är ju också pengar, särskilt om, som i detta fall är tänkbart, vissa konsekvenser kunna komma att uppstå.

Herr andre vice talmannen: Det var en talare, som nyss uttryckte sin beundran över lönereglingskommittén, som har kunnat bygga upp detta stora lönesystem med de många gluggarna och sedan så väl kunnat fylla varenda glugg. Jag vill för min del uttrycka min beundran för bankoutskottet, som kunnat på några få, 3 à 4, dagar i väsentliga delar förstöra vad lönereglingskommittén behövt ett par tre månader för att kunna utarbeta, och dock deltog då i kommitténs arbete icke blott de vanliga stackars lönereglerna utan där voro även adjungerade experter från riksbanken och övriga riksdagens verk, så vi ansågo oss hava goda auktoriteter att stödja oss på — även vi.

Jag skall be att få tillstyrka bifall till de av herrar Vindahl och Ekman gjorda yrkandena.

Herr Julin: Då man sagt, att experter biträtt lönereglingskommitténs förslag, är det att märka, att dessa experter hava reserverat sig mot förslaget — på en punkt åtminstone.

Herr Wigforss: Endast ett par ord till förklaring! Jag uttalade icke min beundran över att lönereglingskommittén förmått att göra upp detta stora system. Jag erkänner nämligen dess förtjänster. Men jag uttalade min beundran för den säkerhet, varmed kommittén anser sig ha placerat varje man på rätt plats i detta system. Och det är en helt annan sak.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att i avseende på den under behandling varande punkten framkommit följande yrkanden:

1:o), av herr Gustafsson, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med rättelse av ett tryckfel å sid. 41 rad 7 i utlåtandet, där paragrafnumret "35" skulle utbytas mot "37";

Lönereglering vid riksdagens verk. (Forts.) 2:o), av herr *Vindahl*, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med nämnda rättelse och med följande förändringar i den till avlöningsreglementet hörande tjänsteförteckningen:

Under rubriken "Riksbanken, Huvudkontoret" skulle i stället för föreslagna 50 tjänstemän i 14 lönegraden uppföras:

25 tjänstemän (1 aktuarie, 1 kontrollant å utrikesavdelningen, 1 arkivarie, 2 registratorer, 3 revisorer, 4 kassörer, 1 föreståndare för sedelräkningsavdelningen, 1 korrespondent och 11 bokhållare)	A 14
25 tjänstemän (1 revisor, 4 kassörer, en föreståndare för mynträkningsavdelningen, 1 korrespondent och 18 bokhållare) ..	A 13

Under rubriken "Riksbanken, Avdelningskontoret i Göteborg" skulle i stället för föreslagna 8 tjänstemän i 14 lönegraden upptagas:

5 tjänstemän (1 revisor, 1 registrator, 1 korrespondent och 2 kassörer)	A 14
3 tjänstemän (1 kassör, 2 bokhållare)	A 13

Under rubriken "Riksbanken, Avdelningskontoret i Malmö" skulle i stället för föreslagna 7 tjänstemän i 14 lönegraden uppföras:

5 tjänstemän (1 revisor, 1 registrator, 1 korrespondent, 2 kassörer) ..	A 14
2 tjänstemän (bokhållare)	A 13

Under rubriken "Riksgäldskontoret" skulle de i 14 lönegraden uppförda två revisorerna i stället uppföras i 13 lönegraden;

3:o), av herr *Ekman, Carl Gustaf*, lika med herr *Vindahl*, dock att utöver vad denne yrkat skulle vidtagas följande ändringar, nämligen dels i förenämnda tjänsteförteckning, där å sid. 33 rad 3 nedifrån i det tryckta utlåtandet benämningen "kontorsbiträden" skulle utbytas mot "skrivbiträden", i sammanhang varmed skulle göras motsvarande ändring i motiveringen å sid. 6 rad 9 uppfifrån;

dels ock i förslaget till särskilda bestämmelser angående tillämpning av avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk (Bilaga 2), där punkten I mom. 4 skulle uteslutas och nummerbeteckningen i påföljande moment undergå därav påkallad jämkning, varjämte utskottets härmed sammanhängande yttrande beträffande 16:de lönegraden å sid. 4 och 5 i utlåtandet skulle utelämnas.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare enligt berörda yrkanden; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse propositionen på bifall till herr *Gustafssons* yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ekman, Carl Gustaf*, begärde votering, i anledning varav och

sedan till kontraproposition därvid antagits bifall till dennes yrkande uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition: *Lönereglering vid riksdagens verk.*
(Forts.)

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 70 punkten 1 med den av herr Gustafsson angivna rättelse av ett tryckfel å sid. 41, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda punkt med de av herr Ekman, Carl Gustaf, under överläggningen föreslagna ändringar.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 51.

Punkten 2.

Ifrågavarande motion förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1921 för viss personal inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel, allt i vad avser pensions- och indragningsstaterna;

nr 72, angående tillfällig löneförbättring under år 1921 för vissa befattningshavare hos riksdagens verk och myndigheter; samt

nr 73, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning beträffande avlöningsförmåner för skolläraren vid Tumba bruk m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till rese- och traktamentspenningar m. m.; samt

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1921 för viss personal inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsers-

sättningar m. m. anvisade medel jämte två i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Om anslag
till främjan-
de av en jord-
reform.*

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 74, i anledning av väckt motion om anslag till främjande av en jordreform.

I en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 83, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville — för att den genom expropriations- och ensittarlagarna inledda jordreformen för frigörelse av jordbruks- och bostadslägenheterna i landet med egna hus å annans grund måtte bli effektiv — bland annat:

1) å tilläggsstat för år 1921 anvisa ett förslagsanslag av tre miljoner kronor;

2) å extra stat för år 1922 uppföra ett förslagsanslag å tre miljoner kronor; samt

3) uppdraga åt regeringen att närmare organisera dessa medels användning för att förskottera expropriations- och lösningsförfarandets utgifter samt lämna erforderliga förskottslån på ändamålsenliga villkor för gäldande av jordlösen m. m., med rätt för regeringen att av anslagen även bestrida sådana oundgängliga utgifter för denna verksamhet, som ansåges icke böra uttagas av lägenhetsinnehavarna.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande av herr *Lindhagen* väckta motion I: 83 ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Lindhagen*: Under förmiddagen behandlade kammaren ett lagutskottsutlåtande, som rörde den jordreform, som kallas rätt för ägare av egna hus på annans mark att komma i besittning av själva marken. I den motion, som nu föreligger, har också erinrats om nödvändigheten av att denna jordreform, som begynts med expropriations- och ensittarlagarna, någon gång också finansierades av statsverket, och för det ändamålet har yrkats anslag både för nästkommande år och på tilläggsstaten för innevarande år för de mest brådskande fallen av denna jordlösen.

Denna motion har remitterats till jordbruksutskottet och kommer här nu tillbaka. Nu säger jordbruksutskottet först endast det, att, eftersom lagutskottet har avstyrkt den stora motionen, så följer därav att också jordbruksutskottet måste avstyrka denna tilläggsmotion. Mot detta vill jag anmärka, att man brukar vänta, tills kamrarna avgjort den första frågan, innan man sedan kommer med ett utlåtande, vari hemställes, att den andra saken bör förkastas. Nu har ju emellertid första kammaren i dag bifallit lagutskottets hemställan, som ju i själva verket icke är ett bestämt avslag, då i motiven uttalats en förhoppning att saken

mätte komma igen nästa år. Vid sådant förhållande har ju ändå jordbruksutskottet fått utan egen förtjänst mera fog för sitt påstående.

Emellertid borde denna sak enligt min mening hava behandlats av sammansatt lag- och jordbruksutskott, så att även jordbruksutskottet fått komma i tillfälle att ingå i prövning av själva saken. Hade jordbruksutskottet fått det, hade icke det stora förbiseende, som det nu gjort, förekommit, då det förklaras, att enär motionen nr 82 behandlats av andra lagutskottet, som avstyrkt den, så följer därav att också motionen nr 83, som är väckt i anslutning till motion nr 82, också bör avstyrkas. Det är icke alls så förhållandet. Även om icke ett enda yrkande i motionen nr 82 hade bifallits eller denna motion icke ens väckts, så kvarstår i alla fall motionen nr 83 såsom en fullständigt fristående fråga, beroende därpå att även den jordreform, som redan är påbegynt — och det framhålles i motionen nr 83 — behöver en finansiering, oavsett de utvidgningar i förslaget, som kunnat förekomma i anledning av andra framställningar.

Då nu mitt förslag nr 82 icke vid denna riksdag lett till positiva resultat, kan motionen nr 83 icke föranleda något annat yrkande än om anslag till den redan inledda jordreformens finansiering för trängande fall och att det i motionen begärda anslaget något minskas. Utskottet har emellertid helt och hållit underlåtit att ingå i prövning av själva frågan, som i sak icke har något sammanhang med motion nr 82 annat än i avseende å själva beloppets storlek. Och då således utskottet icke i denna punkt följt grundlagens föreskrift att yttra sig om den väckta motionen, får jag, herr talman, yrka återremiss till jordbruksutskottet för motionens laglikmätiga behandling.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talman, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet annat yrkande ej förekommit, än, av herr *Lindhagen*, att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på återremiss; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag vill bara i anledning av detta beslut tillägga, att detta tydligen skett i trötthetens tecken, ty mitt yrkande är riktigt, herr talman.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 205, i anledning av *Dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst* jämte i ämnet väckta motioner dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående kostnaderna för sådant dyrtidstillägg m. m.

Om anslag till främjande av en jordreform. (Forts.)

Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.
(Forts.)

I detta utlåtande hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 326 och 363 samt med avslag å följande i ämnet väckta motioner, nämligen I: 213, av herrar *T. Julin* och *E. J:son Thulin*, samt II: 315, av herr *P. E. Lindström* i Mörby m. fl., II: 316, av herr *Hage* m. fl., och II: 317, av herr *H. Hallén*, måtte

1) godkänna utlåtandet bilagda förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst (bilaga A), med undantag dock i vad anginge dels de under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare, dels ock befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl;

2) i avseende å dyrtidstilllägg för år 1921 till befattningshavare i statens tjänst

a) medgiva, att till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk dyrtidstilllägg finge utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes;

b) för bestridande av kostnaderna för dyrtidstilllägg åt befattningshavare vid nedannämnda verk och institutioner å tilläggsstat för år 1921 anvisa

under sjunde huvudtiteln:

för mynt- och justeringsverket ett reservationsanslag å 120,000 kronor, att av inkomst av myntning och justering direkt utgå;

för bank- och fondinspektionen ett förslagsanslag å 80,000 kronor, att utgå i första hand av bidrag till bankspektionen och av bidrag till fondinspektionen;

för postsparbanken ett förslagsanslag å 450,000 kronor, att utgå i första hand av inkomster av postsparbanksrörelsen;

för kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m. ett reservationsanslag å 50,000 kronor, att av denatureringsavgifter direkt utgå;

under åttonde huvudtiteln:

för statens biografbyrå ett reservationsanslag å 27,000 kronor, att av avgifter för granskning av biografbilder direkt utgå;

under tionde huvudtiteln:

för patent- och registreringsverket ett reservationsanslag å 600,000 kronor, att av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel direkt utgå;

för försäkringsinspektionen ett reservationsanslag å 60,000 kronor, att av bidrag till försäkringsinspektionen direkt utgå;

c) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstilllägg åt befattningshavare vid verk och institutioner, som icke förut i utlåtandet särskilt angivits, å tilläggsstat för år 1921 såsom förslagsanslag anvisa

under andra huvudtiteln	kronor	6,500,000	Dyrtidstill- lägg åt be- fattnings- havare i sta- tens tjänst. (Forts.)
„ tredje „	„	1,350,000	
„ fjärde „	„	43,500,000	
„ femte „	„	16,000,000	
„ sjätte „	„	700,000	
„ sjunde „	„	11,500,000	
„ åttonde „	„	15,000,000	
„ tionde „	„	3,000,000	

3) i avseende å dyrtidstilllägg för år 1922

a) till bestridande av kostnaderna för dylik förmån åt statens befattningshavare och pensionärer m. fl. vid sidan av huvudtitlarna såsom avsättning å 1922 års riksstat anvisa ett förslagsanslag, högst, 132,000,000 kronor ;

b) förklara, att under år 1922 tillsvidare och intill dess definitivt beslut fattats rörande de medel, av vilka för sagda år kostnaderna för dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. skulle bestridas, härför erforderliga belopp skulle utgå

beträffande befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, mynt- och justeringsverket, bank- och fondinspektionen, postsparbanken, kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m., statens biografbyrå, patent- och registreringsverket samt försäkringsinspektionen av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes, samt

beträffande befattningshavare vid övriga verk och institutioner av det under mom. a) omförmälda anslag.

Reservationer hade anförts

A) av herrar *O. U. B. Olsson, C. I. Asplund, J. Nilsson* i Malmö, *F. L. Lindqvist, A. Anderson* i Råstock, *O. H. Waldén, C. R. Jansson* i Falun och *A. E. Ljungberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava den lydelse, reservationen utvisade ;

B) av herrar *Ollas A. Ericsson, A. Wiklund, P. Nilsson* i Bonarp, *P. B. Nilsson* i Landeryd och *K. A. Westman*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort lyda så, som i denna reservation angivits ;

C) av herr *S. E. J. Lübeck*, vilken med instämmande av herr *O. Bergqvist*, förordat viss ändrad lydelse av § 4 i förslaget till kungörelse.

Herr förste vice talmannen: Ehuru jag icke är reservant utan tillhör den s. k. majoriteten inom utskottet, skall jag likväl be att få redan i början av diskussionen yttra några ord för att liksom klarlägga skillnaderna mellan de tre huvudriktningar, som göra sig gällande i detta utskottsbetänkande.

Kungl. Maj:t har i år lagt dyrtidstillägget på det sättet, att detta i likhet med förra året skall följa index. Denna index har gjorts till en kompensationsindex, så att grundtalet bestämmes på följande sätt. På grundtalet, som är skillnaden mellan index och 100, göres ett av-

Dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst. drag av $\frac{1}{10}$, så att, om alltså index är 240, grundtalet blir först 140, varpå göres ett avdrag av $\frac{1}{10}$. Det blir således 126.

Dessutom har Kungl. Maj:t föreslagit, att det skall göras en skillnad mellan familjeförsörjare och icke familjeförsörjare på så sätt att en familjeförsörjare skall få efter det fulla grundtalet, men en icke familjeförsörjare, d. v. s. en person som icke har familjemedlem att försörja, skall få avdrag av $\frac{1}{10}$, för såvitt han är över 25 år; om han är under 25 år, får han ytterligare ett avdrag av $\frac{1}{10}$. Själva beloppen fastställas efter de normer, som voro redan förra året gällande: att på ett belopp av 80 kronor i månaden det skall vara fullt grundtal, att på vad däröver kommer skall vara 55 procent, och att för varje barn skall ytterligare tillkomma 15 kronor, på vilket skall utgå fullt grundtal.

Dessutom är det ju den skillnaden mellan reglerade och oreglerade verk att då de reglerade verken få detta dyrtidstilllägg, som jag nyss nämnde, skall för de nyreglerade verken dels grundtalet sättas ned med ytterligare 16 enheter och dels vederbörande äga att endast på 85 procent av lönen få uppbara dyrtidstilllägg. Vid behandlingen av detta ärende ha olika riktningar gjort sig gällande och då den företagna nyregleringen icke — med undantag av några vissa nya klassificeringar — avsåg att vara en löneförbättring utan naturligtvis med hänsyn tagen till dyrtidstillägget en löne reglering, så är det ju riktigt, att vederbörande befattningshavare skola, då de tillhöra de nyreglerade verken, med sina dyrtidstilllägg komma ungefär på samma punkt som de voro, då de voro oreglerade med högre dyrtidstilllägg.

Vid behandlingen av detta ärende har man dock funnit, att det är väsentliga skillnader på denna punkt inom en del grupper, och den riktning, jag företräder, har därför ansett, att man för de reglerade verken kunnat nedsätta de 85 proc. till 80 proc. och öka avdragen av enheter från 16 till 20. Det är den linje, som utskottet går fram på och till vilken olika medlemmar i statsutskottet anslutit sig.

Dessutom finnes det en reservation, som jag skulle vilja kalla den socialdemokratiska reservationen, som helt och hållet ställer sig på Kungl. Maj:ts förslag; och så finns det ytterligare en reservation, som företrädes av herr Ollas Ericsson m. fl. Dessa senare gå längre med avseende å nedsättningar än vad utskottet velat göra och de säga, att de gå med på ett avdrag av $\frac{1}{10}$ på grundtalet för det senare halvåret av 1921, men från och med första januari 1922 vilja de ytterligare avdraga $\frac{1}{10}$ av grundtalet, alltså $\frac{1}{5}$ av grundtalet. Detta hava vi, som representera utskottets hemställan, icke kunnat vara med om; vi ha ansett att, då i det hela taget det för tjänstemännen blivit ställt i utsikt, att de skulle få ett dyrtidstilllägg, som i det hela taget följer index' skiftningar, efter de avdrag som redan nu här blivit gjorda av Kungl. Maj:t och den ytterligare nedsättning för de reglerade verken, som vi gjort för att mera utjämna skillnaden mellan de oreglerade och nyreglerade verken, är det för kraftigt och skär för djupt ned att nu redan bestämma, att fr. o. m. den 1 januari en ytterligare beskärning

skall äga rum. Det är ju möjligt att förhållandena så kunna utveckla sig, att man vid en kommande riksdag får taga i övervägande, huruvida staten är i stånd att kunna fortfarande betala de dyrtidstillägg, som det nu är fråga om; men vi anse detta vara en öppen fråga, som man i sinom tid får taga under övervägande. Vi hava också i en punkt — icke någon så väsentlig punkt — gjort en avvikelse ifrån Kungl. Maj:ts förslag och ifrån den socialdemokratiska reservationen därutinnan att vi ansett, att vid sjukdom skulle dyrtidstillägg å tjänstgöringspennin-garna bortfalla. Det är ju på det sättet att de bestämmelser, som nu gälla, antagligen genom ett förbiseende kommit att innehålla, att även då under sjukdom tjänstgöringspennningarna ej utgå, hela dyrtidstilläg-get skall betalas ut till vederbörande tjänsteinnehavare. Det är ju för det första en teknisk oriktighet, ty det är klart, att man under sjukdom skall hava dyrtidstillägg på den avlöning man har, men då man icke under sjukdomen har tjänstgöringspennningar, så har man icke någon anledning att giva dyrtidstillägg på det. Det har visat sig, efter vad man sagt, att inom vissa tjänstemannagrupper denna bestämmelse torde hava givit anledning till att det inträffat kanske flera sjukdomsfall än annars skulle hava varit förhållandet. Denna förändrade bestämmelse upp-tages såväl i utskottets hemställan som i den reservation, som har av-givits av herr Ollas Ericsson m. fl., men i den socialdemokratiska reser-vationen bibehålles bestämmelsen sådan den återfinnes i Kungl. Maj:ts förslag.

Detta tror jag är de huvudsakliga förändringar, som blivit gjorda i Kungl. Maj:ts förslag, och de huvudsakliga förändringar, som skilja de olika riktningarna åt; beträffande övriga differenser från det kung-liga förslaget tror jag, att de icke äro av den betydelse, att det kan vara av intresse att här inför första kammaren redogöra för dem.

På grund av vad jag nu sagt och med hänvisning till att även utskottets hemställan på sätt och vis är en kompromiss mellan olika rikt-ningar, ber jag att få för min del yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ericsson, Ollas: Herr greve och halman! För andra gången under denna riksdag har jag den mindre angenäma lotten att uppträda mot statsutskottets förslag angående tjänstemännens lö-ner. Jag vill då förklara, att mitt uppträdande för en längre gående justering av tjänstemännens löner icke är dikterat av någon som helst avoghet mot tjänstemännen. Mitt ögonmärke har endast varit den all-männa samhällshushållningen och vad denna kräver i närvarande tid, för att alla samhällsmedlemmar må se och känna, att deras intressen äro beaktade i den utsträckning, som är möjligt. Det är nämligen så, att vi hava icke blott att beakta, vad tjänstemännen önska och trakta efter, utan vi hava även att se till, vad de som bära skatterna kunna presteras. Vi hava under den senaste tiden både utskottsledamöter och enskilda riksdagsmän blivit uppvaktade med framställningar från tjän-stemän, vilka vilja så att säga sitta i orubbat bo och icke ens vilja gå

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.*
(Forts.)

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.
(Forts.)*

med på vad Kungl. Maj:t föreslår, men det är lika bekant, att ute i bygderna har man en annan syn på denna fråga. Till mig hava skrivelser inkommit från det hållet, och jag skulle kunna andraga en hel del, men vid denna sena timme skall jag icke göra det. Det är ganska skarpa uttalanden med yrkanden om avsevärda nedsättningar, som från det hållet framkommit, och det är enligt mitt förmenande förklarligt, då tiderna för närvarande äro sådana, som de äro.

Nu har ju förste vice talmannen redogjort i stora drag för de olika förslag, som nu föreligga; men då man talar om utskottets förslag, så kan man icke i detta fall tala om någon utskottsmajoritet. Det är icke mindre än fyra olika förslag, som föreligga, ehuru förste vice talmannen endast nämnde tre, nämligen huvudförslagen, det finnes även ett par andra reservanter, som gå på en fjärde linje. Sammanlagt är det icke mindre än femton reservanter. Därav förstår kammaren, att utskottets förslag uppbäres icke av någon vidare stark mening inom statsutskottet. Det var till och med på det sättet, att det förslag, som jag och medreservanterna gått fram med, är utarbetat av den 5:te avdelningen, och vilken under fem veckors tid suttit och plitat på det. Det framkom till utskottet så gott som enhälligt, ty det var endast en avvikande mening antecknad, och den var framställd av förste vice talmannen, som lyckades få sin mening till utskottets.

Skillnaden mellan utskottets förslag och det förslag, som jag och medreservanter framställt, är, att vi föreslagit en ytterligare tiondels beskärning av grundalet fr. o. m. den 1 januari 1922, d. v. s. ett halvt år framåt. Att en sänkning av grundalet kräves, beror därpå, att riksdagen varit så frikostig vid föregående riksdag, då den så väsentligt gick utöver vad Kungl. Maj:t då föreslog. Jag vill i det sammanhanget nämna, att det grundtal, som riksdagen då bestämde, gick vida utöver vad Kungl. Maj:t föreslog, och som ett belysande exempel därpå kan jag nämna, att för ett av de affärsdrivande verken betydde detta en ökning av utgifterna med icke mindre än 40 millioner kronor utöver vad vederbörande verks styrelse hade begärt och Kungl. Maj:t föreslagit. Då det förhåller sig på det sättet, är det icke att undra på, om man under den inträdda starka depressionstiden icke kan nöja sig med att bara prisindex skall verka utan det är all anledning för riksdagen att börja tänka på att sänka grundalet, och det har nu regeringen också delvis föreslagit, och utskottet accepterat. Jag och mina medreservanter ha, som sagt, föreslagit ytterligare en beskärning av en tiondel från den 1 januari 1922. Jag har då från många håll hört invändas, att detta är en alltför stor beskärning. Men om herrarna titta på de tabeller, som äro bifogade min reservation, så torde därav tydligt framgå att den föreslagna reduceringen särskilt med hänsyn till tidsläget väl kan försvaras. Jag skall bara draga fram ett exempel. Om vi se på vad en stationskarl har i avlöning, så har han efter Kungl. Maj:ts förslag 5,082 kronor — det är nämligen här fråga om en stationskarl, som har en familjemedlem att försörja. Efter det förslag, som jag har fram-

ställt, skulle han få 4,687 kronor i avlöning. Jag frågar herrarna: är detta för stor prutning under nu rådande förhållanden. Jag tror icke det. Om man jämför hur övriga samhällsmedlemmar, vare sig de äro affärsmän, jordbrukare, industriidkare eller vad de månne vara utom tjänstemän, nu ha det, så få de nog under dessa tider lov att räkna med långt större avprutningar på sina inkomster, än det här är fråga om. Om jag nu fortsätter med att hålla mig till stationskarlarna, som erhållit en befattning med sådan avlöning utan att hava behövt förskaffa sig andra kunskaper än de, som de erhållit i folkskolan och med endast en familjemedlem att försörja, så bör en sådan under nuvarande förhållanden känna sig glad över att ha en avlöning av 4,687 kronor. Jag tror, att detta förslag kan ur den synpunkten väl försvaras, och jag gör det så mycket hellre, som det redan för länge sedan har väckt och fortfarande väcker en stor uppmärksamhet och klander hos enskilda tjänstemän, särskilt privatbanornas personal, då de jämföra sina avlöningar med dem, som staten betalar. Man får ofta höra från det hållet, att statsbanepersonalen i medeltal har cirka 1,000 kronor mera pr man än vad privatbanornas personal har. Ett sådant system kan icke i längden upprätthållas.

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.
(Forts.)*

Jag skall vidare be att få erinra om en sak. Vid den diskussion, som fördes i vintras angående löneregleringen för vissa statens verk och institutioner sade de, som då försvarade utskottets förslag, att det icke var lämpligt att neka den ifrågasatta regleringen, ty denna skulle skipa rättvisa mellan de olika verken. Men det sades också, att när vi längre fram skulle taga itu med dyrtidstilläggen, så skulle de vara med om att beskära dessa ganska kraftigt. Ja, hur har det nu gått med de brage-löften, som från det hållet gävos vid den tiden? Jo, det har gått på det sättet, att dessa män yrka på att ytterligare skjuta undan frågan. De säga nu, att de skola invänta tiden för nästa riksdag och se, hur det då förhåller sig, och om man då kan försöka att ytterligare beskära någon del av grundtalet och uttala t. o. m. förmodan att tiderna då kunna vara sådana att det kanske blir nödvändigt att långt kraftigare än vad vi reserveranter här föreslagit beskära dyrtidstillägget. Ja, det kan vara möjligt, att det går på det sättet; men då tror jag, att det är bättre, särskilt för tjänstemännen, om de på förhand fått veta, huru de skola inrätta sig, och om man i sakta tempo tager deras lönereduceringar, så att det icke blir så stora och svåra omkastningar, som det möjligtvis kan bli, om vi vid nästa riksdag stå i en depressionstid, som är ännu svårare än nu.

Jag skall icke vidare upptaga kammarens tid, utan på grund av de motiv, som jag framfört, ber jag att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Olsson, Oscar: Den siste ärade talaren framförde en synpunkt, som visserligen förut har framkommit under denna diskussion fast med olika nyansering, nämligen den synpunkten, att stats-

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.
(Forts.)*

tjänarna nu kräva att få sitta i orubbat bo såsom han uttryckte sig, under det affärsmän och andra näringsidkare få vidkännas stor inkomstreducering. Denna framställning brukar ofta uppfattas på det sättet — vilket jag hoppas icke var den ärade talarens mening — att statstjänarna hade det ohemula kravet, att icke behöva vidkännas några lönereduceringar alls under den depressionstid, som vi nu äro inne i, utan fordrade att få behålla sina löneinkomster ograverade och oreducerade helt och hållet. Att denna tanke kan framställas av folk utanför riksdagen, det förstår jag på grund av den bitterhet, som depressionstiden måste lämna efter sig i många sinnen. Men då en framställning förekommer här i riksdagen gång efter annan ungefär i liknande riktning, blir man verkligen förvånad, ty svagare är icke fattningsgåvan och större är icke okunnigheten hos de personer, som här framkomma med sådana insinuationer, än att de mycket väl veta, att det icke så förhåller sig eller har förhållit sig med statstjänarnas lönekrav under den svåra tid, som gått och som vi nu äro inne i. Då man åberopar, att näringsidkare och lönearbetare i industri och jordbruk nu få vidkännas lönereduceringar med 20, 30 och upp till 40 procent och jämför dem med den lönereducering som Kungl. Maj:t och även de reservanter, som gått längst ned, här framkommit med, så glömmar man vanligen att tala om, att statstjänarnas löneinkomster minskas icke bara med dessa summor; de minskas också med den summa, som beror på den fallande indexen. Denna index är på den grafiska tabellen här framställd röststreckad och innebär således, som man kan se, en väsentligt högre minskning än all den övriga minskningen tillsammans. Man glömmar också, att under den dyrtid, som inträffat efter 1913, statstjänarna voro de sista som fingo någon som helst kompensation för den ökade dyrtiden. Nöd och umbäranden, större än för någon annan samhällsklass, drabbade statstjänarna, särskilt de lägst avlönade under denna tid, och när deras kompensation kom, var det ställt på det sättet med näringsidkare, företagare och lönearbetare i jordbruket och industriens tjänst, att de då hade tillkämpat sig en lönestandard, varigenom det fallande penningvärdet hade fullt kompenenserats. Man kan anmärka att många av landets arbetare icke kommit dithän, men många hade kommit däröver och jag talar om medellinjen. När kompensation förra riksdagen i nämnvärd grad gavs åt statstjänarna, kommo dessa icke så högt upp. Med en prisindex av 270 borde en person med banvakts lön, på ungefär 2,000 kronor, ha fått dyrtidstilllägg av 3,400 kronor, men han fick blott 2,700 kronor. Redan där ha vi således en nedprutning på 700 kronor *under* det genomsnitt andra inkomsttagare hade kommit upp till. Den fallande indexen sedan januari månad förra året medförde för samma befattningshavare ytterligare ett sjunkande av penninglönen med ungefär 700 kronor, och lägger man därtill den ytterligare beskärning på 125 kronor, som Kungl. Maj:t vill göra, så ha vi där en lönereducering från den penningelön, som denne befattningshavare skulle haft, om han kommit upp lika högt, som andra inkomst-

tagare 1920, d. v. s. en lönereducering på över 33 procent. Jag tycker att det räcker. Såsom det nu är, blir denna lönereducering från vad ifrågavarande statstjänare verkligen hade i januari 1921, när vi komma till den 1 januari 1922, med en prisindex, som är beräknad till 230, redan på grund av den fallande index 668 kronor, vartill kommer ytterligare Kungl. Maj:ts beskärning med 124 kronor, d. v. s. det blir åtminstone en beskärning med 17 proc. icke blott å dyrtidstillägget utan en 17 procents beskärning å *samtliga löneinkomster*, både lön och dyrtidstillägg. Nu pläderar herr Ollas Ericsson, utan att nämna dessa siffror — vilket var ganska försiktigt gjort — för en högre beskärning utöver den, som Kungl. Maj:t föreslår. När Kungl. Maj:t vill ha en beskärning utöver den fallande index med 124 kr., vill herr Ollas Ericsson och hans medreservanter hava en beskärning med 340, alltså nära 3 gånger så mycket som Kungl. Maj:t. Och proportionen är densamma för tjänstemän med högre inkomster. För en tjänsteman med 4,000 kronors lön blir beskärningen enligt den fallande index 1,150 kronor, vartill kommer enligt Kungl. Maj:ts förslag 196 kronor, således enligt Kungl. Maj:ts förslag en sänkning på sammanlagt ungefär 1,350 kronor för en sådan tjänsteman. Kungl. Maj:ts sänkning utöver vad indexen betyder var, såsom jag sade, 196 kronor, och den sänkning som herr Ollas Ericsson och medreservanter vilja ha uppgår till ungefär 550 kronor, således bortåt 3 gånger så mycket här också.

Nu anför herr Ollas Ericsson, att skattdragarna här skola höras: skattdragarna ha väl lika stor rättighet att få sin röst hörd i detta fall som statstjänarna. Ja, för all del! Men vi skola väl ändå icke ställa oss på det sättet — såsom det tycktes framgå av herr Ollas Ericsson, att hans citerade skattdragare göra — att vi skola anse, att staten såsom arbetsgivare lämnar detta dyrtidstillägg av sin godhet, utan att ha skyldighet att giva det. Det är en rätt så tråkig vanföreställning, synes det mig, att staten icke har någon skyldighet att giva detta dyrtidstillägg, utan rent av ger det såsom present på bekostnad av skattdragarnas berättigade intressen. Det är ett resonemang, som i sak betyder, att då staten år 1913 gjort en överenskommelse med en statstjänare, att han skulle få 2,000 kronor i lön, så, när dyrtiden kommer med en index av 270, skulle staten räcka en lönesumma till vederbörande tjänsteman och säga: "här står på detta papper att det gäller för 2,000 kronor; i själva verket gäller det bara för 750 kronor, men eftersom det står, att det gäller för 2,000 kronor, har staten fullgjort sin skyldighet." Det kan väl ändå icke vara meningen att förpliktelse få fullgöras på detta sätt från statens sida.

Då staten äntligen år 1920 gav en nämnvärd kompensation för dyrtiden, gick staten, såsom jag förut påvisat, icke upp till full kompensation, utan staten höll sig avsevärt därunder. Staten vidtog ytterligare — och det hade statstjänarna ingenting emot — den försiktighetsåtgärden att inrätta kompensationen efter en glidande skala för dyrtidstillägget. Jag frågar nu, om icke statstjänarna varit i sin fulla rätt, då de

Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.
(Forts.)

Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.
(Forts.)

kommit till följande resultat: denna kompensation har staten förklarat sig skyldig att giva sina tjänare; genom den glidande skalan förbinder sig staten att uppehålla sina tjänare vid den levnadsstandard, som riksdagen här gått in på. Tack vare den glidande skalan, vilken statstjänarna som sagt ingenting hade emot, hade staten tillfälle att allt efter som levnadskostnaderna sjönko, få priset avspeglat i de till stats-tjänarna utbetalade lönerna.

Jag undrar, huru det nu går med det gamla talet om att statens kaka är "liten *men säker*". Riksdagen har, under de år dyrtidstilläggsfrågan behandlats, kastat sig från den ena ståndpunkten till den andra. Om riksdagen denna gång skall gå ännu längre ned än vad Kungl. Maj:t funnit lämpligt och tillrädligt, så är det icke att undra på, att statstjänarna betrakta denna statens sparsamhet såsom en sparsamhet på statstjänarnas bekostnad, såsom en sparsamhet av den art, att den tager sig uttryck i expropriation och konfiskation av en del av de löne-förmåner, som enligt riksdagens 1920 uttalade mening borde vara skäliga för statstjänarna. För allt i världen! Jag har ingenting principiellt emot konfiskation i nödtider för statens räkning. Är det nöd, må det vara hänt; men då bör denna åtgärd gå ut över dem, som bäst kunna bära den, och bör icke gå ut enbart över *en* grupp av medborgare i ett land och allra minst över den grupp, som i största utsträckning har de svagaste skuldrorna att bära en sådan reducering eller en sådan konfiskation.

Det är nog ganska förklarligt, att här i riksdagen även från icke statstjänarhåll framkommit motioner, som anse det nyttigast även från statens synpunkt, att riksdagen icke viker från den ståndpunkt, som den intog år 1920, utan verkligen handlar i överensstämmelse med den uppfattning, åtminstone i stort sett, som statstjänarna fått om att detta var dock ett statens löfte, att denna lönestandard, den ämnade staten vidhålla. Det var en motion i andra kammaren, undertecknad av 52 personer på denna linje, det har varit motion även från denna kammare på samma linje, och på den linjen hålla väl också i princip de flesta reservanter, som anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag. De funno i utskottet ganska snart, att för status quo-linjen var det omöjligt att vinna gehör, och då gingo de till en diskussion omkring Kungl. Maj:ts linje för att se, vilken förbättring som på den vägen kunde ernås utan höjande av statsutgifterna.

Det var en sak, som alla här, även de flesta statstjänarna, voro överens om, nämligen nödvändigheten av en reglering på en punkt av 1920 års beslut. Åtskilliga under myndighetsåldern varande befattningshavare hade genom dyrtidstillägget kommit upp till en sådan levnadsstandard, att de voro för unga att bära upp den. Alla voro således överens om, att på den punkten kunde det vara nyttigt att göra en viss beskärning. Kungl. Maj:t hade föreslagit en åldersgräns på 25 år. Nu tycks emellertid statsutskottet, särskilt dess reservanter för det lägsta beloppet, ha velat gå till den ytterligheten att vilja bestämma den gräns,

som Kungl. Maj:t vill ha för de yngste, såsom norm för hela dyrtidsregleringen.

Då de reservanter, som nu stå på Kungl. Maj:ts förslag, försökte att i utskottet diskutera en förbättring av förslaget, var det egentligen ingen som ville vara med därom. Den förbättring, som reservanterna först och främst ville komma till, var bibehållande av en fast marginal ifråga om sänkning av index, en fast marginal, som ställdes så, att de icke reglerade gruppernas löner därigenom skulle vinna något litet, under det att de reglerade verken, de flesta således, skulle förlora ett litet grand, så att ökning och minskning åtminstone något så när skulle taga ut varandra. Det var emellertid icke fråga om så många tiokronor på varje håll i de olika grupperna. Denna förbättringstanke strandade helt enkelt på följande resonemang hos motståndarna: försämringen för de reglerade verken kunna vi vara med om, men ingen förbättring för några som helst tjänstemän utöver vad Kungl. Maj:t föreslår. Den andra förbättringen gällde bibehållandet av status quo ifråga om familjeförsörjarebegreppet. Vi ansågo det vara tämligen onödigt att i år också gå med på en förändring av familjeförsörjarebegreppet. Vi höllo på att personer, som voro gifta och icke hade barn, icke skulle få mer i dyrtidstillägg än en ungarl. Vi kunde icke gå med på, att en person, som gift sig, skulle anses genom äktenskapet hava förskaffat sig en ekonomisk börda, för vilken någon sorts compensation skulle utgå. Den besparing, som härigenom skulle göras, vann icke heller utskottets gillande, helt enkelt på grund av att denna besparing ville reservanterna använda till andra förbättringar. De ville nämligen sänka 25-årsgränsen till en lägre gräns. Helst hade vi gått ned till myndighetsåldern 21 år, men vi stannade vid 23 år och ansågo, att intill denna gräns skulle ett extra avdrag kunna drabba statstjänst innehavare. Den övriga delen, som besparades genom det nu gällande familjeförsörjarebegreppet bibehållande, ville vi lägga till för icke familjeförsörjare över 40 år, varvid vi utgingo från att en ungarl, liksom gift person utan barn, dock vid den åldern hade kommit i en ställning, som väl i allmänhet motsvarade en familjeförsörjares genom de förpliktelser mot anhöriga, som de flesta vid den tiden bruka ha. Det gick icke heller för sig. Då det var omöjligt att i statsutskottet vinna gehör för dessa förbättringar, vågade socialdemokraterna icke vidhålla sina förslag, utan föllo tillbaka på Kungl. Maj:ts linje, eftersom denna linje var den bästa, som hade någon utsikt att gå igenom i kammaren, även om den i utskottet icke kunde vinna gehör.

Dessa reservanter från socialdemokratiska gruppen ha en rätt så tråkig erfarenhet av lönenedpressningshistorier på arbetsmarknaden. Herr Ollas Ericsson var också inne på denna sak, då han påstod, att tjänstemännen vid de privata banorna voro missnöjda över, att järnvägstjänstemännen vid statens järnvägar hade, såsom han sade — och det är kanske riktigt för vissa dyrorter — bortåt 1,000 kronor mer i lön än privatbanornas tjänstemän. Nej, det är icke på det sättet! Miss-

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.
(Forts.)*

Dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst.
(**Forta.**)

nöjet bland privatbanornas tjänstemän beror därpå, att de ha mindre än statsjärnvägarnas tjänstemän, och det är en liten skillnad, särskilt i lönedepressningstider. Det är den skillnaden, att genom sänkande av lönerna för statsjärnvägarnas tjänstemän en lönedepressning också lättare åstadkommes vid de privata järnvägarna. Genom en nedpressning av lönerna för statens tjänstemän kan också en allmän lönedepressning på arbetsmarknaden påskyndas — och detta är en återverkan och en växelverkan, som vi icke tycka om. Statstjänarna hava förr vid dylika lönedepressningar sluppit vara med i denna circulus vitiosus, varvid den ena gruppen pressar ned lönerna för den andra, runt om. Genom den glidande löneskalans införande, varigenom statstjänarnas löner sjunka i samma mån som levnadskostnaderna, trodde statstjänarna — och med fog — att de även för framtiden, trots dyrtidstilläggens tillfälliga karaktär, skulle slippa vara med i denna cirkel.

Nu är det på det sättet, ungefär mitt emellan de lönesatser som äro föreslagna av Kungl. Maj:ts och dem, som föreslås i den reservation, som har herr Ollas Ericsson till förespråkare, ligga de av utskottet föreslagna lönesatserna, och mitt emellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag ligger herr Lübecks. Det är således åtskilliga modifikationer, som här förekomma i förslagen. Man kan säga, att den lönedepressning under Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet förordar för de reglerade verken, har åtskilligt som talar för sig när man jämför med de oreglerade lönerna; det är nog möjligt, fast icke i den utsträckning som här är fråga om. Man har sagt, att åtskilliga, särskilt de lägst avlönade, fått full kompensation genom den verkställda löneregleringen och genom utgående dyrtidstillägg. Ja, visserligen! Och till och med över, nämligen just t. ex. banvakterna, som herr Ollas Ericsson var inne på. Men vi äro väl ändå överens om, att dessa banvakter före regleringen stodo på svältgränsen, och att det icke är för mycket att de fått denna reglering. Även från håll, där man sympatiserar med den längst gående sänkningen ifråga om dyrtidstilläggen, har det allmänt erkänts, att banvakterna och därmed jämnställd personals avlöning blev väl avvägd vid regleringen. Det är således icke för mycket att nu göra på det sättet, att de reglerade verkens tjänstemän få ut dyrtidstillägg i ungefär samma proportion, som är uträknad för dyrtidstillägg vid de oreglerade verken.

En konsekvens av ett antagande av Kungl. Maj:ts förslag eller herr Ollas Ericssons m. fl:s reservation sammanhänger med den militära lönereglering, som vi för ett par dagar sedan beslöto. Vi få nämligen en extra personlig lönereglering, som sannolikt icke kommer att göras utan svårigheter, för 3,000 militärer, detta om vi taga den lägsta reservationen. Det är nämligen så många av de utav den militära löneregleringen berörda, som få lov att erhålla en personlig extra lönereglering för att komma upp till de löner, som de hade före den militära lönereglering, vilken riksdagen antog för ett par dagar sedan. Om kammaren tager utskottets förslag, sjunker denna siffra från 3,000 befattningshavare till 1,000, men det blir således ändå 1,000 personliga löneregler-

ringar utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, som på detta sätt bli nödvändiga enbart bland militära befattningshavare.

Den sparsamhetssynpunkt som har anlagts i denna fråga är, såsom jag redan antytt, en synpunkt av den art, att besparingar skola göras av staten på statstjänarnas bekostnad. Statstjänarna, som förut haft något så när garanti för sin levnadsstandard, komma att mista denna garanti. Det kan från det allmännas synpunkt icke vara nyttigt, att statstjänarna på det sättet få sin ställning underminerad och få en osäkrare ställning än de redan ha.

Vidare är det ännu en sak — och jag skall sluta därmed — och det är, att den beskärning av löner och dyrtidstillägg, som Kungl. Maj:t anser nödvändig, bör riksdagen, så vitt jag kan se, icke utan alldeles särskilt tvingande skäl frångå genom att göra avdragen större, än vad Kungl. Maj:t kommit ned till; Kungl. Maj:t måtte väl ändå, då Kungl. Maj:t gör denna reglering av löner och dyrtidstillägg, hava den ansvarskänsla, att Kungl. Maj:t icke på något sätt äventyrar landets intressen genom att förutsättas skära av för litet. — På grund härav får jag, herr talman, yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr statsrådet Beskow: Det beslut, som 1920 års riksdag fattade i dyrtidstilläggsfrågan, gav ju icke statens tjänstemän i stort sett någon full kompensation för dyrtiden. Särskilt gäller detta för de icke lönereglerade verkens tjänstemän, och alldeles särskilt för de högre löntagarna. Så vitt jag vet, kan det endast bli tal om att några grupper av lägre tjänstemän inom de reglerade verken, särskilt kommunikationsverken, kommit i åtnjutande av full kompensation. Tar man hänsyn till hela den kristid vi nu genomgått, får man betänka, att dyrtidstilläggen tidigare ha varit ännu lägre i förhållande till levnadskostnaderna än de varit efter 1920 års riksdags beslut. Man kan således i stort sett nog säga, att det *ur dessa synpunkter* sannerligen icke finnes någon anledning för riksdagen att sänka dyrtidstilläggen, så mycket mindre som man vid 1920 års riksdag införde den glidande skalan. Då Kungl. Maj:t i alla fall har ansett sig böra komma fram till riksdagen med förslag om reducering av dyrtidstilläggen utöver de naturliga reduceringar, som ha sin grund i fallande levnadskostnadsindices, har detta sin grund uteslutande i de stora statsfinansiella bekymmer vi ha att genomlida, bekymmer, som bottna i svårigheten att få budgeten att gå ihop på grund av att statens inkomster av inkomstskatten, av tullar, av järnvägar m. m. bli avsevärt mindre, under det att statens utgifter icke på långt när sjunka i samma proportion. Man har ju vid övervägandet av de åtgärder, som det statsfinansiella läget kräver, icke kunnat undgå att fästa sig vid den utomordentligt dryga kostnad, som dyrtidstillägget medför för statsverket, och det har ju legat nära till hands att slå ner på den punkten. Man har då också fäst sig vid att enskilda befattningshavare i nuvarande läge i stort sett torde ha det sämre ställt än statens tjänstemän ha. När det gäller det stora fleralet tjänstemän, böra vi

Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.
(Forts.)

Dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst.
(Forts.)

jämföra dem med våra arbetstagare. Se vi på dem, finna vi, att de på stora områden fått lönerna sänkta med 20 proc. och mera. Stora skaror gå utan arbete, ännu större skaror få sysselsättning under halv arbetstid, hälften av en vecka och mindre, varigenom deras förtjänster bli ytterligare väsentligt nedsatta. Jag vill emellertid säga, att detta senaste förhållande icke varit något motiv i och för sig för Kungl. Maj:t att lägga fram här ifrågavarande proposition. Men det kan inte hjälpas, att detta förhållande underlättat för Kungl. Maj:t att komma fram med detta förslag.

Den nedprutning på utgiftssidan, som åstadkommes genom Kungl. Maj:ts förslag, uppgår, om man räknar med de indices, som av Kungl. Maj:t äro framlagda, till i det allra närmaste 30 millioner kronor. Man kan inte säga, att detta belopp är så stort, att det kan anses representera en alltför kraftig beskäring av dyrtidstillägget. Men å andra sidan tror jag, att det budgetära läget för närvarande kan betecknas som sådant, att det icke finnes någon direkt anledning eller någon absolut nödvändighet att gå längre. Vad det budgetära läget beträffar, tror jag, att man kan säga att den budget, som sammanställes av de inkomstberäkningar, jag haft äran lägga fram för kammaren och av den utgiftsstat som nu är av riksdagen så gott som helt genomgången, kan anses ur soliditetssynpunkt någorlunda tillfredsställande. På inkomstsidan har man räknat med inkomst- och förmögenhetsskatten, tullarna och åtskilliga andra inkomster så pass lågt, att man torde kunna säga, att inkomstberäkningarna äro tillräckligt försiktigt hållna. Jag har hela den tid jag har sysslat med dessa frågor satt en ära i att försöka för riksdagen framlägga en budget, i vilken man icke gjort större ingrepp i kassafonden än min företrädare gjorde däri i den statsverksproposition, han lade fram i januari. Detta har också lyckats mig, så att på ena året, 1921, göres en så stor besparing i kassafonden, att den täcker det belopp, som tages ur kassafonden 1922. Jag tror alltså, att man kan säga, att budgetära hänsyn icke tvinga att vid fixerande av dyrtidstilläggen gå längre i beskäringar, än vad Kungl. Maj:t har föreslagit.

Jag har därför med tillfredsställelse konstaterat, att utskottet i det väsentliga, alltså så vitt det gäller själva grundtalet, så vitt det gäller nedsättningen för ensamstående, 25-årsgränsen och över huvud taget ifråga om alla grundlinjer i Kungl. Maj:ts förslag, velat förorda desamma. Och jag konstaterar också med stor tillfredsställelse, att åtta reseranter helt och hållet velat tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Emellertid är det fem reseranter, som ha yrkat på en nedskärning av grundtalet från den 1 januari 1922 med ytterligare en tiondedel, så att minskningen för alla statens befattningshavare från och med den 1 januari skulle utgöra två tiondedelar i stället för som nu endast fem å sex enheter. Jag vill säga, att jag skulle med stort beklagande se, om detta skulle bli kammarens beslut.

Ser man däremot på utskottets förslag, finner man, att den enda punkt, på vilken det föreligger någon reell skillnad i jämförelse med

Kungl. Maj:ts förslag, är den, som gäller dyrtidstilläggen för kommunikationsverken eller över huvud taget för de verk, som redan äro lönerreglerade. Där föreslår utskottet dels att dyrtidstillägget skall beräknas på endast 80 procent av lönen, och dels att det avdrag i grundtalet, som Kungl. Maj:t har föreslagit skola utgöra 16, i stället bör utgöra 20. En granskning av den tablå, som är vidfogad utskottsutlåtandet, ger vid handen, att för åtskilliga grupper av tjänstemän dyrtidstillägget skäres ned så pass starkt, att dessa tjänstemän därefter komma i ett sämre läge än före löneregleringen. Det gäller exempelvis begynnelselönen för byråchefsggraden, begynnelse- och slutlönen för sekreteraregraden och slutlönen för kvinnliga biträden av första och andra graden. Jag vill i anledning av detta fästa uppmärksamheten på att utskottet i denna punkt har gått ut ifrån dyrtidstilläggsförmånerna för tjänstemän på dyraste ort. Ser man däremot efter hur det ställer sig för tjänstemän på andra orter, finner man, att förhållandena bli annorlunda. Det visar sig, att det blir ännu flera tjänstemannagrupper som komma i det läget, att de få det sämre ställt efter löneregleringen, om dessa dyrtidstilläggsbestämmelser skola tillämpas, än förut, och att således för ett stort antal tjänstemän personliga dyrtidstillägg måste ifrågakomma. Det kan ju i och för sig icke vara lyckligt, att dylika personliga dyrtidstillägg bli regel i stället för undantag. Och när man hör, att exempelvis på det militära området, där lönereglering nu är beslutad, icke mindre än 3,000 statstjänare komma i det läget, att de få lov att ha personligt lönetillägg, blir man onekligen litet betänksam, huruvida utskottet på denna punkt icke gått något för långt. En särskild hänsyn tror jag också man har anledning att ta till den omständigheten, att vid de lönerreglerade verken, vad de nu allt heta, tjänstgöringstiden utsträcks från sex till sju timmar. Det kunde då vara berättigat, att åtminstone dessa verks personal finge någon förmån framför de andras.

Utöver utskottets förslag ha herrar Lübeck och Bergqvist kommit med ett kompromissförslag, som, såvitt jag kunnat bedöma, erbjuder en bestämd fördel framför utskottets förslag, därigenom att dyrtidstillägget beräknats på 85 procent av grundlönen, såsom Kungl. Maj:t föreslår, i stället för på 80 procent, som utskottet föreslår. Jag vill nämna, att inom finansdepartementet utarbetats några utredningar, som just i dagarna blivit färdiga, om hur löneregleringen har verkat vid kommunikationsverken, utredningar, som varit av ganska besvärlig art och som på vissa punkter icke äro så pass säkra, att jag för ögonblicket vill lägga fram resultatet. Men på en punkt är resultatet, så vitt man kan bedöma, alldeles säkert. Det visar sig nämligen, att löneregleringen åtföljts av en förhöjning utav grundlönen med 20 procent. Räknan man om det, finner man, att det tal, på vilket den del av lönen, varpå dyrtidstillägget skulle beräknas, blir 83. Den siffran ligger således närmare 85 än 80. Jag anser sålunda för min del, att den Lübeckska reservationen är alldeles bestämt att föredraga framför utskottets för-

Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.
(Forts.)

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.* slag, men jag kan inte neka till att den riktigaste lösningen synes mig dock vara vad Kungl. Maj:t har föreslagit.

(Forts.)

Herr Winberg: Jag vill redan från början säga, att jag icke kommer att hålla något långt anförande, inte därför att det icke skulle vara åtskilligt att säga i den fråga, som här föreligger till behandling, utan snarare därför, att jag blivit fullkomligt övertygad, att inte ens de mest solklara argument i världen skulle förmå att uträtta något i det läge, vari riksdagen för närvarande befinner sig. Jag har nämligen fått den bestämda uppfattningen, särskilt då det gäller anslagsfrågor och allt, som kommer in på det statsfinansiella området, att argument, logik och dylikt för ögonblicket tyckas vara suspenderade. Det är emellertid ett par saker jag gärna skulle vilja framhålla, och det är detta, som föranlett mig att begära ordet.

Det kan inte hjälpas, att man här gör sig den frågan: vad kan anledningen närmast vara till att svenska staten för närvarande befinner sig i en sådan förtvivlad belägenhet, att den på sätt och vis måste bryta ord och avtal eller åtminstone bryta löften, som den tidigare givit beträffande grundlinjerna för statstjänarnas kompenserande för dyrtiden. Jag skulle förstå den rent av panikartade stämning, som på vissa håll här tyckes göra sig gällande, om vårt land i likhet med en del andra hade tagit del i det stora världskriget, stode vid ruinens brant och sålunda måste tillgripa de mest exceptionella åtgärder för att över huvud taget hålla det hela flytande. Men så är väl ändå inte förhållandet här. Ingen lär väl vilja förneka, att vårt land har *förtjänat på kriget* i stället för att ha förlorat på det, och ändå befinna vi oss nu i ett sådant exceptionellt läge som en hel del här vill göra gällande. Anledningen därtill kan då inte vara någon annan än att staten antingen försummat under den gångna tiden att taga ut de intäkter, som skäligen bort tillkomma statskassan, eller också att den på något sätt misshushållat med de medel den fått in.

Nu tyckes det emellertid vara så, att en hel del här äro mera konungsliga än konungen själv, och av statsrådets anförande här nyss framgick ju, att ställningen ändå inte är så förfärligt förtvivlad, att man behöver vidtaga de långt gående åtgärder, som vissa reservanter och utskottet föreslagit. När så är förhållandet, förefaller det mig verkligen vara litet egendomligt, att man på det hållet ändå är lika ivrig. När man fått klart för sig, att det egentligen inte är absolut nödvändigt att tillgripa sådana åtgärder, kan jag inte förstå det på annat sätt än att här föreligger ett utslag av den där vanliga föreställningen, att statstjänarna i allmänhet ha för mycket betalt och att man, även om det icke är nödvändigt för de statsfinansiella synpunkternas tillgodoseende, måste göra nedprutningar här.

Herr von Sydow uttryckte här i dag i en annan debatt sitt beklagande över, att arbetarna icke vilja gå med på att få lönerna nedsatta i den mån som levnadskostnaderna sjunka. Det är en anklagelse, som

man här inte kan rikta mot statstjänarna, ty beträffande deras löneför-
måner och dyrtidstillägg är det ju så, som redan så många gånger fram-
hållits, att de automatiskt ansluta sig till prisförhållandena tack vare den
glidande skalan. Visserligen är jag bland de siste det skulle tillkomma
att framhålla betydelsen av att icke riksdagen genom alltför godtyckligt
tillvägagångssätt fullständigt rycker bort det förtroende för riksdagens
saklighet vid behandlingen och prövningen av ärenden, som man i
vissa stora folklager hyser, men jag kan dock inte hjälpa, så liten an-
ledning jag än har att i detta avseende vara särskilt känslig, att jag
anser mig böra säga, att jag tror dock det är ganska farligt, om den
stora allmänheten och om den stora statstjänarkåren gång efter annan
får den bestämda övertygelsen, att det icke enbart är de sakliga skälen
och de hållbara grunderna, som äro avgörande, när riksdagen går att
fatta ställning till så pass betydelsefulla frågor som denna. Jag hade
tillfälle att vid fjolårets debatt erinra om, hurusom riksdagen har kastat
från den ena ståndpunkten och den ena linjen till den andra, det ena
året efter det andra. Sådant är sannerligen inte ägnat att skapa något
oinskränkt förtroende för riksdagens sätt att behandla frågor som dessa.

Nu skulle det ju vara åtskilligt att säga om innebörden av de olika
förslag, som här föreligga. Men jag skall inte gå in därpå. Redan i
Kungl. Maj:ts förslag har man, som redan framhållits, vidtagit bety-
dande nedsättningar. Man har där bland annat gjort en nedprutning
med en tiondedel, som egentligen inte motiverats med någonting annat
än att det är en slags förtvivlans åtgärd i besparingssyfte. Man har
vidare föreslagit nedsättning för dem, som icke äro familjeförsörjare,
och man har skapat till en aldeles ny klass, som man satt i en särställ-
ning, nämligen dem, som icke uppnått 25 års ålder. Det skulle vara
åtskilligt att säga även i fråga om denna gradering, men jag skall inte
inlåta mig därpå. Men när herr Ollas Ericsson här säger, att han för
sin del anser, att det skulle vara klokt, om man toge *i sakta tempo* en
reducering av statstjänarnas löneinkomster, då måste jag säga mig, att
lära och leverne hos herr Ollas Ericsson stå i ganska stark kontrast till
varandra, ty om han vill, att man skall gå fram i något så när sakta
tempo i detta avseende, förefaller det mig, att herr Ollas Ericsson själv-
fallet borde ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag, ty där är en bety-
dande avprutning gjord, som redan den svårligen kan sakligt motiveras.
Men det kan i alla fall betecknas som ett något så när sakta tempo. Herr
Ollas Ericsson anser emellertid icke ens detta tempo vara tillräckligt
”sakta”, icke ens utskottets, som dock går längre, utan han vill ta ett
betydligt längre steg. Enligt min uppfattning kan det tempo, som herr
Ollas Ericsson föreslår, sannerligen icke sägas vara något vidare sakta
tempo.

Jag skulle också vilja ställa en fråga till en av statsutskottets leda-
möter, en fråga, som jag tycker skulle vara av intresse att få svar på.
Det är nämligen så, att jag tyckt mig finna, att det råder ganska stor
olikhet i uppfattningen hos herr Ekman, Carl Gustaf, årgången 1919,

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.*
(Forts.)

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.*
(Forts.)

och herr Ekman, Carl Gustaf, årgången 1921. Herr Ekman var nämligen ledamot av den löneregringskommitté, som kom fram med förslag till löneroglering bland annat för de affärsdrivande verken. Denna kommitté sade först och främst, att den löneförbättring, som dess förslag kunde medföra, icke i något avseende fick betraktas som en kompensation för dyrtidens verkningar. Man konstaterade samtidigt, att den löneförhöjning, som genom denna löneroglering tillfördes personalen vid kommunikationsverken, uppskattades i genomsnitt till 16 procent. Fördelningen var visserligen något ojämn, så att den för en grupp endast uppgick till 8 proc., medan den för den största gruppen, stationskarlsgruppen, uppgick till 17 proc. Nu är herr Ekman i år med om att i statsutskottet föreslå att, på grund av denna löneroglering, som då skedde, grundtalet för de reglerade verkens personal skall sänkas med 20 proc. — fränsett att dessutom en hel del andra avdrag ifrågakomma. Nu skulle det vara mycket intressant att få veta, hur dessa båda herrar Ekman av olika årgångar få denna sak att gå ihop, så att det blir någon rättvisa i det. Antingen var det oriktigt, när man år 1919 beräknade, att lönerogleringen skulle medföra en merinkomst av 16 proc. för ifrågavarande personal, eller också har man lämnat varje så kallat sakskäl och sunt argument och menat, att siffran 20 är en mera jämn siffra än den man fixerat förut, och därför tar man till den.

Ja, jag lovade, att jag inte skulle hålla på så länge, och jag skall också hålla detta löfte. Skulle jag se denna fråga ur partipolitisk synpunkt, skulle jag, det försäkrar jag herrarna, inte ha någon som helst anledning att bli förtvivlad, om till exempel den reservation, som herr Ollas Ericsson framlagt, skulle gå igenom, därför att jag tror, att det skulle bli en signal till statstjänarna här i vårt land som skulle utträta mera än 10 agitatorer skulle kunna utträta under ett års tid. Ur den synpunkten skulle jag således ta det med jämnmod. Men det är mig icke möjligt att se en fråga som denna enbart ur partipolitisk synpunkt, och därför måste jag säga mig, att det skulle vara ganska olyckligt, om det tempo, i vilket man nu skall nedskryva statstjänarnas löneförmåner, bleve alltför hastigt.

Av de här föreliggande förslag, som det nu kan bli fråga om ett bifall till, kan jag svårligen yrka bifall till något, därför att jag anser allesammans vara mer eller mindre orättvisa; och då jag nu så nyligen fått bekräftelse på att det inte är ovillkorligen nödvändigt för att rädda svenska statens finanser att göra sig skyldig till dylika orättvisor, är det mig ännu mer omöjligt att direkt yrka bifall till något av de här föreliggande förslagen. Jag föreställer mig, att det vid den slutliga voteringen i sista hand blir fråga om bifall till utskottets förslag eller till de åtta socialdemokratiska reservanternas förslag, och det är klart, att jag vid en dylik votering lägger min röst för den socialdemokratiska reservationen — som ju innebär detsamma som Kungl. Maj:ts proposition — därför att man av flera onda ting ju helt naturligt tar det minst onda.

Herr Asplund: Herr talman! Då detta diagram, med herr talmannens tillåtelse, sattes upp på väggen, skedde det i förhoppning, att jag därigenom i någon mån skulle klargöra för kammaren innebörden av de olika slag av dyrtidstillägg, varom förslag blivit framlagda. Efter den långa debatt, som här försiggått, och då jag icke vill uppehålla tiden, skall jag avstå från att ingå i en förklaring av diagrammet och hoppas, att detsamma möjligen verkat något, enbart genom åskådande. Jag måste i alla fall upptaga litet tid med en del repliker.

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.*
(Forts.)

Herr Ollas Ericsson framhöll, att särskilt landets näringsidkare för närvarande finge vidkännas långt större nedsättning i sina inkomster än statstjänarna även enligt hans förslag skulle få göra och att de snarare borde vara nöjda. Ja, det är icke märkvärdigt, om landets näringsidkare nu måste vidkännas en så pass stark nedsättning. Om jag får använda den gamla liknelsen, så få de, som under krigets första år gått upp som en sol, nu finna sig i att falla desto djupare, om de icke samlat något i ladorna under de goda åren.

Jag vill nu påpeka, att enligt de bevillningstaxeringar, som försiggått på grund av deklarationer gällande för inkomsterna under åren 1914—1919, har för inkomstgruppen "rörelse och yrke eller eljest" inkomsterna stegrats under de senare åren i förhållande till 1913 års inkomster. De sjönko visserligen 1914 till 97,9 % men stegrades sedan årligen: således under åren 1905—1919 till resp. 158,9, 269,9, 301,5, 317,9 och 313,8 %. För inkomstgruppen "arbetsanställning, tjänst eller pension" får jag följande siffror för åren 1914—1919 resp.: 102,8, 113,4, 136,3 176,5, 256,5 och 359,0 %. För statstjänare vid de reglerade verken ha under samma tid inkomsterna utgått med följande procentuella belopp: Under åren 1914 och 1915 ingen ökning, men under åren 1916—1920 uppgick ökningen till 108, 125, 192,4, 205,6 och 240,7 %. För statstjänare med en grundlön av 6,000 kronor förekom under åren 1914 till och med 1917 icke någon ökning, men under åren 1918—1920 utgjorde ökningen resp.: 151,3, 168,6 och 203,8 %. Så ligger saken. Om man nu betänker, att stora grupper av löntagare i privat tjänst — jag kan ju taga industriarbetare till jämförelse — enligt socialstyrelsens utredning i slutet av år 1920 i genomsnitt hade full kompensation för den dyrtidsökning, som alltsedan 1914 ägt rum, och sedan gör en jämförelse med vad statstjänarna enligt nuvarande grunder och enligt de föreslagna förändrade grunderna skulle få i lön plus dyrtidstillägg den 1 januari år 1921, d. v. s. ett år tidigare, ifall de då hade haft full kompensation i likhet med industriarbetarna, så ställer det sig så, att för en löntagare med en inkomst av 2,000 kronor per år skulle enligt nuvarande bestämmelser nedgången på ett år bli 27 %, för en löntagare med 4,000 kronors inkomst skulle nedgången bli 33 %, och så minskas det vid ytterligare höjning av lönen, så att procenttalet vid en inkomst av 10,000 kronor uppgår till 36 %, vid 15,000 kronor till 37 % och vid 18,000 kronor till 41 % av denna kompensation. Den ytterligare minskning, som såväl Kungl. Maj:ts och utskottets förslag

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.*
(Forts.)

som ock socialdemokraternas och herr Lübecks reservation innebär gälder oreglerade verk, och vid dem skulle nedsättningen bli ytterligare 2 % på varje löneklass. Herr Ollas Ericsson däremot sätter ned procenthalten med 5 å 6 % från status quo. Herr Ollas Ericsson nämnde, att enligt hans förslag skulle dyrtidstilläggen minskas i sakta tempo. Jag måste göra kammaren uppmärksam på, att beträffande åtminstone den grupp av statstjänare, som kommer att få de flesta avdragen, kommer man genom att följa herr Ollas Ericssons reservation att avdraga ungefär en femtedel av dyrtidskompensationen fem gånger. Det har herr Ollas Ericsson nog icke räknat efter, men jag har räknat efter det, och jag skall visa herrarna att så är fallet. Om man går ut ifrån förhållandena i januari år 1920 och räknar med en index på 130, så drager han först av $\frac{1}{5}$, d. v. s. 26 enheter; sedan har han alltså 104 enheter kvar. Sedan drager han av, på grund av att det gäller ett reglerat verk $\frac{1}{5}$ från 104 enheter; detta är den andra femtedelen. Sedan går han till lönen och drager av 20 % på den; det är den tredje femtedelen. Så använder han den vanliga reduktionen av 55 % vid inkomst över 1,020 kronor om året; det gör för en löntagare med 2,500 kronor i årsinkomst vid de reglerade verken något mer än $\frac{1}{5}$, och för högre löner gör det åtskilligt mera; detta är den fjärde femtedelen. Om sedan denna inkomsttagare är under 25 år och ogift, får han för femte gången ett avdrag med $\frac{1}{5}$. Det är enbart den omständigheten, att dessa avdrag alltid göras på det som är kvar, som gör, att det finns något kvar. Detta är herr Ollas Ericssons sakta tempo.

Herr Ollas Ericsson framhöll skattedragarnas intresse av att hålla dyrtidstilläggen nere på en så låg nivå som möjligt. Ja, detta har även gjorts gällande i statsutskottets femte avdelning. När herr Ollas Ericsson säger, att femte avdelningen arbetat i fem veckor för att komma fram till det förslag, som han sedan övertagit, så vill jag påpeka, att femte avdelningen väntade i fem veckor med att taga ställning till huvudpropositionen och sysselsatte sig med småsaker bredvid under denna tid för att hinna få reda på den finansiella ställningen av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet. Herr statsrådet har ju nu upplyst om hurudan den finansiella ställningen i själva verket är, men femte avdelningens majoritet behagade icke tro på herr finansministerns framställning, och det var just från skattedragarehåll, från skattebetalarnas förening, som särskilt detta krav, som herr Ollas Ericsson så starkt betonade, framkom. Det framhölls då, att statstjänarna skulle spara, men för vilka sparades det?

Jag vill nämna, att det här diagrammet, som hänger på väggen och är rätt så stort, har måst tagas till i denna storlek för att man skulle få med massan av statstjänare, som ha sina löner varierande mellan 2,000 och 4,000 kronor om året, och på samma gång se differenserna mellan de olika förslagen. Men då statstjänarnas löneklass går upp till 18,000 kronor om året, måste det gå upp till den skalan, som jag här har. Huru skulle det ha ställt sig, ifall vissa koryféeer från skattebeta-

larnas förening haft sin inkomst i form av lön från statstjänst? Om man då utgår ifrån en årsinkomst av 600,000 kronor, skulle detta diagram, som hänger här, såsom lindormen kring jungfruburen ha lindat sig runt om detta rum, vars omkrets är omkring 60 meter. Där kan man få ett begrepp om, huru dessa personer, vilkas inkomst representerar mellan två och fyra decimeter i skalan, skulle få spara, icke för sig själva, utan för dessa stora inkomsttagare, som skulle tryggas för en ökad inkomst- och förmögenhetsskatt, därigenom, att riksdagen sparade in 20—30 miljoner kronor utöver vad regeringen ansett nödvändigt. När herr finansministern framhållit svårigheten beträffande de många personliga lönetilläggen, så vill jag med ett exempel belysa, huru det kommer att ställa sig, om man går på något av de förslag, som innefatta en längre gående reduktion än Kungl. Maj:ts förslagit, d. v. s. där man föreslår ett avdrag av 20 enheter i stället för 16 i de reglerade verken, samt de 80 procenten i stället för 85 procent. Enligt en beräkning, som verkställes av en tjänsteman vid järnvägsstyrelsen, skulle endast inom ett Göteborgsdistrikt med 618 banvakter 157 få personliga lönetillägg, och dessutom finnes det andra motsvarande fall inom andra lönegrader. Denna järnvägstjänsteman ansåg, att åtminstone ett par tusen personer inom statens järnvägar skulle få personligt lönetillägg; och vid posten är det likaledes en mängd tjänstemän på de tre billigaste ortsklasserna, som skulle nödgas få detta personliga tillägg. Räknar man även med de tillägg, som bli behövliga vid de centrala ämbetsverken, torde hela summan uppgå till 6,000 à 7,000; för alla dessa skall beräknas, vilket dyrtidstillägg och vilken lön de skulle haft, om de kvarstått på den gamla staten och där avancerat i normal takt, och detta skall jämföras med den lön plus dyrtidstillägg, som tillkommer dem enligt de grunder, som gälla för de reglerade verken. Det skulle beräknas individuellt för var och en av dessa, och sedan skulle de som fått mindre genom att gå in på den nya löneregleringen få sitt personliga tillägg. Därtill kommer enligt det nya förslaget, att alla de ogifta statstjänarna få först ett särskilt avdrag. Det skulle naturligtvis vara svårt för dessa att förstå, varför de, som få ett större avdrag än en gift tjänsteman, icke få något personligt tillägg, i likhet med den gifte med sitt mindre avdrag.

Jag skall inte upptaga tiden längre med något ytterligare inlägg utan ber, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vilket är detsamma som den socialdemokratiska reservationen.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag ber först att få säga några ord i allra största allmänhet om det ekonomiska läge, vari vi befinna oss.

Det är ett par talare, som sagt, att om vårt land varit med i det stora kriget, skulle man förstå den betänksamhet, de snäva åtgärder, som föreslagits, de yrkanden, som utskottet och ännu mera vissa reseranter kommit med, men då så icke är fallet, och då Sverige förtjänat mycket pengar under kriget, förstår man icke den hållning, som man nu här på vissa håll anlagt. Om detta tal vill jag säga, att det förefaller mig,

Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.
(Forts.)

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.*
(Forts.)

när man resonerar på det sättet, att man ser bort från vad det betyder för oss alla, att världen utarmat sig på det sätt, som faktiskt har skett, och att hela Europa blivit så oändligt mycket fattigare, än vad det exempelvis var 1914. Vad hjälper det oss, om vi hava järn att sälja, om Europa är för fattigt att köpa? Vad hjälper det oss, om vi hava trä att sälja, om det ingenstades i världen finnes någon köpkraft? Överallt torde nog behov av dessa artiklar förefinnas, men fattigdomen är så stor över hela linjen, att inga affärer kunna göras. Det är, synes det mig, alldeles uppenbart, att hela världen kommer att få en känning av denna depression, betydligt större, än vad man för ett par år sedan kunde tänka sig. Det är min uppfattning av läget, och då man har den uppfattningen — och jag tror, att den är vida spridd — måste man givetvis taga hänsyn därtill vid prövning av frågor av den art, som här föreligger. Det är så, att ett land icke kan isolera sig från andra; om andra bliva fattiga, kommer detta också att med sina verkningar träffa även oss.

Jag riktar dessa erinringar närmast mot det tal, som man får höra på många håll och som särskilt gjort sig gällande i de många framställningar, som inkommit till statsutskottet, däri man urgerat den meningen, att allt, som tjänstemännen icke erhållit upp till full kompensation för dyrtiden, har varit en dem med orätt berövad del. Man gör sålunda gällande, att man har ovillkorlig rätt att få full kompensation, och att man icke fått det beror på, att de bestämmande använt våld mot tjänstemännens oförytterliga rätt. Jag vill på det påståendet svara, att ingen medborgargrupp kan undgå att bära sin del av de bördor, som i ekonomiskt avseende föreligger. Det skulle endast bli tjänstemännen, som skulle göra det, om man skulle utgå från, att den gruppen skulle få full kompensation. Jag godkänner därför icke det tal, som herr Oscar Olsson nyss förde, att varje försök att sänka dyrtidstilläggen innebär ett försök till konfiskation.

Jag ber vidare att få säga några ord i detta sammanhang om herr Winbergs fråga till mig, huru jag kan förena den ståndpunkt, jag intog 1919, med den ståndpunkt, som jag nu år 1921 intagit. Jag vill därtill säga, att de ståndpunkterna äro väl förenliga. Som herr Winberg förstår, så gäller det nu icke de ordinarie lönerna. De äro ju desamma nu som de blevo satta till 1919. Det är icke i dem, som det ifrågasättes någon rubbning, utan om det gäller alltjämt, att de skola bestå. Diskussionen måste naturligtvis hänföra sig till dyrtidstillägget, till den överbbyggnad på löneställningen, som dyrtidstillägget innebär. Efter den stora allmänna lönereglering, som år 1919 genomfördes vid kommunikationsverken, erhöll den kommitté, som utarbetat förslaget därtill, i uppdrag att utarbeta ett förslag till dyrtidstillägg, så avpassat, att de nya lönerna plus dyrtidstillägg skulle motsvara det allmänna dyrtidstillägget och de lägre lönerna i de oregerade verken. Ett sådant förslag utarbetades, men när det inlämnades, påvisade man, att den linje, man uttalat sig för, låg något högre och gav något mera än därmed avsetts åt dessa

befattningshavare. I siffror uttryckt uppgick merbeloppet för det närmaste året till något över 2 miljoner kronor mera, än om befattningshavarna kvarstätt i sina oregrerade beställningar. Då var det emellertid en tid med uppgående priser. Index är sådan till sin konstruktion, att i uppåtgående pristider verkar den därhän, att den visar — det gör den för övrigt ständigt — priserna för en redan förfluten tid. Det är ju så, att index skapas genom att olika ortsombud insamla uppgifter ute i landet. Dessa uppgifter bearbetas sedan för tillämpning på tjänstemännens löneförhållanden. I en tid, när prisen ökas, är det en billigare siffra, som index faktiskt visar hän på, än den som gäller då den tillämpas, och därav blir följdén, att tjänstemännen faktiskt få mindre, än vad de skulle ha. I en tid med sjunkande siffror åter är det på samma sätt, men i motsatt riktning; då visar index ett högre kostnadstal, än vad priserna i det ögonblicket äro, när prisindextalet skall tillämpas. Härav följer, att tjänstemännen befinna sig i ett bättre läge, då man i en tid med sjunkande priser på dem tillämpar dyrtidskalkylerna. Den marginal, som man vill inlägga mellan indextalet och det fastställda grundtalet, kan man därför, om det är nödvändigt, tillämpa mera utvidgad än i en tid med ökande priser. Därav följer, enligt mitt förmenande, att det förslag, som utskottet framlagt för innevarande tid, motsvarar den compensation som lämnades år 1919. Dessutom var det då också så, att man med allt fog kunde önska, att tjänstemännen skulle få det mesta möjliga, därför att utöver det förhållandet, att index fastställde lägre priser än de faktiskt gällande, tjänstemännen i avseende på lönerna under lång tid innan dyrtidstilläggen erhöles blivit efter och fått så oerhört mycket mindre, än vad de stegrade levnadskostnaderna motiverade. Då var det också så, att varje ny budget lämnade stora — överskott, och det hela tedde sig ekonomiskt löftesrikt. Nu hava vi i stället att räkna med betydande underskott, och det är synnerligen svårt att få budgeten att gå ihop. Därför är det, enligt mitt förmenande, försvarbart, att man nu försöker tillämpa en större marginal mellan grundtal och index.

Därmed tror jag mig hava besvarat herr Winbergs frågor och visat, att det är sammanhang mellan mina ståndpunkter då och nu.

Jag kommer nu över till vad som anfördes av herr finansministern till förmån för Kungl. Maj:ts förslag. Herr statsrådet gjorde gällande med stor kraft, att det nuvarande budgetära läget är sådant, att det väl tål ett längre gående förslag än utskottets. Jag måste säga, att det är en nyans mellan det uttalandet å ena sidan och å andra sidan det uttalande om vårt ekonomiska läge, herr statsrådet i egenskap av medlem av det ekonomiska rådet gjort; och jag vill säga, att jag icke kan fullt godkänna den ståndpunkt, som herr statsrådet nu intager. Då man i början av en svår kris för att få budgetreglering till stånd finner sig nödgad att i större omfattning för budgetregleringen tillgripa fonderade medel, så vågar jag säga, att läget är långt ifrån lysande. Och jag finner det vara anledning att fråga sig, om man icke kan göra budgeten på andra vägar än enligt det föreliggande förslaget. Ty det är dock så,

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.
(Forts.)*

Dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst. att det budgetförslag, som riksdagen bjudes på, innebär, att vid denna början av krisen skall för budgetregleringen konsumeras fonderade besparingar. Jag är övertygad, att de regeringar, som senare få uppgiften att uppgöra följande stater, skola finna, att det legat åtskilligt i denna min erinran.

I fråga om de olika förslag, som här föreligga, har jag försökt så långt som möjligt bilda mig en uppfattning om vad som är det riktiga, och har jag därvid stannat för utskottets hemställan, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna.

Herr Petré: Herr talman! Endast ett par ord i anledning av det yttrande, som fälldes av en av kammarens lantmän. Den åsyftade talaren anförde, att landets jordbrukare i allmänhet icke hade så mycket att leva av som många statstjänare få, även med de reduceringar i dyrtidstilläggen, som av honom med flera föreslagits. I anledning av detta yttrande kan jag icke underlåta att framhålla, att det ju ligger i sakens natur, att den lantman, som sitter på sitt ägande hemman, icke skulle för sin existens på långt när behöva så mycket kontanta medel som en statstjänare, vilken är nödsakad att bo i en stad, där han får betala ända till några tusen kronor för även en ganska måttlig bostad med uppvärmning. Detta är en skillnad, som man vid denna jämförelse icke får glömma. Jag vill också tillägga, då jag nu har ordet, att när man talar om, att de i privat tjänst anställda arbetaregrupperna allmänt ha fått sina löner reducerade, man icke bör glömma att även statstjänarna fått sina löner reducerade redan på grund av prisnivåns nedgång. Men därtill kommer enligt Kungl. Maj:ts förslag ytterligare reduktion i löneinkomsterna, därigenom att grundtalet minskas med en tiondedel av prisindex, medan det för närvarande endast minskas med 5 à 6 enheter. De minskningar i löneinkomsten, som Kungl. Maj:ts förslag sålunda innebär, bli så väsentliga, att jag är övertygad om att särskilt de många statstjänare, som stå lågt på löneskalan, skulle komma i en verkligt svår ställning, om reduktionen av deras inkomster drevs ännu längre.

Jag ber därför, herr talman, att få hemställa om bifall till herr Oscar Olssons m. fl. reservation.

Herr statsrådet B e s k o w: Med anledning av herr Ekman's uttalande vill jag för det första säga det, att det ekonomiska rådet icke haft tillfälle att uttala sig om det statsfinansiella läget. Det har icke blivit tillfrågat om budgeten.

Vad frågan om tillgripandet av fonderade medel beträffar, så förmodar jag, att herr Ekman syftade på den omständigheten, att rusdrycksfonden tagits i anspråk dels för avbetalning av kommissionernas skulden — det är ju belopp, som man hoppas icke skola återkomma under den närmaste tiden — och dels för finansiering av arbetslösheten. Såvitt jag förstår, är just rusdrycksfonden avsedd för sådana sociala ända-

mål, och någon lämpligare användning för densamma kan väl inte finnas. Jag har med detta lika litet som med vad jag tidigare anfört på något sätt velat överdriva soliditeten i budgeten. Det statsfinansiella läget är naturligtvis långt ifrån bekymmerfritt; jag har inte framställt det i någon annan dager. Vad jag emellertid velat säga är, att detta läge nu icke bör föranleda, att man går längre, än vad Kungl. Maj:t föreslagit.

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
rens tjänst.
(Forts.)*

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, dels på bifall till vad utskottet i det föreliggande utlåtandet hemställt, dels på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ollas A. Ericsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, dels ock på godkännande av det förslag, som innehölls i den av herr O. U. B. Olsson m. fl. vid utlåtandet anförda reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till vad utskottet hemställt, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kamraren behagade antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av herr O. U. B. Olssons m. fl. reservation.

Jämväl om kontrapositionens innehåll begärdes likväl votering. Med anledning härav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 205 antager godkännande av herr O. U. B. Olssons m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av herr Ollas A. Ericssons m. fl. vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 50.

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fatnings-
havare i sta-
tens tjänst.* På grund härav uppsattes, justerades och anslogs för huvudvotering-
ningen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr
(Forts.) 205, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr O. U. B. Olsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 37.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående dyrtidstilllägg åt diplomatiska och konsulära tjänstemän;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående dyrtidstilllägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl.;

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstilllägg åt biskoparna i Härnösands stift E. F. Lönegren, i Luleå stift O. Bergqvist och i Växjö stift K. L. Lindberg;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstilllägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstilllägg åt nordiska museets och livrustkammarens personal jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstilllägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Dyrtidstill-
lägg åt vissa
lärarinnor
vid facksko-
lan för hus-
lig ekonomi
i Uppsala.* Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 212, i anledning av
Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstilllägg åt vissa lärarinnor
vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt vid tre läroanstalter
för utbildande av lärarinnor i handarbete.

I detta utlåtande hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte

a) medgiva, att åt vissa lärarinnor vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt vid i utlåtandet nämnda tre statsunderstödda läroanstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete finge från och med år 1921 utgå dyrtidstillägg i huvudsaklig enlighet med de allmänna grunder, som gällde beträffande dyrtidstillägg åt övningslärare vid privatläroverk, och jämlikt de närmare föreskrifter, som Kungl. Maj:t kunde för tillämpning av sagda grunder finna erforderliga; dock att för lärarinna vid omnämnda fackskola dyrtidstillägg finge utgå allenast å hälften av den för varje fall bestämda minimiavlöningen;

b) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt sagda lärarinnor anvisa på tilläggstat för år 1921 ett förslagsanslag å 50,000 kronor;

c) förklara, att under år 1922 tillsvidare och intill dess beslut fattats rörande de medel, av vilka för sagda år kostnaderna för dyrtidstillägg åt här ifrågakvarande lärarinnor skulle bestridas, härför erforderliga belopp finge utgå av det anslag, som vid sidan av huvudtitlarna kunde bliva av riksdagen beviljat såsom avsättning å 1922 års riksstat till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt statens befattningshavare och pensionärer m. fl.

Dyrtidstillägg åt vissa lärarinnor vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.
(Forts.)

Herr In g e s t r ö m: Herr talman! I det föreliggande utlåtandet föreslås dyrtidstillägg till vissa lärarinnor dels vid vissa seminarier, dels ock till lärarinnor vid lanthushållningsseminariet vid Brogård. Då jordbruksutskottet har att behandla ett liknande ärende beträffande lärarinnorna vid lanthushållningsseminariet i Rimforsa, är det naturligtvis av betydelse, att dessa lärarinnors avlöning ställas något så när lika. Kammaren kommer senare att få behandla frågan om dyrtidstillägg till lärarinnorna vid skolan i Rimforsa. Nu är det så, att om lärarinnorna vid Brogård skulle få det dyrtidstillägg, som statsutskottet föreslagit, skulle de komma att ställas i en avsevärt gynnsammare ställning än lärarinnorna vid Rimforsa. Jag tillåter mig därför hemställa, att statsutskottets förevarande hemställan bifalles på så sätt, att lärarinnorna vid Brogård icke beviljas något dyrtidstillägg, då under sådant förhållande dessa lärarinnors avlöningsförmåner komma att ungefär jämställas. Utskottets utlåtande skulle i så fall resultera i en hemställan till riksdagen att medgiva, att åt vissa lärarinnor vid högre lärarinneseminariet vid Maria Nordenfelts kvinnliga yrkesskola i Göteborg, Andrea Eneroths handarbetsskola och seminarium i Stockholm samt föreningen Handarbetets vänner och Hulda Lundins högre slöjdseminarium i Stockholm för utbildande av lärarinnor i handarbete må från och med år 1921 utgå dyrtidstillägg i huvudsaklig enlighet med de allmänna grunder, som gälla beträffande dyrtidstillägg åt övningslärarinnor vid privata läroverk, och jämlikt de närmare föreskrifter, som Kungl. Maj:t kan för tillämpning av sagda grunder finna erforderliga.

Samma yrkande kommer att göras i andra kammaren.

Herr f ö r s t e v i c e t a l m a n n e n: Jag skall be helt enkelt att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Dyrtidstill-
lägg åt vissa
lärarinnor
vid facksko-
lan för hus-
lig ekonomi
i Uppsala.
(Forts.)

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr tal-
mannen, att rörande det nu föredragna utlåtandet yrkats dels att ut-
skottets hemställan skulle bifallas, dels ock, av herr *Ingeström*, att ut-
skottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att åt mom. a)

gäves följande lydelse:
"a) medgiva, att åt vissa lärarinnor vid högre arbetslärarinnesemi-
nariet vid Maria Nordenfelts kvinnliga yrkesskola i Göteborg, Andrea
Eneroths handarbetsskola och seminarium i Stockholm samt föreningen
Handarbetets vänners och Hulda Lundins högre sköjdseminarium i Stock-
holm för utbildande av lärarinnor i handarbete må från och med år 1921
utgå dyrtidstilllägg i huvudsaklig enlighet med de allmänna grunder, som
gälla beträffande dyrtidstilllägg åt övningslärare vid privatläroverk, och
jämlikt de närmare föreskrifter, som Kungl. Maj:t kan för tillämpning
av sagda grunder finna erforderliga".

Sedermåra gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkan-
den samt förklarade sig anse propositionen på bifall till vad utskottet
hemställt vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ingeström* begärde votering, i anledning varav uppsattes, ju-
sterades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr
212, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

(Vinner Nej, bifalles herr *Ingeströms* under överläggningen gjorda
yrkande.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava
utfallit sålunda:

Ja — 45;

Nej — 41.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 213, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående
dyrtidstilllägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter
jämte i ämnet väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition an-
gående kostnaderna för sådant dyrtidstilllägg;

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till
grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1921—1922
åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kon-
traktsprostar och vissa extra ordinarie präster; ävensom

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1921—1922 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna ävensom i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, m. m. Ändringar i "fondstämpeleförordningen".

I detta betänkande hade utskottet med föranledande av Kungl. Maj:ts proposition nr 149 och en av styrelsen för Stockholms fondbörs hos utskottet gjord framställning hemställt, att riksdagen måtte antaga följande förslag till

förordning om ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper.

Härigenom förordnas, att 3 § i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper skall erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

1. Avräkningsnota, varom i 2 § förmäles, skall, där ej nedan annorlunda stadgas, vid köp förses med stämpel till följande belopp, nämligen:

a) vid köp av aktier, lotter, andelsbevis och delaktighetsbevis 60 öre, då de överlåtna aktiernas, lotternas, andelsbevisens eller delaktighetsbevisens sammanlagda värde icke överstiger 100 kronor, och därutöver 60 öre för varje påbörjat belopp av 100 kronor.

b) vid köp av obligationer 10 öre, då de överlåtna obligationernas sammanlagda värde ej överstiger 100 kronor, och därutöver 10 öre för varje påbörjat belopp av 100 kronor,

dock att, där den ene kontrahenten är fondhandlare och avtalet avslutas icke för dennes räkning utan i kommission, avräkningsnotan skall förses,

Ändringar i "fondstämpelförordningen". (Forts.) c) vid köp av aktier, lotter, andelsbevis och delaktighetsbevis med stämpel av 30 öre, då de överlåtna aktiernas, lotternas, andelsbevisens eller delaktighetsbevisens sammanlagda värde icke överstiger 100 kronor, och därutöver 30 öre för varje påbörjat belopp av 100 kronor, samt

d) vid köp av obligationer med stämpel av 5 öre, då de överlåtna obligationernas sammanlagda värde ej överstiger 100 kronor, och därutöver 5 öre för varje påbörjat belopp av 100 kronor.

Ävenledes skall, där ej nedan annorlunda stadgas, avräkningsnota vid byte förses med stämpel till följande belopp, nämligen:

e) vid byte av aktier, lotter, andelsbevis och delaktighetsbevis 30 öre, då det värde, som enligt 4 § 4 mom. skall i avräkningsnotan upptagas, ej överstiger 100 kronor, och därutöver 30 öre för varje påbörjat belopp av 100 kronor, samt

f) vid byte av obligationer 5 öre, då det värde, som enligt 4 § 4 mom. skall i avräkningsnotan upptagas, ej överstiger 100 kronor, och därutöver 5 öre för varje påbörjat belopp av 100 kronor.

Med fondhandlare förstås i denna förordning solidariskt bankbolag, bankaktiebolag och fondmäklare ävensom annan, som driver sådan rörelse med fondpaper, att han på grund därav är pliktig föra handelsböcker.

2. — — —

3. — — —

4. — — —

5. Slutes reportavtal, skall endast den avräkningsnota förses med stämpel, som gäller den till beloppet större av de båda till reportavtalet hörande affärerna; och skall stämpelavgiften utgå med femtedelen av det belopp, som enligt 1 mom. eljest skolat utgöras, i varje fall dock minst 5 öre.

Skall vid reportavtal icke särskild ersättning erläggas till den andre kontrahenten i avtalet, äge stämpelplikt icke rum.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1921 och äger giltighet till och med den 30 juni 1922 med rätt för Konungen att under förordningens giltighetstid, om särskilda förhållanden det påkalla, förordna om nedsättande av de i förordningen stadgade avgifter till lägst de belopp, varmed avgifter i motsvarande fall utgingo enligt förordningen den 15 augusti 1913 om ändrad lydelse av 3 § i ovannämnda förordning den 6 november 1908; dock att de i 3 § 5 mom. meddelade föreskrifter skola tillämpas först från och med dag, som Konungen efter särskild prövning bestämmer.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *K. A. Nilson, Rosén, Olsson* i Ramsta och *A. Björkman*, vilka ansett, att utskottet icke

bort avgiva det förslag, som innefattades i 5 mom. av 3 § i utskottets hemställan.

*Ändringar i
"fondstäm-
pelförord-
ningen".
(Forts.)*

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Här är en ny sak, som inledes med detta utskottsbetänkande. Det är fråga om, att låta på fondbörsen i Stockholm införa terminsspekulationer i fondpapper. Såsom av betänkandet synes ha herrar Rosén, Olsson i Ramsta, Ejörkman och jag icke ansett oss för vår del kunna vara med om denna nya princip. Vi utgå nämligen ifrån att den icke är av behovet påkallad. Inga sådana skäl ha framlagts, vilka giva vid handen, att sådana terminsspekulationer, varom här är fråga, kunna vara för samhället lämpliga och nyttiga, och icke heller ha vi ansett, att själva principen var av den art, att riksdagen bör understödja densamma.

Jag skall icke här ingå på någon längre utläggning vid denna sena timme. Jag hemställer om avslag å förslaget i vad det rör 5 momentet av 3 §. Jag tror, att riksdagen och landet äro mest betjänta med detta.

Här är fråga om, visserligen icke att riksdagen skulle stifta en ny ordning för börshandeln, men att lämna åt Kungl. Maj:t att tillåta en sådan under vissa förhållanden, om så skulle befinnas påfordrat. Men då icke några närmare bestämmelser finnas angivna här eller någon förordning utarbetad eller reglär för dessa börsaffärer, utan allt detta skall lämnas åt framtiden, och man icke vet någonting om huru det kommer att se ut, ha vi för vår del, såsom jag nyss sade, ansett, att det icke finnes anledning att bifalla det här föreliggande förslaget i vad det gäller den av mig angivna punkten, och ber jag därför, herr talman, att få yrka avslag.

Herr Sten dahl: Den föregående ärade talaren har vänt sig mot själva den princip, som ligger i terminsaffärers införande på effektbörsen, d. v. s. aktiebörsen, i Stockholm, och han har sagt, att icke några skäl anförts, som kunna visa, att det kan vara av behovet påkallat eller nyttigt och på något sätt lämpligt att införa några sådana former för affärer på fondbörsen. Jag skulle med all bestämdhet våga påstå, att den ärade talaren därvidlag har uttryckt sig något för säkert. Om han en liten smula hade studerat de affärer, som han yttrade sig om, hade han, så vitt jag förstår, tämligen säkert kommit till en alldeles motsatt uppfattning.

Jag ber att få påminna kammarens ledamöter om den oerhört våldsamma hausserörelse, som under krigsåren florerat i synnerhet på aktiemarknaden. Fondbörsstyrelsen har icke kunnat stoppa denna hausse på något upptänkligt sätt, ty något medel att stoppa den vilda, obefogade hauszen har icke funnits. Det enda medel, som vi i börsstyrelsen åtminstone känna till, vore införandet av terminsaffärer, så att baissjäerna genom terminsspekulationer kunde arbeta emot dem, som gå in för hauszen, och med mindre än att sådana terminsaffärer införas, kan åtminstone inte jag — det är möjligt, att den föregående talaren kan ange

Andringar i "fondstämpelförordningen".
(Forts.)

något annat medel — finna någon möjlighet att operera på Stockholms fondbörs emot sådana oresonliga haussespekulationer, som här förekommit. Fondbörsstyrelsens medlemmar ha varit eniga om att den enda möjliga utvägen är införandet av terminsaffärer, men för att terminsaffärer över huvud taget skola kunna införas, måste reportaffärer möjliggöras, och för att reportaffärer över huvud taget skola kunna förgiggå, måste stämpeln sättas ned. Det ligger således här i riksdagens skön att bestämma, huruvida man verkligen skall kunna få ett medel i händerna att vid en kommande hausseperiod i tid kunna hindra, att en sådan kris — ty det är ju faktiskt en kris, som denna hausseperiod har resulterat i — som den vi nu genomleva på aktiemarknaden, skall kunna få upprepas.

I anledning av vad jag här anfört ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Jag skall inte alls inlåta mig på själva sakfrågan, huruvida sådana affärer äro lämpliga eller icke. Jag är inte kompetent att bedöma den saken, och jag tror, att utskottets flesta ledamöter, liksom de flesta av riksdagens ledamöter, stå i precis samma position. Men det är ju inte riksdagen, som har att avgöra i sakfrågan, utan det är Kungl. Maj:t, som skall göra det, och jag för min del har resonerat som så, att om Kungl. Maj:t efter omsorgsfull prövning av den föreliggande frågan finner, att terminsaffärer för närvarande kunna vara nyttiga, så bör icke riksdagen genom bibehållande av vissa bestämmelser i stämpelförordningen hindra Kungl. Maj:t att medgiva sådana. Därför har jag gått med på denna sak. Det finnes enligt min uppfattning absolut ingen anledning för riksdagen att nu lägga sig i frågan om lämpligheten eller olämpligheten av terminsaffärer. Den saken kunna vi lugnt överlämna åt Kungl. Maj:t.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson, Karl August: Som kammaren behagade finna av betänkandet, har något förslag i denna sak icke kommit från Kungl. Maj:t, utan här föreligger en framställning direkt från bevillningsutskottet, som stöder sin hemställan allenast på en promemoria från Stockholms fondbörsstyrelse. Det är ett mycket egendomligt förhållande, att utskottet på en så viktig och så pass vital punkt som denna tar initiativ till att införa ett helt och hållet nytt system med terminsaffärer. I själva denna promemoria, som inlämnats av ledningen för Stockholms fondbörs, säges bland annat: "Ärendet är emellertid ännu icke i det skick, att bestämmelser härom kunna utfärdas. Ett avgörande skäl att icke nu meddela sådana föreskrifter synes för övrigt vara den omständigheten, att nuvarande bestämmelser om fondstämpelavgiften torde omöjliggöra införandet av reportaffärer", d. v. s. fastän icke några närmare bestämmelser äro utarbetade och fastän Kungl. Maj:t icke ansett sig böra taga upp denna sak, skulle bevillningsutskottet dock gå fram med

detta ärende och ålägga Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder i detta avseende.

Det är bestämt ingen brådska med denna sak, utan den kan säkert ligga till sig, tills Kungl. Maj:t fått överse saken och funnit lämpligt att lägga fram den för riksdagen.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr förste vice talmannen: I egenskap av utav Kungl. Maj:t tillsatt ordförande i styrelsen för fondbörsen i Stockholm, skall jag be att få yttra några ord.

Beträffande ärendets formella behandling förhåller det sig på så sätt, att när denna fråga kom upp, hade bankinspektören redan avgivit sitt förslag till ny förordning angående fondstämpeln. På grund av ett missförstånd trodde han, att han i det förslag, som han avgivit, hade föreslagit sådana bestämmelser, att han kunde tillmötesgå den framställning, som gjordes från fondbörsstyrelsen. Då så icke var förhållandet, var det nödvändigt för att få saken klar att gå den väg, som man här har gått. Den är ju formellt fullt riktig, och jag kan inte se, att man av den anledningen skulle kunna ha något skäl att avslå bevillningsutskottets framställning. Bevillningsutskottet har ju full rättighet att begagna motionsrätt för att väcka förslag i ärendet.

Vad själva saken beträffar, tror jag nog, att de, som haft den om hand, i någon mån kunna bedöma lämpligheten och nyttan av införandet av terminsaffärer. Herr Stendahl har ju angivit vad som legat till grund för framställningen. Man har försökt att genom terminsaffärer för framtiden undvika dessa orimliga hausserörelser med sedan åtföljande baisserörelser, som vi hava, och vi anse, att det skulle ligga ett regulativ däri, att vi skulle få terminsaffärer. Nu står det i förordningen, att terminsaffärer få införas på börsen. Det är endast Kungl. Maj:t, som skall avgöra, när och hur det skall vara. Vad ärendet beträffar, äro vi inom fondbörsstyrelsen alldeles på det klara med, huru vi själva för vår del vilja hava organisationen, men de åtgärder, som vi vilja vidtaga på fondbörsen, kunna vi icke vidtaga, förrän vi fått besked från Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t har icke hunnit avgiva några föreskrifter härför före propositionstidens utgång.

Vad själva saken beträffar, påstår herr Nilson från Kristinehamn, att det är alldeles onödigt, det är ingen brådska o. s. v. Ja, man har nu hållit på med detta flera år, och nu har man funnit, att förhållandena äro sådana, att man borde på allvar taga itu med saken. Om herrarna läsa de papper, som här föreligga, se herrarna, att vi haft fondbörschefen ute för att studera förhållandena på de utländska börserna, och han själv är mycket försiktig, då det gäller att gå fram på denna väg. Det är endast två terminsaffärer, som han tänkt på, nämligen report- och prolongationsaffärerna. Prolongationsaffären är bara en vanlig prolongation. Det är endast ett avtal, som förlänges — det är alltihop. Reportaffären är en av de säkraste terminsaffärer, som man kan tänka sig.

*Ändringar i
"fondstäm-
pelförord-
ningen".
(Forts.)*

Ändringar i
"fondstäm-
pelförord-
ningen".
(Forts.)

Jag vill taga ett exempel. Om A. köper i dag av B. Grängesbergsaktier, låt mig säga, efter en kurs av 275 kr. med likvid ultimo juni, och priset på dem då är 260 kronor, har A. sålunda gjort ett dåligt köp. Han har dock i alla fall tilltro till papperet och vill försöka bibehålla denna chance. Då träder en tredje person emellan, låt oss kalla honom C., och köper A:s papper efter en kurs av 260 d. v. s. efter likvidationskursen och satsar alltså pengarna, och C. säljer sedan papperen till nästa termin till A till precis samma pris, som han köpt dem, med ett tillägg, som ungefärligen motsvarar räntan, själva reporten. Låt oss säga, att han åtager sig att betala 265. Detta är bland de säkraste affärer, som man kan tänka sig, och de finnas på alla börser, och jag kan icke se, varför man skall draga sig för att införa dem på Stockholms fondbörs. Det är också en mycket försiktig början, men det har dock en mycket stor betydelse, och enligt min uppfattning bidraga terminsaffärerna att åt själva fondbörsen giva mera stadga, än vad tidigare varit fallet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Det är ganska anmärkningsvärt, att oaktat fondbörsstyrelsen redan i början av mars månad ingick till Kungl. Maj:t med begäran om den önskade ändringen, Kungl. Maj:t icke har förelagt riksdagen denna fråga. Man hänvisar till, att propositionstiden utgått, men så vitt jag kunnat finna, har Kungl. Maj:t inkommit med en hel massa propositioner sedan dess.

Vi hade inom utskottet en sakkunnig, som skulle upplysa om vad det var för slags affärer, det här var fråga om, och han sade bl. a., att det var en mycket invecklad historia, som man icke så lätt kunde sätta sig in i. Han nämnde i förbigående att han i en detektivroman läst om terminsaffärer på Newyorks fondbörs, men han tillade, att i verkligheten förekomma där inga sådana affärer. Nu skola de dock införas i Stockholm. Det var en ledamot av utskottet, som sammanfattade sin uppfattning om förslaget så, att det var meningen att bereda "misslyckade aktiejobbare en konstgjord andhämtning". Jag tror, att den mannen hade ganska rätt. Då det förhåller sig så, som herr Örne sade, att de flesta icke förstå denna fråga, anser jag att det är klokast att kammaren avslår utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen: Jag hoppas, att kammaren icke på grund av att den lyssnat på sådant nonsens avslår bevillningsutskottets hemställan. Herr Rosén talar här om en sakkunnig i utskottet, men jag vill säga, att det fanns ingen sådan sakkunnig. Jag hade lovat att ställa börschefen till herrarnas inom bevillningsutskottet disposition, men om man kallar en sådan person sakkunnig, som herr Rosén syftar på, då förvånar det mig icke, att man kan få sådana förvirrade begrepp om själva saken, som den ärade talaren tydligen har fått.

Herr Sten dahl: Det skall vara mig ett sant nöje att stå min ärade kollega på norrlandsbänken till förfogande med en lektion i ter- minsaffärer, som säkert skall komma att ändra hans ståndpunkt.

*Ändringar i
"fondstäm-
pelförord-
ningen".
(Forts.)*

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter i enlighet med därunder framkomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den av herr K. A. Nilson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övertvägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, i vad den angår pensions- och indragningsstaterna, jämte i ämnet väckta motioner m. m.; och

nr 66, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare, anställda hos riksdagen eller i dess verk.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden.

*Dyrtidstill-
lägg åt jord-
bruksdepar-
tementet un-
derlydande
befattnings-
havare i sta-
tens tjänst.*

I detta utlåtande hade utskottet yttrat:

"Statsutskottet har i utlåtande nr 205 i anledning av förevarande proposition och motioner avgivit förslag angående allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst med undantag dock bland annat i vad angår de under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare.

Med anslutning beträffande under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare i statens tjänst i tillämpliga delar till vad statsutskottet i sitt berörda utlåtande anför och hemställt, får jordbruksutskottet hemställa, att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å ovanberörda i ämnet väckta motioner i vad de hänvisats till jordbruksutskottet godkänna det vid statsutskottets ovanberörda utlåtande nr 205 fogade förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, att i tillämpliga delar gälla jämväl under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare."

Dyrtidstill-
lägg åt jord-
bruksdepar-
tementet un-
derlydande
befattnings-
havare i sta-
tens tjänst.
(Forts.)

Herr Ingeström: Herr talman! Då andra kammaren icke fattat sitt beslut i överensstämmelse med statsutskottets utlåtande nr 205, tillåter jag mig hemställa, att i jordbruksutskottets utlåtande klämden måtte få följande lydelse:

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å ovanberörda i ämnet väckta motioner i vad de hänvisats till jordbruksutskottet godkänna det förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst, som av innevarande års riksdag må vardas godkänt, att i tillämpliga delar gälla jämväl under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare.

Efter härmed slutad överläggning gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare, i enlighet med herr Ingeströms yrkande, på bifall till utskottets hemställan med de ändringar, att orden "vid statsutskottets ovanberörda utlåtande nr 205 fogade" utelämnades och att näst efter orden "statens tjänst" inskötos orden "som av innevarande års riksdag må vardas godkänt"; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnaderna för dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst, f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., i vad rör jordbruksärenden;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstilllägg för lantbruksingenjörer;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstilllägg för vissa lantmätare;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstilllägg åt distriktsveterinärer;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstilllägg åt vissa lärare vid lantmannaskolor och lanthushållsskolor samt lantbruksskolor ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Fredrika Bremerförbundets lanthushållningsseminarium å Rimforså; och

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstilllägg åt lärarinnepersonalen vid Fredrika Bremerförbundets lanthushållningsseminarium å Rimforså.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2,21 på natten.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Söndagen den 12 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden och memorial: nr 227, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för år 1922 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för gäldande av kostnader för tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning;

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader;

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till återbetalning av vissa under titeln "Förlag till statsverket" anvisade medel;

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående avsättning för år 1922 till statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om beredande av medel ur statsverkets fond av rusdrycksmedel för bestridande av vissa utgifter jämte i ämnet väckta motioner;

nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner anvisade anslag jämte i ämnet väckta motioner;

nr 234, i anledning av väckt motion om utredning rörande möjligheterna till uppskjutande av vissa statsutgifter; och

nr 235, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till gratifikationerna åt tjänstemän hos statsutskottet.

Föredrogos statsutskottets memorial:

nr 217, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående ersättning åt statens järnvägar för genom taxenedsättning förorsakad inkomstminskning.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

nr 218, angående ersättning åt särskilt anlidade biträden hos statsutskottet.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 219—226 samt bevillningsutskottets betänkande nr 58.

Föredrogos bevillningsutskottets memorial:
nr 59, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlidade biträden; och
nr 60, angående särskild ersättning åt tjänstemän hos utskottet.

Vad utskottet i dessa memorial hemställt bifölls.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 8,10 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.